การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาลเถระ

THE ANALYTICAL STUDY OF THE MURDERER AND THE ATTAINMENT OF ARAHANTSHIP (FINAL EMANCIPATION) : A CASE STUDY OF VEN. ANGULIMÃLA THERA

นางสาวศิริกาญจน์ ทัศนีย์ไตรเทพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาลเถระ

นางสาวศิริกาญจน์ ทัศนีย์ไตรเทพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

THE ANALYTICAL STUDY OF THE MURDERER AND THE ATTAINMENT OF ARAHANTSHIP (FINAL EMANCIPATION) : A CASE STUDY OF VEN. ANGULIMÃLA THERA

Miss Sirikarn Tassanitraitep

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement for The Degree of

Master of Arts

(Buddhist studies)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

....

(พระศรีสิทธิมุนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ....ประธานกรรมการ

(พระราชสิทธิมุนี วิ.)

.... กรรมการ

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

.... กรรมการ

(ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ)

.... กรรมการ

(ผศ.บุญมี แท่นแก้ว)

.... กรรมการ

(นายรังษี สุทนต์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระสุธีธรรมานุวัตร	ประธานกรรมการ
	ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ	กรรมการ
	นายรังษี สุทนต์	กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาลเถระ

ผู้วิจัย : นางสาวศิริกาญจน์ ทัศนีย์ไตรเทพ

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระสุธีธรรมานุวัตร ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.

: ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ป.ธ.๙, พธ.บ., M.A.(Yale).

: นายรังษี สุทนต์, ป.ธ. ๙, พธ.ม.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒ / เมษายน / **๒๕๕๑**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาลเถระ โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) ศึกษาประวัติของพระองคุลิมาลเถระในอดีตและปัจจุบัน (๒) ศึกษาแนวคิดกี่ยวกับเรื่องฆาตกรและปัจจัยมีผลให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์ (๓) ศึกษาวิเคราะห์ฆาตกรองคุลิมาลกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์เพื่อปรับใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า พระองคุลิมาลเถระเคยเกิดเป็นฆาตกรอย่างน้อย ๔ ชาติ และได้พระโพธิสัตว์เป็นกัลยาณมิตรแนะนำสั่งสอน จึงเลิกเป็นฆาตกร ตั้งใจสมาทานศีล ๕ และบำเพ็ญบารมีเป็นอันมาก ในชาติสุดท้ายเกิดเป็นฆาตกรองคุลิมาล พระพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรแสดงธรรมให้ฟัง จึงได้บรรลุโสดาปัตติผล จากนั้นก็ได้อุปสมบทและปฏิบัติธรรมด้วยความเพียรแรงกล้าจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ซึ่งสาเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น สรุปได้ ดังนี้

องคุลิมาลไม่มีสันดานเป็นฆาตกร แม้ฆ่ามนุษย์จำนวนมากแต่ก็ทำด้วยความจำใจไม่ได้กระทำอนันตริยกรรมและภิกษุณีทูสกกรรม ซึ่งเป็นกรรมที่มีโทษหนักห้ามบรรลุมรรคผลนิพพาน นอกจากนี้ท่านได้สร้างบารมีถวายทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา มีพระโพธิสัตว์เป็นกัลยาณมิตรคอยสั่งสอน ใช้โยนิโสมนสิการในการศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ และภาวนา ๒ อย่าง คือ (๑) สมถภาวนา คือ การฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้สงบ โดยใช้อารมณ์เป็นเครื่องยึด (๒) วิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้เห็นแจ้ง พิจารณาสังขารทั้งหลายโดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ จนสามารถตัดผลแห่งกรรมชั่วได้ด้วยอรหัตตมรรคบรรลุเป็นพระอรหันต์

ชีวิตของพระองคุลิมาลเถระถือว่าเป็นตัวอย่างของฆาตกร หรือผู้เคยกระทำความผิดที่ดำเนินชีวิตผิดพลาดในปัจจุบัน เพราะถ้ามีจิตสำนึกก็สามารถพัฒนาตนได้ด้วยการศึกษาและปฏิบัติธรรม เพื่อขัดเขลาพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนนิสัย แก้ไขพฤติกรรมในทางกาย วาจา ใจ และปัญญา จนตั้งอยู่ในคุณธรรมชั้นสูงสุด หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้

Thesis Title : The Analytical Study Of The Murderer And The Attainment Of Arahantship (Final Emancipation) : A Case Study Of Ven. Aṅgulimāla Thera

Researcher : Miss Sirikarn Tassanitraitep

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Sudhithammanuwat, Pāli IX., M.A.,Ph.D.

: Hon. Prof. Chamnong Tongprasert, Pāli IX, M.A.,(Yale).

: Mr.Rangsi Suthon, Pāli IX., M.A.

Date of Graduation : 2 / Apri / 2008

ABSTRACT

This research is the analytical study of a murderer and his attainment of Arahantship : especially in the case of Ven. Aṅgulimāla Thera. There are three objectives in this research : 1. To Study Ven. Aṅgulimāla Thera's autobiography, his previous existences and his later rebirth. 2. To Study the killing motives possessed by the murderer and what attributed to his Arahantship 3. To Study and analyze the murderer called "Aṅgulimāla" and his attainment of Arahantship for the useful adaptation to present Thai societies.

What has been found through the research is that Ven. Aṅgulimāla Thera was born and reborn as a murder for at least four times of birth, but he had a Bhodisatta (Buddha-Would-Be) as Kalyāṇamitra (a good friend) who taught him and advised him to give up the murder. Later, he gave up the murder and cleaned his slate of living by observing five precepts as well as accumulating tremendous Pāramīs (Perfections). In his last birth he was Aṅgulimāla "The Murderer".

Aṅgulimāla was not a hard-core murderer by nature, rather, he was forced by his teacher to destroy a lot of people's lives. He had no motive of his own, but he was deceived by the corrupted teacher. He encountered Lord Buddha who later became his Kalyāṇamitta (a good friend) who taught him the Dhamma that lead him

to attain Sotāpattiphala (the Fruition of Stream-Entry). Afterwards, he had been given ordination and had opportunity to study and practise the Dhamma. The factors contributing to the cause of Aṅgulimāla's Arahantship attainment can be summarized as follows:- Ven. Aṅgulimāla studied the Dhamma in accordance with the Three-Fold Training (TiSīkkhā) : Morality (Sīla), Concentration (Smādhi), Wisdom (Paññā); by following the principles of Bodhipakkiya-Dhamma, thirty-seven qualities for enlightenment. Aṅgulimāla pursued merits by giving Dāna (Charity) with generosity, being possessed of Sīla (morality), practising two types of mental development (Bhāvanā) which are (1) Samadha-bhāvanā: tranquility development. (2) Vipassanā-bhāvanā : insight development, to train and develop the mind to reach the clear comprehension and see through all conditioned states that they are impermanent, suffering and not-self. By putting forth the utmost possible efforts, he finally attained the Arahantship which helped him to eradicate all kinds of his Evil Kamma. Besides, he did not commit Anantariyakamma: the immediacy-deed which is the greatest obstacle prohibiting evryone from having Path and Fruit. Therefore, he had the capability to attain the Arahantship.

Ven. Aṅgulimāla Thera's story can be viewed as an example for all the murderers in our Thai societies at the present time. Whenever a person leads his life in a wrong way of livelihood and has gone to the unrighteous direction but has conscience to wake up, to cultivate or to develop himself through studying and practising the Dhamma and thereby enabling him to polish his act, to change his behavior in every aspect, physically, verbally and mentally including his thought, sooner or later that person will acquire morality and ethics and continue to lead his life in harmony with all the societies.

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ) สิริญาโณ ป.ธ. ๙) คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ศาสตราจารย์ พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ และอาจารย์รังษี สุทนต์ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยนี้ชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอาใจใส่ของพระศรีสิทธิมุนี (พล อาภากโร ป.ธ.๙) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ดร.พระมหาไพเราะ ฐิตสีโล พระมหาสุทัศน์ ติสฺสวาที พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส พระมหานพดล ปุญฺญสุวฑฺฒโก พระครูใบฎีกาสนั่น ทยรกฺโข และพระมหาบุญธรรม ปญฺญาวุฑฺโฒ ที่ได้เมตตาและอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำ และช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลบางส่วน

ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อชัยยุทธ์ ทัศนีย์ไตรเทพ คุณแม่สมพร จุ้ยเจิม บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ที่มีพระคุณมากมายสุดที่จะพรรณนา ขอบพระคุณคุณย่านฤมล ทับสุวรรณ ผู้ให้ความอุปถัมภ์เลี้ยงดูและให้การศึกษาจนข้าพเจ้าเติบใหญ่ ขอบคุณคุณชัยชิต สุขสันรุ่งเรือง คู่ชีวิตที่แสนน่ารัก ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในกิจธุระน้อยใหญ่ จนทำให้ผู้วิจัยได้มีวันนี้

ขอขอบพระคุณคณะพระอาจารย์และคณาจารย์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และคำแนะนำในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาอยู่ ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้

ขอขอบคุณคุณกัลยลักษณ์ อยู่เย็น คุณฐิติ วสุพรรุจี และเพื่อนๆ นักศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับน้ำใจและไมตรีที่มีให้แก่กันด้วยดีเสมอมาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

คุณงามความดีและประโยชน์ที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศเป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ครู อาจารย์ และคุณ ของผู้มีอุปการะแก่ข้าพเจ้าทุกท่าน

นางสาวศิริกาญจน์ ทัศนีย์ไตรเทพ

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๐

สารบัญ

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อและหมายเลขย่อคัมภีร์

๑. การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ คัมภีร์ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา พ.ศ.๒๕๓๗ คัมภีร์ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสส พ.ศ. ๒๕๓๙ คัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฏีภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาวิสุทฺธิมคฺคมหาฏีกา พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.(บาลี)	=	วินยปิฏก	มหาวิภงฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.มหา.(ไทย)	=	วินยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ทีฆนิกาย	สีลกฺขนฺธวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	มชฺฌิมนิกาย	มูลปณฺณาสกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ม.มู. ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาส์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	มชฺฌิมนิกาย	มชฺฌิมปปณฺณาสกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	มชฺฌิมนิกาย	อุปริปณฺราสกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)

สํ.ส. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	สคาถวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
สํ.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.นิ. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	นิทานวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
สํ.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.สฬา. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	สฬายตนวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
สํ.สฬา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	มหาวารวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
สํ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
องฺ.เอกก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	เอกกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.เอกก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ทุก. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ทุกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ติก. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ติกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.จตุกฺก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	จตุกฺกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.จตุกฺก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ปญฺจก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ปญฺจกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.ปญฺจก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ฉกฺก. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ฉกฺกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.ฉกฺก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉักกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.สตฺตก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	สตฺตกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.สตฺตก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.อฏฺฐก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	อฏฺฐกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.อฏฺฐก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อัฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

องฺ.นวก. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	องฺคุตฺตรนิกาย	นวกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.นวก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ทสก. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	องฺคุตฺตรนิกาย	ทสกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
องฺ.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	ธมฺมปทปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	อิติวุตฺตกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	เถรคาถาปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.เถร. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	ชาตกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก.(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	เอกกนิปาตชาตกปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.เอกก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาตชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฏก	ขุทฺทกนิกาย	มหานิทฺเทสปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิเทส	(ภาษาไทย)

อภิธรรมปิฎก

อภิ.สงฺ. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฏก	ธมฺมสงฺคณีปาลิ	(ภาษาบาลี)
อภิ.สงฺ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ.ปุ (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.อ.(บาลี) = วินยปิฏก สมนฺตปาสาทิกา ปาราชิกกณฺฑ-สํฆาทิเสสาทิ-มหาวคฺคาทิอฏฺฐกถา (ภาษาบาลี)

วิ.อ.(ไทย) = วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา ปาราชิกกัณฑ-สังฆาทิเสสา-มหาวรรคาทิอรรถกถา (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.สี.อ. (บาลี)=	ทีฆนิกาย	สุมงฺคลวิลาสินี	สีลกฺขนฺธวคฺคอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.อ. (บาลี)=	ทีฆนิกาย	สุมงฺคลวิลาสินี	มหาวคฺคอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.อ. (บาลี)=	ทีฆนิกาย	สุมงฺคลวิลาสินี	ปาฏิกวคฺคอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ม.มู.อ. (บาลี)=	มชฺฌิมนิกาย	ปปญฺจสูทนี	มูลปณฺณาสกอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
องฺ.ติก.,จตุกฺก.อ.(บาลี) =	องฺคุตฺตรนิกาย	มโนรถปูรณี	ทุกาทินิปาตอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
องฺ.ปญฺจก.อ.(บาลี) =	องฺคุตฺตรนิกาย	มโนรถปูรณี	ปญฺจกาทินิปาตอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
องฺ.ทสก.อ.(บาลี) =	องฺคุตฺตรนิกาย	มโนรถปูรณี	ทสกาทินิปาตอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ขุ.อ. (บาลี)=	ขุทฺทกนิกาย	ปรมตฺถโชติกา	ขุทฺทกปาจอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ. (บาลี)=	ขุทฺทกนิกาย	ธมฺมปทอฏฺฐกถา		(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ. (ไทย)=	ขุททกนิกาย	ธรรมปทอัฏฐกถา		(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.อ. (บาลี)=	ขุทฺทกนิกาย	ปรมตฺถทีปนี	อิติวุตฺตกอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.เถร.อ. (บาลี)=	ขุทฺทกนิกาย	ปรมตฺถทีปนี	เถรคาถาอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.อ. (ไทย)=	ขุทฺทกนิกาย	ชาดกอรรถกถา		(ภาษาไทยลี)

อรรถกถาอภิธรรมปิฎก

อภิ.ปญฺจ.อ.(บาลี)=	อภิธมฺมปิฏก	ปญฺจปกรณอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)

ฎีกาพระสุตตันตปิฎก

ม.ม.ฎีกา.(บาลี) =	ลีนตฺถปฺปกาสนี มชฺฌิม-อุปริปณฺณาสกฎีกา	(ภาษาบาลี)

ปกรณวิเสส

วิสุทฺธิ. (บาลี)=	วิสุทฺธิมคฺคปกรณ	(ภาษาบาลี)

วิสุทฺธิ. (ไทย) = วิสุทธิมรรคปกรณ์ (ภาษาไทย)

วิสุทธิมรรคมหาฎีกา

วิสุทฺธิ.มหาฎีกา (บาลี) = ปรมตฺถมญฺชุสา วิสุทฺธิมคฺคมหาฎีกา (ภาษาบาลี)

วิสุทฺธิ.มหาฎีกา (ไทย) = ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมรรคมหาฎีกา (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิง พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๗๒ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตฺตนฺตปิฏก ขุทฺทกนิกาย ธมฺมปทปาลิ ฉบับภาษาบาลี พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๗๒ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

๓. การระบุเลขหมายคัมภีร์อรรถกถา

คัมภีร์อรรถกถาในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้คัมภีร์อรรถกถาฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ การอ้างคัมภีร์นั้นจะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วยข้อ/หน้า เช่น ขุ.ชา.เอกก.อ.(บาลี) ๑/๖/๑๘๕ หมายถึง ขุทฺทกนิกาย เอกกนิปาตชาตกอฏฺฐกถา ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๖ หน้า ๑๘๕ เป็นต้น

๔. การระบุเลขหมายคัมภีร์ฎีกา

คัมภีร์ฎีกาในงานวิจัยฉบับนี้ คัมภีร์ฎีกาฉบับมหาจุฬาฎีกา พ.ศ.๒๕๓๗ การอ้างคัมภีร์นั้น จะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วยข้อ/หน้า เช่น ม.ม.ฎีกา.(บาลี)๒/๑๓๘/๑๕๗-๑๕๘ หมายถึง ลีนตฺถปฺปกาสนี มชฺฌิม-อุปริปณฺณาสกฎีกา ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๑๓๘ หน้า ๑๕๗-๑๕๘ เป็นต้น

๕. การระบุเลขหมายคัมภีร์ปกรณวิเสส

คัมภีร์ปกรณวิเสสในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้คัมภีร์วิสุทฺธิมคฺคปรณวิเสโส โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ การอ้างคัมภีร์นั้น จะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วย เล่ม/หน้า เช่น วิสุทฺธิ.(บาลี) ๒//๑๐๖ หมายถึง วิสุทฺธิมคฺคปกรณ ภาษาบาลี เล่มที่ ๒ หน้า ๑๐๖ เป็นต้น

๖. การระบุเลขหมายคัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฎีกา

คัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฏีกาในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้คัมภีร์ฉบับมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุ-วิทยาลัย แปลโดยอาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ.๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ การอ้างคัมภีร์นั้น จะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น วิสุทฺธิ.มหาฏีกา (ไทย) ๑/๑๘/๖๗ หมายถึง ปรมตฺถ-มญฺชุสา วิสุทฺธิมคฺคมหาฏีกา ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้าที่ ๖๗ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎแห่งกรรมเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะว่ากฎแห่งกรรมเป็นหลักในการฝึกฝนอบรมพัฒนามนุษย์ให้รู้จักรับรู้ และรู้จักปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตนเองได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการศึกษาหรือพัฒนามนุษย์นี้ จะต้องดำเนินไปตามหลักของกรรมนั่นเอง เพราะหลักของกรรมนั้นถือว่าสิ่งที่เป็นผลต้องเกิดจากเหตุ แต่ก็เป็นกฎเหตุผลในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ หลักกฎแห่งกรรมนั้นถือว่าการกระทำทุกอย่างนั้นย่อมมีผลตามมาเสมอ ซึ่งการกระทำนั้นมีเจตนาเป็นแรงขับเคลื่อน การที่มนุษย์จะสามารถกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นเหตุปัจจัยนำไปสู่ผลนั้น มนุษย์ก็จะต้องมีเจตนาหรือความตั้งใจในการกระทำสิ่งนั้นทั้งสิ้น เพราะกรรมหรือการกระทำเป็นแต่เพียงตัวเหตุเท่านั้น เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นก็ต้องมีผลหรือวิบากตามมาเสมอ ดังที่พุทธองค์ตรัสว่า

บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น
คนทำดีย่อมได้ผลดี คนทำชั่วย่อมได้ผลชั่ว”[๑]

ด้วยเหตุที่กฎแห่งกรรมเป็นกฎที่เที่ยงแท้แน่นอน แต่ก็มีสิ่งที่น่าเคลือบแคลงสงสัยอยู่เสมอ เช่น ประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ ซึ่งเดิมท่านชื่ออหิงสกะ เกิดในตระกูลพราหมณ์ บิดาของท่านเป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล แต่ต่อมาท่านได้กลายเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมาก เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ชีวิตของท่านจึงพลิกผันจากฆาตกรผู้โหดร้าย กลายเป็นพระอรหันต์ผู้เพียบพร้อมด้วยศีลาจารวัตร ฉะนั้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ ทำให้ซาบซึ้งถึงเรื่องกฎแห่งกรรมและน้ำพระทัยอันเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์ที่มีต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลาย ดังที่พระพุทธโฆษาจารย์กล่าวไว้ว่า “พระพุทธองค์ทรงมีพระทัยสม่ำเสมอในสัตว์ทั้งหลาย คือ นายขมังธนู พระเทวทัต ฆาตกรองคุลิมาล

---

[๑] สํ.ส. (ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๗๔.

ช้างธนบาล และพระราหุล”[๒] โดยไม่แยกว่าเป็นผู้รักใคร่ในพระองค์ เป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือว่าเป็นศัตรูต่อพระองค์

การฆ่าสัตว์หรือการทำร้ายสัตว์ พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้พุทธบริษัทพึงงดเว้นตามหลักแห่งศีล ๕ ข้อที่ ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์[๓] ทั้งศีล ๕ นี้ถือว่าเป็นมนุษยธรรมที่เป็นหลักประกันชีวิตในสังคมตลอดมา เพราะมนุษย์ควรมีเมตตากรุณาต่อกัน และพร้อมที่จะแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุด้วยการขจัดรากเหง้าของความชั่ว โดยสอนมนุษย์ให้ทำทานเพื่อขจัดความโลภ ให้มีเมตตากรุณาเพื่อขจัดความโกรธ และให้มีปัญญาเพื่อขจัดความหลง เพราะพระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นธรรมชาติของทุกชีวิตที่เหมือนกันคือ รักสุขเกลียดทุกข์ ความดิ้นรนเพื่อต่อสู้กับภัยธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชีวิตอย่างมีความสุข ตามสัญชาตญาณแห่งความรักชีวิต ฉะนั้น การฆ่าสัตว์จึงเป็นการกระทำความชั่วมีผลทำให้ได้รับทุกข์ ยิ่งการฆ่ามนุษย์ด้วยแล้วถือว่าเป็นบาปมากมีผลทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส แต่ฆาตกรองคุลิมาลเคยฆ่ามนุษย์จำนวนมากในอดีตและปัจจุบัน แต่ทำไม จึงสามารถบรรลุพระอรหัตตผลได้

การที่ฆาตกรองคุลิมาลสามารถปฏิบัติธรรม จนได้บรรลุพระอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นปัญหาให้มีผู้เคลือบแคลงสงสัยกันมานานตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

สมัยพุทธกาล เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่วัดเชตวัน ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันว่า พระองคุลิมาลมรณภาพแล้วไปเกิดที่ไหน ขณะนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จมาถึงที่ประชุมนั้น ภิกษุทั้งหลายจึงได้ทูลถามปัญหานั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า “พระองคุลิมาลบุตรของตถาคตนิพพานแล้ว” ภิกษุทั้งหลายจึงทูลถามพระพุทธองค์ว่า “พระองคุลิมาลเคยเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมาก ทำไม จึงสามารถนิพพานได้”[๔]

สมัยปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ ๑) ทรงมีพระราชปุจฉาสมเด็จพระสังฆราชและพระราชาคณะว่า

พระอสีติสาวกและพระปกติสาวก สร้างบารมีมามาก จึงได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ช้าเร็วกว่ากันตามกำหนด แต่กิริยาอารมณ์ก็เป็นปกติ มิได้มีปรากฏว่าเป็นผู้หยาบช้าประการใด แต่พระองคุลิมาลนั้น เกิดในชาติใดๆ ก็ล้วนแต่ปรากฏว่ามีใจบาปหยาบช้า ทำปาณาติบาตฆ่าสัตว์ตัด

---

[๒] ขุ.ธ.อ. (ไทย). ๑/๑๓๖.

[๓] ที.ปา. (ไทย). ๑๑/๓๑๕/๓๐๒.

[๔] ขุ.ธ.อ. (ไทย). ๖/๗๑-๗๒.

ชีวิตโดยมาก จนมาในชาติสุดท้ายที่จะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์อยู่แล้ว ก็ยังเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้อที่ว่าพระองคุลิมาลสร้างบารมีแสนกัปนั้น เอาสิ่งใดมานับเป็นแสนกัปบารมี[๕]

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ทรงมีพระราชปรารภเมื่อก่อนวันเข้าพรรษา พ.ศ. ๒๕๐๘ และทรงฝากปัญหาทางศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ชาวพุทธทั้งหลายช่วยกันคิดและพิจารณาว่า "เหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้"[๖]

ผู้วิจัยเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เพราะเกิดแรงบันดาลใจจากการที่ได้อ่านหนังสือพระราชปุจฉา เรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้ และพิจารณาแล้วเห็นว่า ประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระนั้น เป็นหลักฐานยืนยันคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลแห่งกรรมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า คนเราสามารถดำเนินชีวิตผิดพลาดกันได้ แต่เมื่อรู้ตัวว่าผิดพลาดแล้วก็ควรกลับตัวเริ่มต้นใหม่ให้ถูกต้องตามคลองธรรม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

โย พาโล มญฺญตี พลฺยํ ปณฺฑิโต วาปิ เตน โส
พาโล จ ปณฺฑิตมานี ส เว "พาโล" วุจฺจติ.
คนพาลที่รู้ตัวว่าเป็นคนพาล ยังเป็นบัณฑิตได้บ้าง
แต่คนพาลที่สำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต นั่นแหละ เรียกว่า คนพาลแท้[๗]

ทั้งนี้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังถือเป็นทิฏฐานุคติ หรือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตเมื่อรู้ว่าผิดพลาดแล้วก็กลับใจเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ เพราะไม่สายเกินไปสำหรับการทำความดี

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องน่าสนใจว่าประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร ฆาตกรองคุลิมาลฆ่ามนุษย์จำนวนมาก ทำไม อกุศลกรรมที่ทำจึงไม่ให้ผล ทำไม ฆาตกรองคุลิมาลจึงสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้

---

[๕] พร รัตนสุวรรณ, **พระราชปุจฉาเรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

[๖] **เรื่องเดียวกัน.** หน้า ๒.

[๗] ขุ.ธ. (ไทย). ๒๕/๖๓/๔๖.

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ ทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องฆาตกร และปัจจัยที่มีผลให้ฆาตกรบรรลุ เป็นพระอรหันต์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ฆาตกรองคุลิมาลกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ เพื่อการปรับใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๓ คำจำกัดความของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ฆาตกร หมายถึง ผู้ที่กระทำความผิดด้วยการฆ่าบุคคลอื่นโดยวิธีการต่างๆ ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามและการฆ่านั้นสำเร็จกล่าวคือผู้ถูกฆ่าถึงแก่ความตาย

ทิฏฐานุคติ หมายถึง การนำไปเป็นแบบอย่าง

ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในชาตินี้

อุปปัชเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า

อปราปรยเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในชาติที่ถัดจากชาติหน้า

อโหสิกรรม หมายถึง กรรมที่เลิกให้ผล

บรรลุพระอรหันต์ หมายถึง การสำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา ผู้ไกลจากกิเลสและบาปธรรม ทรงความบริสุทธิ์ ผู้กำจัดข้าศึกคือกิเลสสิ้นแล้ว

๑.๔ ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๑ พระเทพมุนี[๘] (วิลาศ ญาณวโร) กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลได้บรรลุ เป็นพระอรหันต์ได้ไว้ในหนังสือกรรมทีปนี ซึ่งสรุปแต่ใจความ ดังนี้

---

[๘] พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙), **เรื่องกรรมทีปนี**, กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๗,.สมณศักดิ์ในครั้งสุดท้าย เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่ พระพรหมโมลี.

อุปฆาตกรรม ซึ่งเป็นกรรม ๑ ในสี่ ของกรรมที่ว่าโดยหน้าที่ ซึ่งโจรองคุลีมาลได้กระทำแล้ว บาปเหล่านั้นไม่ได้ไปหลบซ่อนอยู่ที่ไหน แต่ที่ได้รับผลดีก็เพราะว่าบาปเหล่านั้นถูกฆ่าตายแล้ว และฆาตกรที่ฆ่าบาปอันมากมายของพระองคุลิมาลนั้น ก็ไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นอุปฆาตกกรรมซึ่งเป็นธรรมฝ่ายกุศลของท่านพระองคุลิมาลนั่นเอง เมื่อตามมาทันเข้าก็ทำหน้าที่ฆ่าบาปอกุศลเหล่านั้นตามหน้าที่ แล้วยังความดีความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ท่านทันที ทำให้ท่านมีจิตใจเลื่อมใสได้บำเพ็ญสมณธรรม จนกระทั่งได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในที่สุด นั่นก็หมายความว่าท่านหลุดพ้นจากวิบากแห่งกรรมที่เป็นกุศลและอกุศลได้โดยประการทั้งปวง

๑.๔.๒ พระเทพกิตติปัญญาคุณ [๖](กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ) กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือกรรม-การให้ผล สรุปแต่ใจความดังนี้

พระองคุลิมาลเถระนั้น ก่อนที่อุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนานั้น ท่านได้ไปศึกษาเล่าเรียนในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ต่อมาอาจารย์เชื่อคำยุแหย่ของลูกศิษย์จึงสอนให้องคุลิมาลไปฆ่าคน ด้วยความเคารพอาจารย์และต้องการจะจบการศึกษาองคุลิมาลจึงได้ไปฆ่าคนตัดเอานิ้วมือมาร้อยเป็นพวงมาลัย องคุลิมาลจึงกลายเป็นฆาตกรผู้โหดร้ายเป็นที่หวาดกลัวของประชาชนทั่วไป พระพุทธองค์ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพระญาณว่า องคุลิมาลมีวาสนาบารมีที่จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ จึงเสด็จไปแสดงธรรมโปรดก่อนที่องคุลิมาลจะฆ่ามารดาตนเอง ซึ่งจะเป็นการกระทำอนันตริยกรรม มีผลทำให้ปิดทางสวรรค์และมรรค ผล นิพพาน เมื่อองคุลิมาลได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์แล้ว ก็ได้สติสัมปชัญญะมีหิริโอตตัปปะเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงได้ขออุปสมบทเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม วันหนึ่งท่านได้เข้าไปบิณฑบาตในเมือง ก็เป็นที่หวาดกลัวของคนทั่วไป บางครั้งก็ถูกขว้างด้วยก้อนดินบ้าง ด้วยก้อนหินบ้าง ถูกศีรษะท่านจนแตกเลือดไหล ด้วยอำนาจกรรมเก่าที่ท่านฆ่าคนเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะอุปสมบทแล้วเศษของกรรมนั้นก็ยังคงให้ผลอยู่เป็น เหตุทำให้ท่านต้องเสวยผลของเศษกรรมเหล่านั้นจนกระทั่งเมื่อท่านได้นิพพานแล้ว เพราะไม่มีรูปไม่มีนามมารับอกุศลกรรมเหล่านั้นจึงเป็นอโหสิกรรมคือเลิกให้ผลไป

กรรมที่เป็นอุปฆาตกกรรมฝ่ายกุศลนั้นคืออรหัตตมรรคและอรหัตตผล ซึ่งทำหน้าที่เข้าไปตัดชนกกรรมฝ่ายอกุศลเพื่อไม่ให้มีโอกาสให้ผลต่อไป เมื่อพระองคุลิมาลเถระนิพพานแล้วแทนที่จะไปเกิดในอบายภูมิ ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย กำเนิดเดรัจฉาน ด้วยอำนาจอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้ แต่อกุศลกรรมเหล่านั้นได้สิ้นสุดลงกลายเป็นอโหสิกรรมหรือกรรมที่เลิกให้ผลอีกต่อไปเพราะได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

---

[๖] พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ), **กรรม-การให้ผล**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗.

๑.๔.๓ พระพุทธวรญาณ [๑๐](มงคล วิโรจโน) กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือเก็บเล็กผสมน้อย สรุปแต่ใจความดังนี้

พระดำรัสทุกคำของพระพุทธเจ้านั้นชุ่มด้วยพระกรุณา ทำให้เกิดอำนาจไหลเลื่อนเคลื่อนเข้าจับหัวใจของฆาตกรองคุลิมาล เธอกลับได้สติทันที ทิ้งดาบลงแล้วตรงเข้าไปกอดพระยุคลบาทของพระบรมศาสดาด้วยทั้งน้ำตา ปฏิญาณตนเลิกเป็นฆาตกรตลอดชีวิต อุทิศชีวิตเพื่อปฏิบัติธรรม พระพุทธองค์จึงประทานอุปสมบทให้เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อท่านได้อุปสมบทแล้ว บางครั้งเมื่อเข้าไปบิณฑบาต ประชาชนที่พบเห็นต่างก็พากันวิ่งหนี ด้วยคิดว่าท่านปลอมบวชมาเพื่อฆ่าพวกคน ครั้งหนึ่งท่านได้ทำน้ำพระพุทธมนต์ให้แก่หญิงมีครรภ์คนหนึ่ง ทำให้หญิงคนนั้นคลอดบุตรได้ง่าย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชื่อเสียงของท่านก็โด่งดังเป็นที่เลื่อมใสของมหาชน ท่านปฏิบัติศาสนกิจและช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชน จนมีประชาชนเคารพนับถือ ท่านไม่ประมาททำความเพียรอย่างแรงกล้า จึงได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์

๑.๔.๔ พร รัตนสุวรรณ กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือพระราชปุจฉาเรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้ สรุปแต่ใจความดังนี้

พระองคุลิมาลได้สร้างความดีไว้มากถึงขั้นจะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แต่พร้อมกันนั้นก็ได้สร้างบาปกรรมในทางปาณาติบาตไว้มากด้วย และในชาติสุดท้ายที่พระองคุลิมาล จะได้ชำระหนี้บาปให้หมดไป พระองคุลิมาลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้นไม่ใช่เพราะความเป็นฆาตกร แต่สำเร็จเพราะบุญบารมีในหนหลังที่มีมากถึงขนาดว่าแม้จะทำความชั่วถึงขนาดนั้น ก็ไม่อาจจะยับยั้งอำนาจของความดีของท่านได้ ถ้าบุญบารมีของท่านไม่แรงจริงแล้วแน่นอนเหลือเกินท่านจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ไม่ได้เลย คงจะถูกเขาฆ่าตายตั้งแต่ตอนเริ่มเป็นฆาตกรเสียด้วยซ้ำไป

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Investigation) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

---

[๑๐] พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจโน ป.ธ.๕). **เก็บเล็กผสมน้อย ฉบับสมบูรณ์**, กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท, ๒๕๔๘.

๑.๕.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยวิธีเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคัมภีร์ปกรณ์วิเสสต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๕.๒ รวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานนิพนธ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการร่วมสมัย และเอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องงานวิจัยนี้

๑.๕.๓ ศึกษา แปล และวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๕.๔ เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัย

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ ทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องฆาตกร และปัจจัยที่มีผลให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์

๑.๖.๓ นำผลการศึกษาวิเคราะห์ฆาตกรองคุลิมาล กับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ไปปรับใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ

พระองคุลิมาลเถระก่อนจะอุปสมบทแม้เคยเป็นฆาตกรฆ่าคนตายจำนวนมาก เมื่อท่านได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์จนได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ก็มีจิตศรัทธาเลื่อมใสและได้ทูลขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แล้วก็ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ท่านจัดอยู่ในพระอสีติมหาสาวกหรือพระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ องค์ เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนั้นประวัติของพระองคุลิมาลเถระ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอเริ่มต้นกล่าวถึงประวัติของพระองคุลิมาลเถระในอดีตก่อน เพื่อจะได้ทราบว่าเพราะเหตุใดท่านจึงได้เป็นฆาตกร และต่อจากนั้นจะกล่าวถึงประวัติของพระองคุลิมาลเถระในปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบว่า ท่านดำเนินชีวิตและปฏิบัติธรรมอย่างไร จึงบรรลุเป็นพระอรหันต์

๒.๑ ประวัติในอดีตชาติ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของพระองคุลิมาลเถระ ที่พระพุทธองค์ทรงปรารภเหตุเกิดขึ้นแล้วตรัสไว้ในคัมภีร์ต่างๆ โดยมีพระพุทธองค์เกิดร่วมชาติด้วยเฉพาะที่ปรากฏในชาดกมี ๓ ชาติ ซึ่งพอสรุปใจความได้ ดังนี้

๑. ในสุตนชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุตนคหบดี ส่วนพระองคุลิมาลเถระเกิดเป็นยักษ์ชื่อมรรคเทพ พระโพธิสัตว์รับอาสานำอาหารไปให้ยักษ์มรรคเทพมุ่งประโยชน์ ๒ อย่าง คือ (๑) ต้องการให้มารดามีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น (๒) ต้องการสร้างกุศลผู้อื่นก็จะได้ไม่เดือดร้อนโดยได้ทูลขอสิ่งของ ๔ อย่าง คือ (๑) ฉลองพระบาททองคำของพระเจ้าพรหมทัต ๑ คู่ (๒)ฉัตร (๓)พระขรรค์ของพระเจ้าพรหมทัต (๔) เครื่องต้นเต็มภาชนะทองคำ สาเหตุที่พระโพธิสัตว์ได้ทูลขอสิ่งของ ๔ อย่างดังกล่าว ก็เพราะเป็นผู้มีปัญญาฉลาดหลักแหลมทราบเงื่อนไขของยักษ์มรรคเทพ ดังนี้

๑) ยักษ์จะกินเฉพาะสัตว์หรือมนุษย์ ที่ยืนอยู่บนพื้นที่บริเวณภายใต้ต้นไม้ของตนเท่านั้น แต่พระโพธิสัตว์จะไม่ยืนบนพื้นที่ของยักษ์ แต่จะยืนอยู่บนฉลองพระบาททองคำ

๒) ยักษ์จะกินเฉพาะสัตว์หรือมนุษย์ที่ยืนอยู่บริเวณภายใต้ร่มไม้ของตนเท่านั้น แต่พระโพธิสัตว์จะไม่ยืนอยู่บริเวณภายใต้ร่มไม้ของยักษ์ แต่จะยืนอยู่ภายใต้ร่มฉัตร

๓) ยักษ์กลัวพระขรรค์ เหมือนพวกมนุษย์

๔) เครื่องต้นเต็มภาชนะทองคำ เพื่อให้เหมาะสมกับฐานะของพระโพธิสัตว์ที่เป็นผู้ นำอาหารเพื่อไปให้ยักษ์ให้และสั่งสอนยักษ์ให้ละอกุศลกรรม

เมื่อยักษ์มรรคเทพได้เห็นความเฉลียวฉลาดของพระโพธิสัตว์ ก็มีจิตศรัทธาเลื่อมใส พระโพธิสัตว์จึงได้สั่งสอนยักษ์มรรคเทพในเรื่องโทษของความไม่มีศีล อานิสงส์ของความเป็นผู้มีศีลและผลของอกุศลกรรมในกาลก่อน ที่ทำให้เกิดมาเป็นคนหยาบคายกินเลือดเนื้อผู้อื่นเป็นอาหาร และทรงแนะนำให้ยักษ์สมาทานรักษาศีล ๕[๑]

๒. ในชัยทิสชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอลีนสัตตุราชกุมาร ส่วนพระองคุลิมาลเถระเกิดเป็นมนุษย์ชื่อว่าโปริสาท ได้รับการเลี้ยงดูจากนางยักษิณี จึงมีนิสัยชอบกินมนุษย์เป็นอาหาร โดยสำคัญผิดว่าตนเป็นลูกนางยักษิณี มีรากไม้เป็นอาวุธที่ใช้ในการหายตัวได้เพื่อฆ่ามนุษย์เป็นอาหาร ต่อมารากไม้หายไปจึงไม่สามารถหายตัวได้ ในขณะที่กำลังกินเนื้อมนุษย์อยู่ที่สุสาน จึงถูกคนไล่จับแต่ก็หนีรอดไปได้ ต่อมาจับพระเจ้าชัยทิสผู้เสด็จออกไปล่าสัตว์ได้ แต่พระเจ้าชัยทิศได้ขอตัวกลับไปสั่งราชการในพระนครก่อน แล้วก็จะกลับมาให้โปริสารทกินเป็นอาหาร พระเจ้าชัยทิสทรงเรียกอลีนสัตตุราชกุมารผู้เป็นโอรสมาสั่งสอนและทรงเล่าเรื่องราวให้ฟัง พระโพธิสัตว์จึงรับอาสาไปเป็นอาหารยักษ์แทน โปริสารทเห็นความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ และความกตัญญูกตเวที จึงปล่อยกลับไป พระโพธิสัตว์จึงสอนธรรมะพร้อมทั้งแนะนำให้โปริสาทสมาทานรักษาศีล ๕[๒]

๓. ในมหาสุตโสมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสุตโสม ส่วนพระ องคุลิมาลเถระเกิดเป็นพระเจ้าพรหมทัตหรือพระยาโปริสาท ทรงชอบเสวยเนื้อมนุษย์ ต่อมาถูกเนรเทศออกจากเมืองเข้าไปอยู่ในป่าพร้อมสิ่งของ ๓ อย่าง คือ (๑) ดาบหนึ่งเล่ม (๒) พ่อครัวหนึ่งคน (๓) ภาชนะหนึ่งใบ แต่ก็ยังฆ่ามนุษย์ที่เดินทางผ่านมาเป็นอาหารอยู่ ในที่สุดก็ฆ่าพ่อครัวเป็นอาหาร ต่อมาได้จับกษัตริย์ ๑๐๐ พระองค์ มาเพื่อฆ่าทำพลีกรรมบูชาเทพยดา เว้นแต่พระเจ้าสุตโสมผู้เคยเป็นพระสหาย ภายหลังได้จับพระเจ้าสุตโสมมา แต่พระองค์ไม่ทรงแสดงอาการสะดุ้งกลัว ทั้งได้แสดงธรรมให้ฟังจนพระเจ้าพรหมทัตเลื่อมใสจึงให้ขอพรได้ ๔ ประการ ฝ่ายพระเจ้าสุตโสมจึงขอพร ๔ ประการ คือ (๑) ขอให้พระองค์มีพระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา (๒) ขออย่าได้ปลงพระ

---

[๑] ดูรายละเอียดใน ขุ.ชา. อ. (ไทย) ๓/๕/ ๒๒๔-๒๓๕.

[๒] ดูรายละเอียดใน ขุ. ชา. อ. (ไทย) ๓/๗/

ชนม์กษัตริย์ ๑๐๐ พระองค์ (๓) ขอให้ทรงปล่อยกษัตริย์ ๑๐๐ พระองค์ (๔) ขออย่าได้เสวยเนื้อมนุษย์ พระเจ้าพรหมทัตทรงยินยอมถวายพร ๓ ข้อ คือ (๑) - (๓) แต่ข้อ ๔ พระองค์ไม่ทรงยินยอม พระเจ้าสุตโสมจึงแสดงโทษของความไม่มีศีลและอานิสงส์ของความมีศีลให้ฟัง ในที่สุดพระเจ้าพรหมทัตก็ทรงยินยอมถวายพรทั้ง ๔ และได้สมาทานศีล ๕ ตลอดชีวิต[๗]

สรุปชาดกที่พระองคุลิมาลเถระได้เคยเกิดร่วมพระชาติกับพระพุทธเจ้า เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ และทำบุรพกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและกุศลกรรม ดังนี้

ลำดับที่	ชาดก	พระพุทธเจ้า	พระองคุลิมาล	อกุศลกรรม	กุศลกรรม
๑	สุตนชาดก	สุตนคหบดีตกยาก	ยักษ์มรรคเทพ	ฆ่ามนุษย์	ฟังธรรม สมาทานศีล ๕
๒	ชัยทิสชาดก	อลีนสัตตุราชกุมาร	โปริสาทมนุษย์กินคน	ฆ่ามนุษย์	ฟังธรรม สมาทานศีล ๕
๓	มหาสุตโสมชาดก	พระเจ้าสุตโสม	โปริสาทมนุษย์กินคน	ให้ผู้อื่นฆ่าและฆ่ามนุษย์เอง	ฟังธรรม สมาทานศีล ๕

จากการศึกษาวิจัยชาดกทั้ง ๓ นี้ สรุปได้ว่า

๑. พระองคุลิมาลเถระเกิดเป็นยักษ์ชื่อมรรคเทพ ในสุตนชาดก ๑ ชาติ

๒. พระองคุลิมาลเถระเกิดเป็นโปริสาทมนุษย์กินคนในชัยทิสชาดก ๑ ชาติ และในมหาสุตโสมชาดก ๑ ชาติ รวมเป็น ๒ ชาติ

๓. พระองคุลิมาลเถระได้ประกอบอกุศลกรรมเหมือนกันทั้ง ๓ ชาติ คือ การฆ่ามนุษย์หรือทำปาณาติบาต

---

[๗] ดูรายละเอียดใน **ขุ. ชา.** อ.(ไทย) ๔/๑/

๔. พระองคุลิมาลเถระได้ประกอบกุศลกรรมเหมือนกันทั้ง ๓ ชาติ คือ ได้ฟังธรรม และสมาทานศีล ๕

องคุลิมาลได้ทำอกุศลกรรมคือฆ่าสัตว์และมนุษย์ แต่ก็ได้ทำกุศลกรรมคือฟังธรรมและสมาทานศีล ๕ อย่างน้อย ๓ ชาติ เนื่องจากท่านเกิดร่วมพระชาติกับพระพุทธเจ้า ในคราวเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นเหตุปัจจัยให้ได้ฟังธรรมจึงรู้โทษของความไม่มีศีลมีการฆ่าสัตว์เป็นต้น และอานิสงส์ความมีศีลมีการไม่ฆ่าสัตว์เป็นต้น จึงได้สมาทานศีล ๕ คือ (๑) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) งดเว้นจากการลักทรัพย์ (๓) งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (๔) งดเว้นจากการพูดเท็จ (๕) งดเว้นจากการเสพสุราเมรัยและของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ตลอดชีวิต ซึ่งการที่องคุลิมาลปฏิบัติตนตามคำแนะนำสั่งสอนของพระโพธิสัตว์ด้วยจิตที่ศรัทธาเลื่อมใสและสมาทานศีล ๕ นั้น แสดงให้เห็นว่าฆาตกรองคุลิมาลมีพระโพธิสัตว์เป็นกัลยาณมิตร

๒.๒ ประวัติในปัจจุบันชาติ

ผู้วิจัยได้นำเสนอประวัติของพระองคุลิมาลเถระในอดีตแล้ว ต่อจากนี้ก็จะได้ล่าวถึงประวัติของพระองคุลิมาลเถระในปัจจุบันที่ปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ โดยสังเขป ดังนี้

หลังจากที่องคุลิมาลได้กระทำอกุศลกรรมและกุศลกรรมในอดีตชาติ เมื่อถึงแก่กรรมแล้วก็เวียนว่ายตายเกิดในทุคติภูมิบ้าง สุคติภูมิบ้าง จนกระทั่งในเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ที่ทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนองคุลิมาลได้เกิดเป็นอหิงสกะ ต่อมากลายเป็นฆาตกรจึงได้ชื่อใหม่ว่าองคุลิมาล

๒.๒.๑ ชาติกำเนิด

พระองคุลิมาลเถระเกิดในวรรณะพราหมณ์ บิดาชื่อภัคควะ เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล มารดาชื่อมันตานี มีชื่อเดิมว่าอหิงสกะ[๔] แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน เมื่อเจริญวัยขึ้น บิดามารดาก็ส่งไปศึกษาศิลปวิทยาในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ เมืองตักสิลา อหิงสกะตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างดียิ่ง และความประพฤติดี ในขณะเดียวกันก็ตอบแทนคุณอาจารย์ด้วยการรับใช้อาจารย์และภริยาด้วยความเคารพ ด้วยความที่เป็นคนเรียนเก่งและมีมารยาทดีงาม จึงทำให้อาจารย์ทิศาปาโมกข์และภริยาโปรดปรานเป็นอย่างมาก[๕]

---

[๔] ขุ.เถร.อ. (บาลี) ๒/๓๙๒/๓๕๘-๓๗๐.

[๕] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๗/๔๒๑.

ผู้วิจัยไม่พบหลักฐานว่า อหิงสกะได้รับการศึกษาวิชาการอะไรบ้าง แต่ก็สันนิษฐานว่า เนื่องจากท่านเกิดในวรรณะพราหมณ์ และบิดาเป็นถึงปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล จึงน่าจะได้รับการศึกษาอย่างดีที่สุดในสมัยนั้น ได้แก่ศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการ [๖]

๒.๒.๒ การเป็นฆาตกร

เมื่ออหิงสกะเป็นที่รักใคร่ของอาจารย์ทิศาปาโมกข์ จึงเป็นเหตุให้ศิษย์คนอื่นๆ เกิดความอิจฉาริษยา พากันหาเรื่องใส่ร้ายอหิงสกะ ในที่สุดกล่าวหาว่าเป็นชู้กับภริยาของอาจารย์ ต่อมาอาจารย์ก็หลงเชื่อคำยุยงของศิษย์เหล่านั้น จึงวางแผนฆ่าอหิงสกะด้วยวิธีที่แนบเนียนมาก โดยบอกว่า ศิษย์ที่จะสำเร็จการศึกษาจะต้องให้ครุทักษิณาหรือของบูชาครูแก่อาจารย์ จากนั้นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ก็บอกวิธีให้ครุทักษิณา ด้วยการให้ไปตัดนิ้วมือขวาของคน ๑,๐๐๐ นิ้ว ซึ่งกว่าจะหามาได้ก็ต้องฆ่าคนจำนวนมาก ความจริงอาจารย์มิได้ต้องการครุทักษิณาเช่นนั้น แต่ด้วยความเชื่อว่า นี้เป็นวิธีฆ่าอหิงสกะโดยตนจะไม่มีความผิด เพราะกว่าอหิงสกะจะได้นิ้วมือครบ ก็คงจะถูกคนอื่นฆ่าตายก่อนแน่ แต่ต้องผิดหวังเพราะอหิงสกะฆ่าคนได้มากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อตัดนิ้วมือได้แล้วก็แขวนไว้ตามกิ่งไม้ ต่อมาเห็นว่าไม่ปลอดภัยจึงนำมาร้อยเป็นพวงมาลัยคล้องคอ จึงได้ชื่อว่าองคุลิมาล แปลว่า ผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลัย

พฤติกรรมการฆ่าคนของฆาตกรองคุลิมาลโด่งดังไปทั่วทุกสารทิศ ประชาชนต่างก็พากันหวาดกลัว จึงได้ไปร้องเรียนขอให้พระเจ้าปเสนทิโกศลส่งทหารไปปราบ พระองค์ทรงนำกองทหารไปปราบด้วยพระองค์เอง ฝ่ายปุโรหิตผู้เป็นบิดาทราบข่าวจึงไปบอกกับนางพราหมณีผู้เป็นภรรยา ซึ่งนางพราหมณีขอให้สามีออกติดตามองคุลิมาลกลับบ้าน แต่ผู้เป็นสามีไม่กล้าไป ธรรมดามารดาเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนอุดมด้วยพรหมวิหารธรรม มีความสงสารต่อบุตรที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก จึงตัดสินใจออกเดินทางเข้าป่าเพื่อติดตามองคุลิมาล ซึ่งวันนั้นองคุลิมาลดีใจมากที่เหลือเพียงนิ้วเดียวเท่านั้นก็จะครบตามจำนวน จึงออกจากป่ามาดักรอคนอยู่ปากทาง พอเห็นมารดาเดินมาก็จำไม่ได้ จึงถือดาบวิ่งเข้าใส่หมายจะฆ่าเพื่อตัดเอานิ้วมือทันที[๗]

---

[๖] ศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการ ได้แก่ (๑) สูติ ความรู้ทั่วไป (๒) สัมมติ ความรู้กฎธรรมเนียม (๓) สังขยา การคำนวณ (๔) โยคา การช่าง (๕) นีติ การปกครอง (๖) วิเสสิกา ความรู้การอันให้เกิดมงคล (๗) คันธัพพา การร้องรำ (๘) คณิกา การบริหารร่างกาย (๙) ธนุพเพธา การยิงธนู (๑๐) ปูรณา การบูรณะ (๑๑) ติกิจฉา การบำบัดโรค (๑๒) อิติหาสา ตำนานหรือประวัติศาสตร์ (๑๓) โชติ ความรู้เรื่องสิ่งส่องสว่างบนท้องฟ้า (๑๔) มายา ตำราพิชัยสงคราม (๑๕) ฉันทสา การประพันธ์ (๑๖) เกตุ การพูด (๑๗) มันตา การเวท-มนตร์ (๑๘) สัททา หลักภาษาหรือไวยากรณ์,พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต,**พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ด่านสุทธาการ พิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘, หน้า ๒๙๑-๒๙๒).

[๗] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๘/๔๒๒-๔๒๓.

๒.๒.๓ พระพุทธองค์ทรงโปรดฆาตกรองคุลิมาล

พระพุทธองค์ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพระญาณทรงเห็นว่า ฆาตกรองคุลิมาลนั้นมีอุปนิสัยที่จะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน จึงจะได้เสด็จไปโปรด นับว่าเป็นพระมหากรุณาคุณหนึ่งในพระพุทธคุณ ๓ ประการ คือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ ที่พระองค์ทรงแสดงความเป็นกัลยาณมิตรแก่เวไนยสัตว์ ด้วยการบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ

๑. ปุเรภัตตกิจ เป็นพุทธกิจภาคเช้าหลังจากทรงทำภารกิจส่วนพระองค์เรียบร้อยแล้วก็ทรงแสดงธรรมโปรดประชาชน

๒. ปัจฉาภัตตกิจ เป็นพุทธกิจภาคบ่ายหลังจากทรงทำภารกิจส่วนพระองค์เรียบ-ร้อยแล้ว ก็ทรงแสดงโอวาทแก่ภิกษุ แล้วทรงตรวจดูความเป็นไปของชาวโลก และทรงแสดง ธรรมโปรดประชาชนที่มาประชุมกัน

๓. ปุริมยามกิจ เป็นพุทธกิจในยามที่ ๑ พระองค์ทรงโปรดให้ภิกษุสงฆ์เข้าเฝ้าทูลถามปัญหา ขอกรรมฐาน ขอให้ทรงแสดงธรรม ทรงใช้เวลานี้ตอบปัญหาของภิกษุสงฆ์

๔. มัชฌิมยามกิจ เป็นพุทธกิจในยามที่ ๒ พระองค์ทรงโปรดให้เหล่าเทวดาเข้าเฝ้า ทรงใช้เวลานี้ตอบปัญหาของเหล่าเทวดา

๕. ปัจฉิมยามกิจ เป็นพุทธกิจในยามที่ ๓ พระองค์ทรงตื่นจากบรรทมสีหไสยาสน์ แล้วก็เสด็จเดินจงกรม ประทับนั่งพิจารณาสอดส่องว่าบุคคลใดที่ควรจะเสด็จไปโปรดเป็นพิเศษ[๕]

เมื่อพระพุทธองค์ทรงเห็นว่า ฆาตกรองคุลิมาลจะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน จึงได้เสด็จไปโปรด แต่ฆาตกรองคุลิมาลเห็นพระองค์แทนที่จะเกิดความสำนึก กลับเปลี่ยนใจจากการไล่ฆ่ามารดามาเป็นไล่ฆ่าพระองค์ แต่ด้วยพุทธานุภาพทำให้องคุลิมาลวิ่งตามไม่ทัน จึงได้ร้องบอกให้พระองค์หยุด พระองค์จึงตรัสว่า “เราหยุดแล้ว แต่เธอยังไม่หยุด” องคุลิมาลสงสัยว่า ทำไมพระองค์เดินอยู่ กลับตรัสว่า หยุดแล้ว ในขณะที่ตัวเองหยุดแล้ว ทำไมพระ องค์จึงตรัสว่า ยังไม่หยุด พระพุทธองค์ทรงอธิบายว่า “เราได้หยุดแล้วหมายถึงหยุดฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ส่วนเธอยังไม่หยุดหมายถึงไม่หยุดฆ่าสัตว์ตัดชีวิต” เมื่อองคุลิมาลได้ฟังธรรมด้วยพระสุระเสียงประกอบ ด้วยองค์ ๘ ประการ[๖] ก็เกิดความระลึกได้และรู้สึกตัว ทั้งมีความละอายใจและเกรงกลัวต่อผลแห่งกรรมที่ตนได้ทำไว้ เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธองค์ ตั้งใจฟังธรรมจนได้บรรลุโสดาปัตติผล สำเร็จเป็นพระโสดาบัน

---

[๕] ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๔/๔๕-๔๗.

[๖] พระสุรเสียงประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ คือ (๑) นุ่มนวล (๒) ฟังชัดเจน (๓) ไพเราะ (๔) ฟังง่าย (๕) กลมกล่อม (๖) ไม่พร่า (๗) ลุ่มลึก (๘) มีกังวาน (ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๘๗/๔๘๑).

อันเป็นพระอริยบุคคลชั้นต้นในพระพุทธศาสนา[๑๐] จากข้อความที่ตรัสกับโจรองคุลิมาลนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาเรื่องการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์คือปาณาติปาตเวรมณี ซึ่งจัดแบบสากัจฉาหรือสนทนา วิธีนี้พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อยกับบุคคลที่มาเข้าเฝ้า หรือทรงพบยังไม่เลื่อมใสศรัทธา ไม่เข้าใจหลักธรรม ซึ่งในการสอนหรือการสนทนาของพระพุทธองค์ มักจะเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรม และเลื่อมใสในที่สุด[๑๑]

โดยพระพุทธองค์ทรงประกอบด้วยคุณลักษณะ หรือเพียบพร้อมองค์แห่งความเป็นครู ๖ ประการ คือ (๑) ทรงสอนสิ่งที่จริงและเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง (๒) ทรงรู้เข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้สมบูรณ์ (๓) ทรงสอนด้วยเมตตากรุณาด้วยมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอนเป็นที่ตั้งไม่หวังผลตอบแทน (๔) ทรงทำได้จริงอย่างที่สอน (๕) ทรงมีบุคลิกภาพโน้มน้าวจิตใจของผู้เข้าใกล้ชิดสนิทสนม และพึงพอใจให้ได้รับความสุข (๖) ทรงมีหลักการสอนและวิธีการสอนที่ยอดเยี่ยม[๑๒]

การสอนของพระพุทธองค์แต่ละครั้ง แม้เป็นเพียงธรรมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ (๑) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (๒) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำก็แนะนำ หรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะ ต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ (๓) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้อาจกระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจเข็งข้น มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก (๔) สัมปหังสนา ปลอบโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้แช่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ[๑๓]

ขณะที่ฆาตกรองคุลิมาลกำลังฟังพระธรรมเทศนาอยู่นั้น ได้รับอานิสงส์แห่งการฟังธรรม ๕ ประการ คือ (๑) ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง (๒) เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว (๓) บรรเทาความ

---

[๑๐] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๙/๔๒๓-๔๒๔.

[๑๑] ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหา-นคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗) หน้า ๔๖-๕๐.

[๑๒] **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๓๑-๓๒.

[๑๓] พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต, **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

สงสัยเสียได้ (๔) ทำความเห็นให้ตรง (๕) จิตของผู้ฟังธรรมย่อมเลื่อมใส”[๑๔] ซึ่งนับว่าเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา มีศรัทธาในพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามองค์แห่งการบรรลุธรรมคือโสดาบัน ๔ คือ (๑) สัปปุริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ (๒) สัทธัมมัสสวนะ การฟังพระสัทธรรม (๓) โยนิโสมนสิการ การมนสิการโดยแยบคาย (๔) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม[๑๕] เมื่อพระธรรมเทศนาจบก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน[๑๖]

๒.๒.๔ การออกบวช

พระองคุลิมาลมีคุณสมบัติแห่งพระโสดาบัน ๕ ประการ คือ (๑) มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า (๒) มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระธรรม (๓) มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ (๔) มีศีลที่พระอริยเจ้าชอบใจ ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท อันท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตัณหาและทิฏฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ[๑๗] จึงได้ทูลขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงประทานการบวช[๑๘]ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ด้วยพระดำรัสว่า “เธอจง

---

[๑๔] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๒๐๒/๓๔๔.

[๑๕] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๘๖.

[๑๖] บรรลุธรรม หมายถึง การเห็นด้วยญาณ ซึ่งเป็นการเห็นและมีความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งในคุณลักษณะที่เป็นกริยาอาการ ๓ ลักษณะ คือ (๑) อนิจจตา ความไม่เที่ยง (๒) ทุกขตา ความเป็นทุกข์ (๓) อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตัวตน ซึ่งเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา, (สํ.สฬา. (ไทย) ๑๘/๑/๑-๒).

[๑๗] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๘๗-๒๘๘.

[๑๘] การบวช หมายถึง การบวชภิกษุหรือภิกษุณีมี ๘ วิธี ได้แก่ (๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยพระวาจาว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด” เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้เอง (๒) ติสรณคมนูป-สัมปทา (สรณคมนูปสัมปทา) คือ การอุปสมบทด้วยไตรสรณะ เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตให้พระสาวกทำในยุคต้นพุทธกาล (๓) โอวาทปฏิคคหณูปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยการรับโอวาท เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตแก่พระมหากัสสปะ (๔) ปัญหาพยากรณูปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยการตอบปัญหาของพระพุทธองค์เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตแก่โสปากสามเณร (๕) ครุธรรมปฏิคคหณูปสัมปทา (อัฏฐครุธรรมปฏิคคหณูปสัมปทา) คือ การอุปสมบทด้วยการรับครุธรรม ๘ ประการ เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตแก่พระนางมหาปชาบดีโตมี (๖) ทูเตนะอุปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยทูต เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตแก่ นางคณิกา (หญิงโสเภณี) ชื่ออัฑฒกาสี (๗) อัฏฐวาจิกาอุปสัมปทา การอุปสมบทมีวาจา ๘ คือ ทำด้วยญัตติจตุตถกรรม ๒ ครั้งจากสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่ายคือจากภิกษุณีครั้งหนึ่ง จากภิกษุสงฆ์ครั้งหนึ่ง ได้แก่การอุปสมบทของภิกษุณี (๘) ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมเป็นวิธีที่อนุญาตให้สงฆ์ทำ ในเมื่อคณะสงฆ์เป็นหมู่ใหญ่ขึ้นแล้ว และเป็นวิธีที่ใช้สืบมาจนทุกวันนี้. (วิ.อ. ๑/๒๕๖) แต่เฉพาะที่ใช้เป็นหลัก ๓ อย่าง คือ (๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา (๒) ติสรณคมนูปสัมปทา (สรณคมนูปสัมปทา) (๓) ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา. พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๔๓๑).

เป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด" ในอรรถกถาได้กล่าวถึงวิธีบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาไว้ว่า "พระผู้มีพระภาคครั้นทรงเห็นว่า บุคคลที่จะบวชนั้นมีอุปนิสัยพร้อมที่จะบวชด้วยเอหิภิกขุได้ ทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาซึ่งมีพระฉวีวรรณดังทองคำ ออกจากภายในผ้าบังสุกุลสีแดง เปล่งพระสุรเสียงว่า 'เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด' หากผู้นั้นยังไม่บรรลุอรหัตตผล พระองค์จะตรัสต่อว่า 'เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด' พร้อมกับพระดำรัสนั้นเพศคฤหัสถ์ของผู้นั้นก็อันตรธานไป ผู้นั้นมีศีรษะโล้นไม่ต้องโกน ครองผ้ากาสาวพัตร มีบริขารครบ ๘ อย่าง คือ ไตรจีวร บาตร มีด เข็ม ประคดเอว และผ้ากรองน้ำ"[๑๙] พระพุทธองค์ทรงประทานการบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่องคุลิมาลก็ได้รับการบวชด้วยวิธีนี้ เมื่อท่านบวชแล้วได้ติดตามพระพุทธองค์ไปอยู่วัดพระเชตวันมหาวิหาร ใกล้กรุงสาวัตถี

๒.๒.๕ การบรรลุธรรม

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จพร้อมด้วยทหารจำนวนมาก เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ที่วัดเชตวันมหาวิหาร และกราบทูลเรื่องทั้งหมดให้ทรงทราบ พระพุทธองค์จึงทรงแนะนำให้รู้จักพระคุลิมาล เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลได้เห็นพระองคุลิมาลก็ทรงสะดุ้งกลัวอย่างมาก และทรงแปลกพระทัยที่พระพุทธองค์ทรงสามารถปราบฆาตกรองคุลิมาลได้ โดยไม่ใช้อาญาและศัสตราวุธเลย จึงทรงปวารณาพระองค์จะถวายปัจจัย ๔[๒๐] แต่พระองคุลิมาลได้ปฏิเสธเพราะปรารถนาจะถือธุดงค์[๒๑] ๔ ประการ คือ (๑) ปังสุกูลิกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร (๒) เตจีวริกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือครองไตรจีวรเป็นวัตร (๓) ปิณฑปาติกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือเที่ยว

---

[๑๙] วิ.อ. (ไทย) ๑/๒๕๔.

[๒๐] ปัจจัย หมายถึง เครื่องอาศัยของชีวิต หรือ สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต มี ๔ อย่าง คือ (๑) จีวร ผ้านุ่งห่ม (๒) บิณฑบาต อาหาร (๓) เสนาสนะ ที่อยู่อาศัย (๔) คิลานเภสัช ยารักษาโรค. พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๑๖๑-๑๖๒).

[๒๑] ธุดงค์ หมายถึง องค์คุณ, หมวดข้อปฏิบัติ, เครื่องสลัดหรือกำจัดกิเลส มี ๑๓ ประการ แต่พระองคุลิมาลสมาทาน ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ปังสุกูลิกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร หมายถึง อธิษฐานจิตหรือเปล่งวาจาสมาทานใช้แต่เฉพาะผังบังสุกุล ไม่รับจีวรที่มีผู้ถวาย (๒) เตจีวริกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือครองไตรจีวรเป็นวัตร หมายถึง อธิษฐานจิตหรือเปล่งวาจาสมาทานใช้แต่เฉพาะผ้า ๓ ผืนเท่านั้น ไม่รับผ้าผืนที่ ๔ คำสมาทาน (๓) ปิณฑปาติกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร หมายถึง อธิษฐานจิตหรือเปล่งวาจาสมาทานถือเที่ยวบิณฑบาตเลี้ยงชีวิต ไม่รับอติเรกลาภ (๔) อารัญญิกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร หมายถึง อธิษฐานจิตหรือเปล่งวาจาสมาทานถือการอยู่ป่าซึ่งอยู่ห่างจากบ้านคนอย่างน้อย ๕๐๐ ชั่วธนู หรือ ๒๕ เส้น (วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๗๗-๘๙, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๑/๑/๑๒๘-๑๗๒).

บิณฑบาตเป็นวัตร (๔) อารัญญิกังคะ คือ องค์แห่งภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงชื่นชมพระองค์ที่สามารถฝึกคนที่ผู้อื่นฝึกไม่ได้ ให้สงบไม่ได้ ดับไม่ได้ โดยไม่มีอาญาและศาสตราวุธ แล้วเสด็จกลับพระนคร[๒๒]

พระองคุลิมาลครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวร ได้เข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี เห็นสตรีมีครรภ์แก่ใกล้คลอด จึงคิดว่า "สัตว์ทั้งหลายย่อมเศร้าหมองหนอ" เมื่อกลับจากบิณฑบาต ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว จึงเข้าไปกราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า "เธอจงเข้าไปหาสตรีนั้นแล้วกล่าวว่า น้องหญิง ตั้งแต่ อาตมภาพเกิดมาไม่เคยรู้ว่าจงใจปลงชีวิตสัตว์เลย ด้วยสัจจวาจานี้ขอความสวัสดีจงมีแก่เธอ ขอความสวัสดีจงมีแก่ทารกในครรภ์ของเธอเถิด"

พระองคุลิมาลกราบทูลว่า "การพูดเช่นนั้นจักเป็นอันว่าข้าพระองค์กล่าวเท็จทั้งที่รู้เป็นแน่ เพราะข้าพระองค์เคยจงใจปลงชีวิตสัตว์เสียมากต่อมาก"

พระพุทธองค์จึงตรัสสอนมนต์บทใหม่ เพื่อให้พระองคุลิมาลได้นำไปสอนแก่หญิงผู้มีครรภ์แก่คนนั้นว่า

"ยโตหํ ภคินิ อริยาย ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตา เตน สจฺเจน โสตฺถิ เต โหตุ โสตฺถิ คพฺภสฺส [๒๓]

"น้องหญิง ตั้งแต่อาตมภาพเกิดในอริยชาติจะได้รู้สึกว่าแกล้งปลงสัตว์เสียจากชีวิตหามิได้ ด้วยสัจจวาจานี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดีจงมีแก่ครรภ์ของท่านเถิด"[๒๔]

เมื่อหญิงมีครรภ์แก่ได้ฟังมนต์นั้นแล้ว ก็เป็นเหตุทำให้คลอดบุตรง่ายเหมือนเทน้ำจากกระบอกกรองน้ำ มนต์บทนั้นมีชื่อว่ามหาปริตต์ หรือองคุลิมาลปริตต์ นับตั้งแต่นั้นมาท่านก็มีอาหารฉันอุดมสมบูรณ์ขึ้นตามลำดับ

สมัยต่อมา พระองคุลิมาลได้หลีกออกจากหมู่ไปปฏิบัติธรรม ด้วยการเจริญสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาอยู่รูปเดียว ไม่ประมาท มีความเพียรทั้งทางกายและทางใจ ใช้เวลาผ่านไปไม่นานนัก ก็ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ด้วยปัญญาอันยิ่งรู้ชัดว่า

---

[๒๒] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๗-๓๕๒/๔๒๑-๔๓๓.

[๒๓] ม.ม.(บาลี) ๑๓/๓๑๕/๓๓๕.

[๒๔] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๑/๔๒๘-๔๒๙.

"ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว ทำกิจที่ควรทำ[๒๕]ทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป"[๒๖] สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ได้เพราะเข้าไปหา เข้าไปนั่งใกล้ ตั้งใจฟังธรรม ทรงจำไว้ นำไปพิจารณาเนื้อหาธรรม จึงเกิดฉันทะอุตสาหะไตร่ตรองดีแล้ว อุทิศกายและใจทำให้แจ้งนิพพานด้วยนามกาย และเห็นแจ้งพระนิพพานด้วยมรรคปัญญา ได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

การที่ฆาตกรองคุลิมาลสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้นั้น พระเทพมุนี[๒๗] (วิลาศ ญาณวีโร) ไว้ในหนังสือกรรมทีปนี ซึ่งสรุปแต่ใจความ ดังนี้

อุปฆาตกรรม ซึ่งเป็นกรรม ๑ ในสี่ ของกรรมที่ว่าโดยหน้าที่ ซึ่งโจรองคุลีมาลได้กระทำแล้ว บาปเหล่านั้นไม่ได้ไปหลบซ่อนอยู่ที่ไหน แต่ที่ได้รับผลดีก็เพราะว่าบาปเหล่านั้นถูกฆ่าตายแล้วด้วยอุปฆาตกกรรม ซึ่งเป็นธรรมฝ่ายกุศลของท่านพระองคุลิมาล เมื่อตามมาทันเข้าก็ทำหน้าที่ฆ่าบาปอกุศลเหล่านั้นตามหน้าที่ แล้วยังความดีความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ท่านทันที ทำให้ท่านมีจิตใจเลื่อมใสได้บำเพ็ญสมณธรรม จนกระทั่งได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

พระเทพกิตติปัญญาคุณ [๒๘](กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ) กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาล ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือกรรม-การให้ผล สรุปแต่ใจความดังนี้

เมื่อองคุลิมาลได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์แล้ว ก็ได้สติสัมปชัญญะมีหิริโอตตัปปะเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงได้ขออุปสมบทเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม วันหนึ่งท่านได้เข้าไปบิณฑบาตในเมือง ก็เป็นที่หวาดกลัวของคนทั่วไป บางครั้งก็ถูกขว้างด้วยก้อนดินบ้าง ด้วยก้อนหินบ้าง ถูกศีรษะท่านจนแตกเลือดไหล ด้วยอำนาจกรรมเก่าที่ท่านฆ่าคนเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะอุปสมบทแล้วเศษของกรรมนั้นก็ยังคงให้ผลอยู่เป็น เหตุทำให้ท่านต้องเสวยผลของเศษกรรมเหล่านั้นจนกระทั่งเมื่อท่านได้นิพพานแล้ว เพราะไม่มีรูปไม่มีนามมารับอกุศลกรรมเหล่านั้นจึงเป็นอโหสิกรรมคือเลิกให้ผลไป

---

[๒๕] กิจที่ควรทำ หมายถึง กิจในอริยสัจ ๔ คือ (๑) การกำหนดทุกข์ (๒) การละเหตุเกิดทุกข์ (๓) การทำให้แจ้งซึ่งความดับทุกข์ (๔) การอบรมมรรคมีองค์ ๘ ให้เจริญ (ที.สี.อ. (บาลี) ๒๔๓/๒๐๓).

[๒๖] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๑/๔๒๙.

[๒๗] พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙), **เรื่องกรรมทีปนี**, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๗,หน้า๑๑๕ .สมณศักดิ์ในครั้งสุดท้าย เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่ พระพรหมโมลี.

[๒๘] พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ). **กรรม-การให้ผล**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗).

กรรมที่เป็นอุปฆาตกกรรมฝ่ายกุศลนั้นคืออรหัตตมรรคและอรหัตตผล ซึ่งทำหน้าที่เข้าไปตัดชนกกรรมฝ่ายอกุศลเพื่อไม่ให้มีโอกาสให้ผลต่อไป เมื่อพระองคุลิมาลเถระนิพพานแล้ว แทนที่จะไปเกิดในอบายภูมิ ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย กำเนิดเดรัจฉาน ด้วยอำนาจอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้ แต่อกุศลกรรมเหล่านั้นได้สิ้นสุดลงกลายเป็นอโหสิกรรมหรือกรรมที่เลิกให้ผลอีกต่อไป เพราะได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

พร รัตนสุวรรณ กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรองคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือพระราชปุจฉาเรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้ สรุปแต่ใจความดังนี้

พระองคุลิมาล ได้สร้างความดีไว้มากถึงขั้นจะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แต่พร้อมกันนั้นก็ได้สร้างบาปกรรมในทางปาณาติบาตไว้มากด้วย และในชาติสุดท้ายที่พระองคุลิมาล จะได้ชำระหนี้บาปให้หมดไป พระองคุลิมาลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้นไม่ใช่เพราะความเป็นฆาตกร แต่สำเร็จเพราะบุญบารมีในหนหลังที่มีมากถึงขนาดว่าแม้จะทำความชั่วถึงขนาดนั้น ก็ไม่อาจจะยับยั้งอำนาจของความดีของท่านได้ ถ้าบุญบารมีของท่านไม่แรงจริงแล้วแน่นอนเหลือเกินท่านจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ไม่ได้เลย คงจะถูกเขาฆ่าตายตั้งแต่ตอนเริ่มเป็นฆาตกรเสียด้วยซ้ำไป

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่พระองคุลิมาล สามารถบรรลุธรรมได้นั้น เกิดขึ้นจากองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ ๑) เกิดจากการสั่งสมบารมีมาจากอดีตชาติ ๒) เกิดจากการได้รับสดับพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์โดยตรง จึงทำให้มีอานิสงส์มาก

๒.๒.๖ เสวยผลแห่งกรรม

แม้พระองคุลิมาลเถระจะเป็นพระอรหันต์แล้ว แต่ก็ยังต้องรับผลแห่งกรรมที่เคยทำไว้ วันหนึ่งท่านเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี ก้อนดิน ท่อนไม้ ก้อนกรวด ที่บุคคลขว้างไปทางอื่น แต่มาตกลงที่กายของท่านเป็นเหตุให้ศีรษะแตกโลหิตไหล บาตรแตก สังฆาฏิขาด จึงได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงให้กำลังใจด้วยพระดำรัสว่า

"เธอจงอดกลั้นไว้เถิดพราหมณ์ เธอได้เสวยวิบากกรรม[๒๙] ซึ่งเป็นเหตุให้เธอหมกไหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี ในปัจจุบันนี้แล้ว"[๓๐]

---

[๒๙] กรรม หมายถึง ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม (กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันคือภพนี้) เพราะเจตนาในปฐมชวนจิตที่เป็นกุศลหรืออกุศลในจิต ๗ ดวง ชื่อว่า ทิฏฐธรรมเวทนีย กรรมซึ่งให้ผลในอัตภาพนี้ (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๖).

[๓๐] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๒/๔๒๙-๔๓๐.

กรรมที่เป็นอุปัชชเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด หรือภพหน้าและอปราปริยเวทนียกรรมคือกรรมที่ให้ผลในภพต่อไป พระองคุลิมาลตัดขาดแล้วด้วยอรหัตตมรรค ยังคงเหลือแต่ทิฏฐเวทนียกรรมคือกรรมที่ให้ผลในปัจจุบันคือภพนี้เท่านั้น ซึ่งท่านก็ถูกก้อนดิน ท่อนไม้ ก้อนกรวด ที่บุคคลขว้างไปทางอื่น แต่มาตกลงที่ท่านเป็นเหตุให้ศีรษะแตก บาตรแตก สังฆาฏิขาด จนพระพุทธองค์ได้ประทานกำลังใจให้ท่านมีความอดทนอดกลั้น ที่ได้เสวยผลแห่งกรรมซึ่งเป็นเหตุให้หมกไหม้ในนรกสิ้นกาลนาน แต่เพียงในชาตินี้เท่านั้น เพราะเมื่อนิพพานไป แล้วจะไม่เกิดอีก เมื่อไม่เกิดอีกกรรมที่ท่านทำไว้ก็จะเป็นอโหสิกรรมคือไม่ส่งผลอีกต่อไป

๒.๒.๗ เถโรวาท

พระองคุลิมาลอยู่ในที่สงัด หลีกเร้นอยู่ เสวยวิมุตติสุขแล้ว ได้เปล่งอุทานนี้ว่า

คนที่ประมาทมาก่อน ต่อมาภายหลัง ไม่ประมาท
เขาย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้
ประดุจดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆฉะนั้น

คนที่ทำบาปกรรมแล้วปิดไว้ได้ด้วยกุศล[๓๑]
ย่อมจะทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้
ประดุจดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆฉะนั้น

เช่นเดียวกันแล ภิกษุที่ยังหนุ่มแน่น
ขวนขวายอยู่ในพระพุทธศาสนา
ก็ย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้
ประดุจดวงจันทร์ที่พ้นแล้วจากเมฆฉะนั้น

ขอศัตรูทั้งหลายของเราพึงฟังธรรมกถาเถิด
ขอศัตรูทั้งหลายของเราจงขวนขวายในพระพุทธศาสนาเถิด

ขอมนุษย์ทั้งหลายที่เป็นศัตรูของเรา
จงคบสัตบุรุษผู้ชวนให้ยึดถือธรรมเถิด

ขอศัตรูทั้งหลายของเราจงได้รับความผ่องแผ้วคือขันติ

---

[๓๑] กุศล หมายถึง กุศลในองค์มรรค ทำให้กรรมนั้นหยุดให้ผล (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๗).

และสรรเสริญความไม่โกรธ[๓๒]เถิด

ขอจงฟังธรรมตามกาล[๓๓]และจงปฏิบัติตามธรรมนั้นเถิด

ผู้ที่เป็นศัตรูนั้นไม่ควรเบียดเบียนเราหรือใครๆ อื่นเลย
ขอให้บรรลุความสงบอย่างยิ่ง[๓๔]
แล้วรักษาคุ้มครองผู้มีตัณหาและปราศจากตัณหา

คนทดน้ำย่อมชักน้ำไปได้

ช่างศรย่อมดัดศรให้ตรงได้

ช่างถากย่อมถากไม้ได้ ฉันใด
บัณฑิตทั้งหลายย่อมฝึกตนได้ ฉันนั้น

คนบางพวกย่อมฝึกสัตว์ ด้วยอาชญาบ้าง
ด้วยขอบ้าง ด้วยแส้บ้าง
เราเป็นผู้ที่พระผู้มีพระภาคผู้คงที่[๓๕]
ไม่มีอาชญา ไม่มีศัสตรา ฝึกแล้ว

เมื่อก่อนเรามีชื่อว่าอหิงสกะ แต่ยังเบียดเบียน(ผู้อื่น)อยู่
วันนี้เรามีชื่อตรงความจริง เราไม่เบียดเบียนใครๆ แล้ว

เมื่อก่อนเราเป็นโจรปรากฏชื่อองคุลิมาล
เรานั้นเมื่อถูกกิเลสดุจห้วงน้ำใหญ่พัดไปมา

จึงได้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

เมื่อก่อนเรามีมือเปื้อนเลือด ปรากฏชื่อว่าองคุลิมาล
เราถอนตัณหาอันจะนำไปสู่ภพได้แล้ว

---

[๓๒] ความไม่โกรธ หมายถึง ความมีเมตตา (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๘).

[๓๓] ฟังธรรมตามกาล หมายถึง ฟังสาราณียธรรมกล่าวคือสันตติและเมตตาอยู่ทุกขณะ (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๘).

[๓๔] ความสงบอย่างยิ่ง หมายถึง พระนิพพาน (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๘).

[๓๕] ผู้คงที่ หมายถึง คงที่ ๕ ประการ คือ (๑) ความคงที่ในอิฏฐารมณ์ และอนิฏฐารมณ์ (๒) ความคงที่เพราะคายอามิสคือกาม (๓) ความคงที่เพราะสละกิเลสมีราคะเป็นต้น (๔) ความคงที่เพราะข้ามพ้นห้วงน้ำคือกาม เป็นต้น (๕) ความคงที่เพราะถูกอ้างถึงตามความเป็นจริงด้วยคุณมีศีล เป็นต้น (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๘, ม.ม.ฎีกา (บาลี) ๒/๓๕๒/๑๘๘).

หลังจากทำกรรมอันเป็นเหตุให้ถึงทุคติเช่นนั้นไว้มากแล้ว
เราผู้ได้รับวิบากกรรม[๓๖]นั้นแล้ว
จึงเป็นผู้ไม่มีหนี้บริโภค[๓๗]

พวกชนพาลปัญญาทราม มัวแต่ประมาท
ส่วนปราชญ์ทั้งหลายรักษาความไม่ประมาท
เหมือนรักษาทรัพย์อันประเสริฐฉะนั้น

พวกท่านจงอย่าประมาท อย่าคลุกคลีในกาม

เพราะว่าผู้ไม่ประมาทเพ่งอยู่เป็นนิจ
ย่อมประสบสุขอันไพบูลย์

การที่เรามาสู่พระพุทธศาสนานี้นั้น มาถูกทางแล้ว
ไม่ไร้ประโยชน์ คิดไม่ผิดแล้ว

ในบรรดาธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงจำแนกไว้ดีแล้ว
เราได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐสุด[๓๘]แล้ว

การที่เราได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐสุดนี้นั้น
เข้าถึงอย่างถูกต้อง ไม่ไร้ประโยชน์

คิดไม่ผิดแล้ว วิชชา ๓[๓๙] เราก็บรรลุแล้ว
คำสอนของพระพุทธเจ้าเราก็ทำตามแล้ว ”[๔๐]

พระองคุลิมาลเถระได้เปล่งอุทานแสดงความรู้สึกที่ได้รับหลังจากเสวยวิมุตติสุขเกิดปีติโสมนัส จึงได้แสดงความรู้สึกกับรสพระธรรมที่ได้รับและการแผ่เมตตา เมื่อคราวที่ท่านออก

---

[๓๖] วิบากกรรม หมายถึง มรรคเจตนา (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๘).

[๓๗] บริโภค หมายถึง การบริโภค ๔ อย่าง คือ (๑) การบริโภคของผู้ทุศีล ชื่อว่าเถยยบริโภค บริโภคอย่างขโมย (๒) การบริโภคโดยไม่พิจารณาของผู้มีศีล ชื่อว่าอิณบริโภค บริโภคอย่างเป็นหนี้ (๓) การบริโภคของพระเสขะ ๗ จำพวก ชื่อว่าทายัชชบริโภค บริโภคอย่างทายาท (๔) การบริโภคของพระขีณาสพ ชื่อว่าสามิบริโภค บริโภคอย่างเป็นเจ้าของ (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๙).

[๓๘] ธรรมอันประเสริฐสุด หมายถึง พระนิพพาน (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๔).

[๓๙] วิชชา ๓ หมายถึง (๑) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ การระลึกชาติก่อนได้หลายชาติ (๒) ทิพพจักขุ การได้ทิพยจักษุ (๓) อาสวักขยปัญญา การมีปัญญาเครื่องทำลายอาสวะกิเลสให้สิ้นไป (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๒๔๙).

[๔๐] ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๒/๔๓๐-๔๓๓.

บิณฑบาต แต่กลับถูกก้อนดินบ้าง ท่อนไม้บ้าง ก้อนกรวดบ้าง จนศีรษะแตก บาตรแตก สังฆาฏิขาด ต้องกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้าที่วัดเชตวันมหาวิหาร พระพุทธองค์ทรงสอนให้อดทน เพราะท่านกำลังได้รับผลอันเป็นเศษของกรรมที่เคยกระทำไว้ ท่านจึงได้แผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ ต่อมาพูดถึงวิธีปฏิบัติธรรมของท่าน และสรรเสริญพระคุณของพระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณทรงฝึกท่านให้ละความเห็นผิดได้ เพื่อต้องการจะให้กำลังใจพระภิกษุทั้งหลายที่ยังเป็นปุถุชน ให้เกิดอุตสาหะในการปฏิบัติธรรม จึงกล่าวถึงความไม่ประมาท พร้อมความรู้สึกหลังจากท่านได้บรรลุอรหัตตผลเป็นพระอรหันต์แล้ว

๒.๒.๘ ชีวิตในบั้นปลาย

ชีวิตในบั้นปลายของพระองคุลิมาลเถระ ก็ดำเนินไปตามแบบพระอริยเจ้าทั้งหลาย โดยแบ่งออกเป็นใหญ่ๆ ๒ ประเภท ได้แก่ ๑) ศาสนกิจ มี ๓ อย่าง คือ (๑) ทำประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชน (๒) ทำความสุขแก่มหาชน (๓) อนุเคราะห์ชาวโลก[๔๑] ๒) กิจส่วนตัวมี ๒ อย่าง คือ (๑) ทำความอยู่สบายในปัจจุบัน (๒) อนุเคราะห์ชุมชน (๓) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลัง[๔๒] และดำเนินชีวิต ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในทุติยอริยาวาสสูตร ดังนี้

๑. เป็นผู้ละองค์ ๕ ได้ หมายถึง ละนิวรณธรรม ๕ อย่าง คือ (๑) กามฉันทะ ความพอใจในกาม (๒) พยาบาท ความคิดร้าย (๓) ถีนมิทธะ ความหดหู่และเซื่องซึม (๔) อุทธัจจ- กุกกุจจะ ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ (๕) วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย

๒. เป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๖ ประการ หมายถึง เห็นรูปทางตา ฯลฯ ฟังเสียงทางหู ฯลฯ ดมกลิ่นทางจมูก ฯลฯ ลิ้มรสทางลิ้น ฯลฯ ถูกต้องโผฏฐัพพะทางกาย ฯลฯ รู้ธรรมารมณ์ทางใจแล้ว ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ

๓. เป็นผู้มีธรรมเป็นเครื่องรักษาอย่างเอก หมายถึง เป็นผู้ประกอบด้วยใจที่รักษาด้วยสติคือความระลึกได้เต็มบริบูรณ์

๔. เป็นผู้มีอปัสเสนธรรม ๔ ประการ คือ (๑) พิจารณาแล้วเสพ (๒) พิจารณาแล้วอดกลั้น (๓) พิจารณาแล้วเว้น (๔) พิจารณาแล้วบรรเทา[๔๓]

---

[๔๑] ที.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๙.

[๔๒] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๓๕/๓๑๓.

[๔๓] พิจารณาแล้วเสพ หมายถึง พิจารณาแล้วเสพปัจจัย ๔ มีจีวรเป็นต้น พิจารณาแล้วอดกลั้น หมายถึง พิจารณาแล้วอดกลั้นต่อความหนาวเป็นต้น พิจาณาแล้วเว้น หมายถึง พิจารณาแล้วเว้นช้าง หรือคนพาล เป็นต้น พิจารณาแล้วบรรเทา หมายถึง พิจารณาแล้วบรรเทาอกุศลวิตก มีกามวิตก (ความตรึกในกาม) เป็นต้น (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๐๐, ที.ปา.อ. (บาลี) ๓๐๘/๒๐๔).

๕. เป็นผู้มีปัจเจกสัจจะ[๔๔]บรรเทาได้ หมายถึง ความเห็นที่แตกต่างกันว่า โลก เที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมีที่สุด โลกไม่มีที่สุด ชีวะ[๔๕]กับสรีระเป็นอย่างเดียวกัน ชีวะกับสรีระเป็นคนละอย่างกัน หลังจากตายแล้วสัตว์เกิดอีก หลังจากตายแล้วสัตว์ไม่เกิดอีก หลักจากสัตว์ตายแล้วเกิดอีกก็มีไม่เกิดอีกก็มี หลังจากสัตว์ตายแล้วสัตว์เกิดอีกก็ไม่ใช่ไม่เกิดอีกก็ไม่ใช่ความเห็นเหล่านี้พระอริยเจ้าบรรเทาได้และกำจัดได้

๖. เป็นผู้มีการแสวงหาอันสละได้ดี หมายถึง ละการแสวงหากาม ละการแสวงหาภพ ระงับการแสวงหาพรหมจรรย์

๗. เป็นผู้ความมีความดำริอันไม่ขุ่นมัว หมายถึง ละความดำริในกาม ละความดำริในพยาบาท ละความดำริในวิหิงสา

๘. เป็นผู้มีกายสังขารดับระงับได้ หมายถึง ละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขา

๙. เป็นผู้มีจิตหลุดพ้นได้ดี หมายถึง จิตหลุดพ้นจากราคะ จิตหลุดพ้นจากโทสะ จิตหลุดพ้นจากโมหะ

๑๐. เป็นผู้มีปัญญาหลุดพ้นได้ดี หมายถึง ละราคะ โทสะ โมหะได้เด็ดขาด ตัดรากถอนโคน ทำให้ไม่มี เกิดอีกต่อไปไม่ได้[๔๖]

การดำเนินชีวิตของพระอรหันต์นั้น ทั้งในด้านศาสนกิจหรือ หน้าที่การงาน และกิจส่วนตัวหรือความประพฤติส่วนตัว ล้วนแต่มุ่งเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่มหาชน และคำนึงถึงความเป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับอนุชนคนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นเรื่องของการบำเพ็ญปรมัตถะหรือปรหิตปฏิบัติสอดคล้องกับคุณธรรมคือความกรุณา

๒.๒.๙ นิพพาน

คำว่า นิพพาน แปลว่า ธรรมชาติที่หลุดพ้นจากเครื่องเกี่ยงโยงคือตัณหา เมื่อว่าโดยสภาวลักษณะแล้วนิพพานมีอย่างเดียวคือความสงบ หมายถึง สงบจากกิเลสและขันธ์ ๕ เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุมี ๒ อย่าง คือ (๑) สอุปาทิเสสนิพพาน หมายถึง นิพพานที่เป็นไปกับขันธ์ ๕ คือ

---

[๔๔] ปัจเจกสัจจะ หมายถึง ความเห็นของแต่ละคนที่แตกต่างกันไปโดยยึดถือว่า “ความเห็นนี้เท่านั้นจริง ความเห็นนี้เท่านั้นจริง” (องฺ.ทสก.อ. (บาลี) ๓/๒๐/๓๒๔).

[๔๕] ชีวะ หมายถึง วิญญาณอมตะ หรืออมตมัน (ตามนัย อภิ.ปญฺจ.อ. (บาลี) ๑/๑/๑๒๙).

[๔๖] ดูรายละเอียดใน องฺ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๒๐/๓๙-๔๒.

วิบากและกัมมชรูปที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ (๒) อนุปาทิเสสนิพพาน หมายถึง นิพพานที่ไม่มีขันธ์ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่[๔๗] เมื่อว่าโดยอาการเป็นไปมี ๓ อย่าง คือ (๑) สุญญตนิพพาน หมายถึง สภาพของนิพพานนั้นสูญสิ้นจากกิเลสและขันธ์ ๕ ไม่มีอะไรเหลือ (๒) อนิมิตตนิพพาน หมายถึง สภาพของนิพพานนั้นไม่มีนิมิตเครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสันวรรณะเลย (๓) อัปปณิหิตนิพพาน หมายถึง สภาพของนิพพานนั้นไม่มีอารมณ์น่าปรารถนาด้วยโลภะ และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการอยู่ในนิพพานนั้น[๔๘]

พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า นิพพาน คือ ภาวะที่ดับกิเลสและกองทุกข์แล้ว, ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์ มี ๒ ประเภท คือ (๑) สอุปาทิเสสนิพพาน นิพพานยังมีอุปาทิเหลือ หรือดับกิเลสยังมีเบญจขันธ์เหลือ (กิเลสปรินิพพาน) เป็นนิพพานของพระอรหันต์ผู้ยังเสวยอารมณ์ที่น่าชอบใจ และไม่น่าชอบใจทางอินทรีย์ ๕ รับรู้สุขทุกข์อยู่ (๒) อนุปาทิเสสนิพพาน นิพพานไม่มีอุปาทิเหลือ หรือดับกิเลสไม่มีเบญจขันธ์เหลือ (ขันธปรินิพพาน) เป็นนิพพานของพระอรหันต์ผู้รับการเสวยอารมณ์ทั้งปวงได้บริบูรณ์แล้ว[๔๙]

ผู้วิจัยพบหลักฐานการปรินิพพานของพระองคุลิมาลเถระ ในคัมภีร์อรรถกถาได้กล่าวถึง พอสรุปแต่ใจความ ดังนี้

พระองคุลิมาลเถระ อยู่ในที่สงัดเสวยวิมุตติสุขแล้วเปล่งอุทานว่า “คนที่ประมาทมาก่อน ต่อมาภายหลังไม่ประมาท เขาย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้ ประดุจดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆฉะนั้น” จากนั้นก็ได้นิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันถึงเรื่องพระองคุลิมาลมรณภาพแล้วไปเกิดที่ไหน ขณะนั้นพระพุทธองค์เสด็จมาถึง จึงทูลถามปัญหานั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า “พระองคุลิมาลนิพพานแล้ว” ภิกษุเหล่านั้นทูลถามด้วยความสงสัยว่า “พระองคุลิ - มาลเคยเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมาก สามารถนิพพานได้หรือ?” พระพุทธ-องค์ตรัสว่า “ถูกต้องแล้ว เมื่อก่อนพระองคุลิมาลนี้ไม่ได้กัลยาณมิตร จึงได้ทำอกุศลกรรมคือปาณาติบาตถึงเพียงนี้ แต่บัดนี้เธอได้ตถาคตเป็นกัลยาณมิตรเป็นปัจจัย จึงเป็นผู้ไม่ประมาท ละอกุศลกรรมที่เคยกระทำไว้ ด้วยกุศลกรรมคืออรหัตตมรรค”[๕๐]

---

[๔๗] ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๔๔/๓๙๒-๓๙๓.

[๔๘] พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ), **ปรมัตถธรรม ๔ (จิต เจตสิก รูป นิพพาน)**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๔-๑๑๙.

[๔๙] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๗๖-๗๗.

[๕๐] ขุ.ธ.อ. (ไทย). ๖/๗๑-๗๒.

พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงแต่งตั้งพระองคุลิมาลเถระในตำแหน่งเอตทัคคะทางใดเลยแต่ได้รับเกียรติปรากฏชื่อในทำเนียบพระอสีติมหาสาวกหรือพระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ องค์ ผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาอย่างมาก จึงถือว่าท่านเป็นตัวอย่างของบุคคลทั่วไปในการดำเนินชีวิต แม้ท่านเกิดในตระกูลที่ดีตั้งใจศึกษาเล่าเรียน แต่ชีวิตพลิกผันกลายเป็นฆาตกรผู้โหดร้าย ทารุณจนเป็นที่หวาดกลัวของคนทั่วไป แต่ในบั้นปลายชีวิตของท่านกลับพลิกผันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์ และได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เป็นผู้เคร่งครัดยิ่งในพระธรรมวินัย จนได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ และนิพพานก่อนพระพุทธองค์ นับชีวิตท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้เคยทำชั่ว แล้วเลิกทำชั่วกลับตัวกลับใจทำคุณงามความดี ใช้ชีวิตบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้บริบูรณ์

๒.๓ สรุปวิเคราะห์

จากการวิจัยประวัติของพระองคุลิมาลเถระพบว่า มีสิ่งที่น่าสังเกตและน่าสนใจที่ควรนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

๑. พระองคุลิมาลเถระเคยเกิดร่วมพระชาติกับพระพุทธเจ้าอย่างน้อย ๔ ชาติ และมีความสัมพันธ์กับพระพุทธองค์ในลักษณะเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ กล่าวคือองคุลิมาลได้กระทำอกุศลกรรมคือการฆ่ามนุษย์เป็นอาหารบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นฆ่าบ้าง ตลอดจนฆ่ามนุษย์เพื่อการศึกษาบ้าง ฆ่ามนุษย์เพื่อความกตัญญูต่ออาจารย์บ้าง หยุดกระทำอกุศลกรรมเหล่านี้ก็ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากพระพุทธองค์ในคราวเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ และเป็นกัลยาณมิตร คอยชี้แนะสั่งสอนให้ฟังธรรมบ้าง ให้สมาทานศีล ๕ บ้าง แม้ในชาติสุดท้ายที่ท่านเกิดเป็นฆาตรกรองคุลิมาลก็ได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์ จนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์

๒. สาเหตุการฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาลทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถแยกออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) ฆ่าโดยชาติกำเนิด หมายถึง มีชาติกำเนิดเป็นสาเหตุ กล่าวคือในชาติที่ถือ กำเนิดเป็นยักษ์ ซึ่งเป็นอมนุษย์พวกหนึ่งเป็นบริวารของท้าวเวสสุวัณ มีรูปร่างใหญ่โตน่ากลัวมีเขี้ยวงอกโง้ง ชอบกินมนุษย์กินสัตว์ โดยมากมีฤทธิ์เหาะได้ จำแลงตัวได้[๕๑] และในสุตนชาดกพระองคุลิมาลได้เกิดเป็นยักษ์ การฆ่ามนุษย์และสัตว์ของท่านจึงเป็นไปโดยชาติกำเนิด เพื่อนำมาเป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิต

---

[๕๑] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๒๔๒.

๒) ฆ่าโดยสภาพสิ่งแวดล้อมหรือสังคมกำหนด หมายถึง สภาพแวดล้อมสภาพ สังคมที่บุคคลนั้นได้ใช้ชีวิตอยู่อาศัยและได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโต มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและแสดงพฤติกรรมต่างๆ เช่น เป็นคนใจคอโหดร้ายมีนิสัยชอบฆ่าคน ซึ่งปรากฏให้เห็นชัดในชัยทิสชาดก พระองคุลิมาลถูกนางยักษิณีลักพาตัวไป และได้รับการเลี้ยงดูให้มีชีวิตความเป็นอยู่แบบยักษ์ จึงเข้าใจผิดคิดว่าตนเองเป็นยักษ์ จึงฆ่ามนุษย์และสัตว์กินเป็นอาหาร

ในมหาสุตโสมชาดก ฆ่าเพราะมีโอกาสได้ลิ้มลองเนื้อมนุษย์ จึงเกิดความชอบเป็นเหตุไปกระตุ้นอนุสัยเดิมที่เคยกินมนุษย์ในชาติก่อนๆ ให้ปรากฏ กิเลสที่แฝงตัวนอนเนื่องอยู่ในสันดานประกอบไปด้วยกามราคะ ความกำหนัดในกาม ทิฏฐิ ความเห็นผิด และอวิชชา ความไม่รู้จริง เป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถเลิกเสวยเนื้อมนุษย์ได้ และทำให้เป็นเหตุต้องฆ่ามนุษย์เพื่อเป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิต

ส่วนในชาติปัจจุบันเกิดเป็นอหิงสกะหรือองคุลิมาล ฆ่ามนุษย์จำนวนมากเพราะว่าต้องการจะจบการศึกษา โดยได้อาจารย์ทิศาปาโมกข์ผู้ไม่เป็นกัลยาณมิตร และความไม่รู้จริงจึงปฏิบัติตามคำสอนของอาจารย์นั้น ผลที่ได้รับก็คือทำให้ท่านกลายเป็นฆาตกร ผู้โหดร้ายทารุณ แต่การฆ่ามนุษย์ในชาตินี้ไม่ได้ฆ่าเพื่อกินเป็นอาหาร แต่ฆ่าเพื่อการศึกษาและตอบแทนคุณครู จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมการฆ่าของฆาตกรองคุลิมาลอยู่มากทีเดียว

๓. การฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาลทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้น เป็นปาณาติบาตหรือไม่? ในประเด็นนี้ต้องพิจารณาและศึกษาก่อนว่า ปาณาติบาตคืออะไร? มีองค์ประกอบอะไร? จึงจะสามารถตอบได้ว่า การฆ่าของฆาตกรองคุลิมาลนั้นเป็นปาณาติบาตหรือไม่?

ปาณาติบาต หมายถึง การทำให้ชีวิตตกล่วงไป, การฆ่าสัตว์, การตัดรอนชีวิต[๕๒] ได้แก่วธกเจตนา คือ เจตนาที่เป็นเหตุในการฆ่า ซึ่งวธกเจตนามี ๒ ทาง คือ (๑) กายปโยคะ การฆ่าด้วยตนเอง (๒) วจีปโยคะ การบอกให้ผู้อื่นฆ่า[๕๓] ซึ่งการฆ่าสัตว์ที่จะเป็นปาณาติบาตต้องประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ (๑) สัตว์มีชีวิต (๒) รู้ว่าสัตว์มีชีวิต (๓) มีเจตนาจะฆ่า (๔) มีความพยายามที่จะฆ่า (๕) สัตว์นั้นตายเพราะความพยายามนั้น[๕๔] ซึ่งการ กระทำปาณาติบาตจะสำเร็จได้ เมื่อรูปชีวิตินทรีย์มีอายุเท่ากับจิต ๑๗ ขณะจิต ในระหว่างที่ยังไม่ครบ ๑๗ ขณะจิต จะไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำลายรูปนี้ให้ดับลงได้ ต่อเมื่อครบ ๑๗ ขณะจิตแล้วย่อมดับลงไปเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ที่กล่าวว่า ทำ

---

[๕๒] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๑๖๘.

[๕๓] พระสัทธัมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒,** (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔.

[๕๔] **เรื่องเดียวกัน,** หน้า ๗๖.

ให้ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายตกไปโดยเร็วนั้น สามารถอธิบายได้ว่า เจตนาในการฆ่าสัตว์ทำให้มุ่งหมายเฉพาะแต่การทำให้รูปชีวิตินทรีย์อย่างเดียวถูกทำลายไป หมายถึง การทำให้รูปชีวิตินทรีย์ของสัตว์นั้น ที่เกิดขึ้นติดต่อกันตลอดเวลาให้ขาดไป

พฤติกรรมการฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาล ครบองค์ประกอบของปาณาติบาต ๕ ประการ จึงวินิจฉัยว่า การฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาลนั้นเป็นปาณาติบาตแน่นอน

๔. การฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาลนั้น เป็นอนันตริยกรรมหรือไม่? ในทางพระพุทธศาสนา อนันตริยกรรม หมายถึง กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุดฝ่ายอกุศลกรรม ตัดทางสวรรค์ ตัดทางนิพพาน กรรมที่ให้ความเดือดร้อน มีอำนาจให้ผลในภพเป็นลำดับต่อไป มี ๕ ประการ คือ (๑) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (๒) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา (๓) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (๔) โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงห้อพระโลหิต (๕) สังฆเภท ทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน[๕๕] และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณี ซึ่งเป็นกรรมที่มีโทษหนักแต่ก็ห้ามเฉพาะการบรรลุมรรคเท่านั้น[๕๖]

พฤติกรรมการฆ่ามนุษย์ของฆาตกรองคุลิมาล แม้เป็นปาณาติบาตแต่ไม่ถึงกับเป็นอนันตริยกรรมและไม่เป็นภิกษุณีทูสกกรรม จึงวินิจฉัยว่า สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้

๕. องคุลิมาลแม้จะเคยเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมาก แต่ภายหลังเมื่อได้พระโพธิสัตว์เป็นกัลยาณมิตรคอยสั่งสอน จึงได้สมาทานศีล ๕ ครั้นถึงแก่กรรมก็ได้เสวยผลแห่งกรรมตามสมควร และได้รับอานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ แต่ละข้อ ดังนี้

ก. อานิสงส์ของศีล ข้อที่ ๑. เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์

(๑) เป็นผู้มีอวัยวะใหญ่น้อยครบถ้วน (๒) มีร่างกายส่วนสูงและใหญ่สมส่วนกัน (๓) มีความคล่องแคล่วว่องไว (๔) มีฝ่าเท้าวางราบเป็นอันดี (๕) มีความแช่มช้อย (๖) มีความอ่อนโยน (๗) มีความสะอาด (๘) มีความกล้าหาญ (๙) มีเรี่ยวแรงมาก (๑๐) มีคำพูดสละสลวย (๑๑) เป็นที่รักของชาวโลก (๑๒) พวกพ้องไม่แตกแยกกัน (๑๓) ไม่เป็นคนมักหวาดกลัว (๑๔) ไม่ถูกกำจัดทำร้าย (๑๕) ไม่ตายด้วยถูกผู้อื่นทำลาย (๑๖) มีบริวารมาก (๑๗) มีรูปงาม (๑๘) มีทรวดทรงงาม (๑๙) มี

---

[๕๕] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๙/๒๐๙.

[๕๖] พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาดอ), **วิปัสสนานัย** เล่ม ๑, พระคันธสาราภิวงศ์ แปลและเรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

อาพาธน้อยหรือไม่มีอาพาธ (๒๐) ไม่เป็นคนเศร้าโศก (๒๑) ไม่วิปโยคจากคนและของที่รักใคร่พึงพอใจ (๒๒) มีอายุยืน[๕๗]

ข. อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๒. เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์

(๑) มีความมั่งคั่ง (๒) มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก (๓) มีโภคะมาก (๔) โภคะที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น (๕) โภคะที่เกิดขึ้นแล้วมั่นคงถาวร (๖) ได้โภคะที่ตนปรารถนาโดยรวดเร็ว (๗) โภคะไม่สลายไปด้วยพระราชภัยและโจรภัยเป็นต้น (๘) ได้ทรัพย์ที่ไม่ทั่วไปแก่คนอื่น (๙) เป็นคนยอดเยี่ยมของโลก (๑๐) ไม่รู้จักคำว่าไม่มี (๑๑) มีความเป็นอยู่สุขสบาย[๕๘]

ค. อานิสงส์ของศีล ข้อที่ ๓. เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

(๑) ไม่มีศัตรู (๒) เป็นที่รักใคร่พึงพอใจของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย (๓) ได้ลาภ เช่น ข้าว น้ำ เป็นต้น (๔) หลับเป็นสุข (๕) ตื่นเป็นสุข (๖) พ้นจากภัยในอบายภูมิ (๗) ไม่เกิดเป็นหญิงหรือได้อัตตภาพเป็นกระเทย (๘) ไม่มักโกรธ (๙) เป็นคนเปิดเผยพูดจริงทำจริง (๑๐) ไม่เป็นคนคอตกหรือไหล่หลุบคือผิดหวังหรือเสียใจ (๑๑) ไม่ก้มหน้าคือไม่ขวยเขิน (๑๒) ทั้งสตรีและบุรุษต่างเป็นที่รักของกันและกัน (๑๓) มีอินทรีย์บริบูรณ์ (๑๔) มีลักษณะบริบูรณ์ (๑๕) ไม่มีความหวาดระแวงสงสัย (๑๖) มีความขวนขวายน้อย (๑๗) มีความเป็นอยู่สุขสบายเป็นปกติ (๑๘) เป็นคนไม่มีภัย (๑๙) ไม่วิปโยคจากคนและของที่รัก[๕๙]

ฆ. อานิสงส์ของศีล ข้อที่ ๔ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

(๑) มีอินทรีย์ผ่องใส (๒) เป็นคนพูดจาไพเราะสละสลวย (๓) มีฟันสะอาดเรียบเสมอกัน (๔) ไม่อ้วนเกินไป (๕) ไม่ผอมเกินไป (๖) ไม่เตี้ยเกินไป (๗) ไม่สูงเกินไป (๘) มีสัมผัสเป็นสุข (๙) มีกลิ่นปากหอมเหมือนกลิ่นดอกอุบล (๑๐) มีบริวารชนสอนง่ายเชื่อฟังดี (๑๑) มีคำที่พูดแล้วคนเชื่อถือได้ (๑๒) มีลิ้นบางสีแดงและอ่อนเหมือนกลีบดอกอุบล (๑๓) จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน (๑๔) มีความมั่นคง ไม่มีความหวั่นไหว[๖๐]

---

[๕๗] สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์, **วิธีปฏิบัติตนให้ถูกต้องทางธรรมและศีล,** (กรุงเทพมหา-นคร : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๒), หน้า ๙๐-๙๑.

[๕๘] **เรื่องเดียวกัน,** หน้า ๙๑.

[๕๙] **เรื่องเดียวกัน,** หน้า ๙๒-๙๓.

[๖๐] **เรื่องเดียวกัน,** หน้า ๙๔-๙๕.

ง. อานิสงส์ของศีล ข้อที่ ๕. เจตนาการงดเว้นจากการเสพสุราเมรัยฯ

(๑) รู้แน่ชัดในกิจที่ควรทำทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้รวดเร็ว (๒) มีสติมั่นคงอยู่เสมอ (๓) ไม่เป็นบ้า (๔) เป็นคนมีความรู้ (๕) ไม่เกียจคร้าน (๖) ไม่โง่เง่า (๗) ไม่เป็นคนหนวกและใบ้ (๘) ไม่เป็นคนขี้เมา (๙) เป็นคนไม่ประมาท (๑๐) ไม่ขี้หลงขี้ลืม (๑๑) ไม่เป็นคนมักหวาดกลัว (๑๒) ไม่เป็นคนมักแข่งดี (๑๓) ไม่เป็นคนขี้ริษยา (๑๔) เป็นคนพูดคำสัตย์ (๑๕) ไม่เป็นคนพูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบและไม่พูดเพ้อเจ้อ (๑๖) ไม่เป็นคนเกียจคร้านทั้งกลางคืนและกลางวัน (๑๗) เป็นคนกตัญญู (๑๘) เป็นคนกตเวที (๑๙) ไม่เป็นคนตระหนี่ (๒๐) เป็นคนมีจาคะ (๒๑) เป็นคนมีศีล (๒๒) เป็นคนเที่ยงตรง (๒๓) ไม่เป็นคนมักโกรธ (๒๔) เป็นคนจิตใจมีหิริ (๒๕) เป็นคนจิตใจมีโอตตัปปะ (๒๖) เป็นคนมีความเที่ยงตรง (๒๗) เป็นคนมีปัญญามาก (๒๘) เป็นคนมีปัญญาแตกฉาน (๒๙) เป็นบัณฑิต (๓๐) เป็นผู้ฉลาดรู้ในสิ่งเป็นประโยชน์และ

สิ่งไม่เป็นประโยชน์[๖๑]

พระพุทธองค์ตรัสอานิสงส์ของศีลมี ๕ ประการ คือ (๑) มีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ (๒) กิตติศัพท์อันงามย่อมฟุ้งขจรไป (๓) อยู่ในบริษัทใดมีขัตติยบริษัทเป็นต้น ก็อยู่ด้วยความแกล้วกล้า ไม่เก้อเขิน (๔) ไม่หลงลืมสติตาย (๕) หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์[๖๒] และย่อมได้สมบัติโดยสรุป ๓ ประการ คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ดังที่ท่านกล่าวว่า “คนทั้งหลายจะไปสู่สุคติได้ ก็เพราะศีล จะถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ได้ ก็เพราะศีล จะบรรลุนิพพานได้ ก็เพราะศีล”[๖๓] ฆาตกร องคุลิมาลรักษาศีล ๕ เป็นนิจศีลและฟังธรรมคำสั่งสอนของพระโพธิสัตว์ จึงได้รับอานิสงส์เหล่านี้ และสมบูรณ์ด้วยสมบัติเหล่านี้อันเป็นอุปนิสัยแห่งการบรรลุอรหัตตผล ๒ ประเภท คือเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ กล่าวคือพระนิพพานนั่นเอง

---

[๖๑] **เรื่องเดียวกัน.** หน้า ๙๖-๙๗.

[๖๒] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๒๑๓/๓๕๕-๓๕๖.

[๖๓] พระศรีรัตนโมลี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ ป.ธ.๙), **กรรมบถ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

บทที่ ๓

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องฆาตกรและปัจจัยที่มีผลต่อการบรรลุเป็นพระอรหันต์

๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับฆาตกรทั่วไปและในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับฆาตกรทั่วไปและในพระพุทธศาสนา มีทั้งเกิดจากความตั้งใจหรือ ไม่ตั้งใจก็ได้ อาจเกิดจากความประมาทหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ หรืออาจเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ตำรวจยิงผู้ร้ายเพราะผู้ร้ายคิดต่อสู้หรือขัดขืนการจับกุม เป็นต้นก็ได้ แต่ในรายละเอียดมีข้อปลีกย่อยนั้นก็แตกต่างกันบ้าง ฉะนั้นฆาตกรจึงมีประเภทและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัย

๓.๑.๑ นิยามและความหมายของฆาตกรทั่วไป

ฆาตกร ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้ร้ายฆ่าคน[๑] ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงผู้ร้ายตายตามหน้าที่ ไม่เรียกว่าฆาตกร หรือเพชฌฆาตมีหน้าที่ประหารชีวิตนักโทษ ก็ไม่เรียกว่าฆาตกรเหมือนกัน ฆาตกรทำการฆ่าคนด้วยวิธีการต่างๆ เรียกว่าการฆาตกรรม การฆาตกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรม หมายถึงการทำผิดความทางอาญา และผู้ประกอบอาชญากรรมทำความผิดที่เป็นคดีอาญา เรียกว่า อาชญากร

Mckinney ได้พิจารณาถึงปฏิกิริยาสังคมของการประกอบอาชญากรรม อาชีพ และ การสนับสนุนของกลุ่มบุคคลต่างๆ จึงแบ่งอาชญากรรมเป็น ๘ ประเภท คือ

๑. อาชญากรรมรุนแรงที่กระทำต่อบุคคล

๒. อาชญากรรมที่กระทำเป็นอาชีพ

๓. อาชญากรรมที่กระทำตามกันมาเป็นประเพณี

---

[๑] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒,** (กรุงเทพมหา-นคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๒.

๔. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์โดยโอกาส

๕. อาชญากรรมที่ทำลายระเบียบของสังคม

๖. อาชญากรรมที่เกิดจากงานอาชีพ

๗. อาชญากรรมการเมือง

๘. องค์การอาชญากรรม[๒]

ส่วน Clinard และ Quinney คำนึงถึงปัจจัยการทำอาชญากรรม ๕ ประการ คือ

๑. ปฏิกิริยาโต้ตอบของสังคมต่อการประกอบอาชญากรรม ซึ่งเป็นขอบเขตที่สังคมปฏิบัติต่อพฤติกรรมของอาญากร ได้แก่ ปฏิกิริยาโต้ตอบที่เป็นทางการ มีบังคับใช้กฎหมายบทลงโทษและกำหนดบทลงโทษ และปฏิกิริยาโต้ตอบไม่เป็นทางการ

๒. กลุ่มสนับสนุนพฤติกรรมของอาชญากร ได้แก่ สนับสนุนพฤติกรรมอาชญากรจากลักษณะบรรทัดฐาน พิจารณาว่าอาชญากรได้รับการสนับสนุนจากพวกไหน

๓. ลักษณะการดำเนินอาชีพของอาชญากร ได้แก่ ความก้าวหน้า บุคลิกภาพ การแสดงออกในการประกอบอาชญากรรม ระดับขั้นตอนของพฤติกรรมอาชญากร

๔. ความตรงกันระหว่างความประพฤติของอาชญากร กับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมของอาชญากรมีความสัมพันธ์กับแนวประพฤติหรือบรรทัดฐานของฝ่ายที่มีอำนาจในการออกกฎหมาย หรือบริหารกฎหมายหรือไม่เพียงใด

๕. ปัจจัยด้านกฎหมาย ถือว่าอาชญากรรมเป็นการกระทำผิด ที่ได้รับการกำหนดจากฝ่ายมีอำนาจ สิ่งที่กำหนดคือกฎหมายอาญา กฎหมายอาญา มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจ ดังนั้นจึงพิจารณาดูกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาด้วย[๓]

เมื่อพิจารณาตามปัจจัยสำคัญของการกระทำอาญากรรม ๕ ประการดังกล่าวแล้วสามารถแบ่งอาชญากรรมออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. อาชญากรรมอุกฉกรรจ์ ได้แก่ การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย มีการข่มขืนกระทำชำเรา ทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส หรือฆ่า เป็นต้น

---

[๒] อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความ คำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาศาสนาเปรียบเทียบ (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๑, หน้า ๑๐.

[๓] **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๑๐-๑๑.

๒. อาชญากรรมสังคม ได้แก่ การทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม มีคนจรจัด เร่ร่อนและไร้อาชีพ ฝ่าฝืนกฎจราจร โสเภณี เมาสุราอาละวาด หรือใช้ยาเสพติด เป็นต้น

๓. อาชญากรรมการเมือง ได้แก่ การบ่อนทำลายเพื่อล้มรัฐบาล มีการก่อการร้าย กบฏ กระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร เป็นต้น

๔. อาชญากรรมองค์การ ได้แก่ การกระทำความผิดหรือการประกอบอาชญากรรม โดยเป็นขบวนการ มีองค์การมาเฟีย คุมบ่อนการพนันหรือซ่องโสเภณี ค้ายาเสพติด จัดหาหญิงโสเภณี ลักพาตัวบุคคลเพื่อเรียกค่าไถ่ เป็นต้น

๕. อาชญากรรมลหุโทษ ได้แก่ การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน มีชิงทรัพย์ ย่องเบา ลักทรัพย์ ปล้น สับเปลี่ยนสิ่งของ เป็นต้น

๖. อาชญากรรมอาชีพ ได้แก่ การกระทำความผิดโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้มีความชำนาญเป็นพิเศษ มีต้มตุ๋น ล้วงกระเป๋า มือปืนรับจ้าง ปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น

๗. อาชญากรรมประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ได้แก่ การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ สินของผู้อื่น มีขโมยของตามร้านค้า ขโมยรถยนต์ ลักทรัพย์ หรือทำลายสิ่งของสาธารณะ เป็นต้น

๘. อาชญากรรมหน้าที่ ได้แก่ การกระทำความผิดโดยการใช้หน้าที่เป็นเครื่องมือ มีคอร์รัปชั่น ค้าของเถื่อน หลบหนีภาษี ฉ้อโกง เป็นต้น

๙. อาชญากรรมร้านบริษัท ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลกระทำความผิดโดยการจัดตั้งห้างร้านหรือบริษัทขึ้นมาเพื่อรองรับการกระทำความผิดนั้นๆ มีการผลิตยาเถื่อนอาหารที่ไม่ปลอดภัย โฆษณาหลอกลวง ความผิดต่อเครื่องหมายการค้า เป็นต้น[๔]

ฆาตกรที่ประกอบการฆาตกรรมเหล่านี้ จัดเป็นอาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์ ซึ่งฆาตกรจะกระทำการฆาตกรรมได้ ก็ด้วยอาศัยปัจจัย ๕ ประการ คือ (๑) ปฏิกิริยาโต้ตอบของสังคมต่อการประกอบการฆาตกรรม ที่สังคมปฏิบัติต่อพฤติกรรมของฆาตกร (๒) กลุ่มสนับสนุนพฤติกรรมของฆาตกร (๓) ลักษณะอาชีพของฆาตกร (๔) ความตรงกันระหว่างความประพฤติของฆาตกรกับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งพิจารณาว่าพฤติกรรมของฆาตกรมีความ สัมพันธ์กับแนวความประพฤติ หรือบรรทัดฐานฝ่ายที่มีอำนาจในการออกกฎหมายหรือบริหารกฎหมายหรือไม่ (๕) ปัจจัยด้านกฎหมายถือว่าการฆาตกรรมเป็นการกระทำความผิดได้รับการกำหนดจาก

---

[๔] **เรื่องเดียวกัน,** หน้า ๑๑.

ฝ่ายมีอำนาจหรือกฎหมายอาญา ซึ่งกฎหมายอาญาเปลี่ยนแปลงตามอำนาจ ฉะนั้นควรพิจารณาดูความเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาด้วย

สรุปความว่า ฆาตกร หมายถึง ผู้ที่กระทำความผิดด้วยการฆ่าบุคคลอื่นโดยวิธีการต่างๆ ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม และการฆ่านั้นสำเร็จกล่าวคือผู้ถูกฆ่าถึงแก่ความตาย และมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ฉะนั้นองค์ประกอบที่สำคัญของฆาตกรมี ๕ ประการ คือ (๑) ผู้ฆ่าคน (๒) วิธีการฆ่า (๓) มีความจงใจหรือเจตนา (๔) การกระทำนั้นสำเร็จผู้ถูกฆ่าตาย (๕) มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแผ่นดิน

๓.๑.๒ นิยามและความหมายของฆาตกรในพระพุทธศาสนา

ฆาตกร ในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ให้คำนิยามไว้โดยตรง แต่พอที่จะอนุมานได้ว่าผู้ทำให้มนุษย์หรือสัตว์สิ้นใจ สิ้นชีวิต ไม่เป็นอยู่ต่อไป สิ้นสภาพของการมีชีวิต ซึ่งชีวิตมนุษย์นั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปมี ๒ ประการ คือ รูปกับนามหรือกายกับใจ กายเป็นที่อาศัยของใจ ขณะเดียวกันใจก็อาศัยกาย กายแสดงออกทางการเคลื่อนไหวตามที่ใจสั่ง ส่วนใจก็แสดงตัวออกมาในทางความคิดการพูด การกระทำทุกชนิดขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่สำคัญนี้ แต่นี้เป็นส่วนประกอบของผู้กระทำฝ่ายเดียว ส่วนการฆ่ามนุษย์ที่ผู้ทำให้เป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ ต้องฆ่าประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ (๑) สัตว์มีชีวิต (๒) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (๓) มีจิตคิดจะฆ่า (๔) มีความเพียรเพื่อให้ตาย (๕) สัตว์นั้นตายเพราะความเพียรนั้น[๕]

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายว่า การฆ่า คือ การทำให้ตาย ว่าโดยวัตถุมี ๒ ประเภท คือ (๑) ฆ่ามนุษย์ (๒) ฆ่าสัตว์เดรัจฉาน ในทางพระ พุทธศาสนาทรงบัญญัติโทษปาราชิกคือขาดจากความเป็นภิกษุสำหรับภิกษุผู้ฆ่ามนุษย์ ส่วนใน ราชอาณาจักรก็ปรับโทษแก่ผู้กระทำอย่างอุกฤษฏ์คือประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ถึงโทษจะเบาลงก็โดยเจตนา ส่วนการฆ่าสัตว์เดรัจฉานโทษเบากว่า ในทางพระพุทธศาสนาปรับโทษแก่ภิกษุผู้กระทำเพียงปาจิตตีย์

การฆ่า ว่าโดยเจตนามี ๒ ประเภท คือ (๑) ฆ่าแบบจงใจ (๒) ฆ่าแบบไม่จงใจ บรรดาการฆ่า ๒ อย่างนั้น การฆ่าแบบจงใจ คือ การฆ่าโดยการคิดหรือวางแผนไว้แต่แรกว่าจะฆ่าเขาให้ตายมี ๓ ประเภท คือ (๑) ฆ่าเพราะตกอยู่ในฐานแห่งโลภ (๒) ฆ่าเพราะตกอยู่ในฐานะแห่งพยาบาท

---

[๕] พระสัทธัมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒,** (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวัน กราฟิค เพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๓๖.

(๓) ฆ่าเพราะตกอยู่ในฐานแห่งเหตุอื่น ส่วนการฆ่าแบบไม่จงใจ คือ การฆ่าโดยการไม่ได้คิดวางแผนไว้แต่แรกมี ๔ ประเภท คือ (๑) ฆ่าเพราะบังเอิญ (๒) ฆ่าเพราะบันดาลโทสะ (๓) ฆ่าเพราะป้องกันตัว (๔) ฆ่าเพราะไม่ได้แกล้ง

การฆ่า ว่าโดยประโยคมี ๒ อย่าง คือ (๒) ฆ่าด้วยตนเอง (๒) ฆ่าด้วยใช้ผู้อื่นฆ่า บรรดาการฆ่า ๒ อย่างนั้น จะฆ่าด้วยอาการหรืออุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งผู้ฆ่าเอง ทั้งผู้ใช้ให้ฆ่า และผู้รับใช้ฆ่า มีโทษหนักเบาตามลำดับในฐานฆ่ามนุษย์ ทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในราชอาณาจักร[๖]

คำว่า มีจิตคิดจะฆ่า หมายถึง ฆาตกรนั้นมีเจตนาหรือความตั้งใจประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นอกุศลจิต แต่ถ้าขาดองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ นี้เกิดขึ้นประจวบพร้อมกันทุกอย่าง ผู้นั้นไม่ชื่อว่าเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ เช่น การฆ่าตัวตายหรืออัตต-วินิบาต ไม่ถือว่าเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ ดังพระฎีกาจารย์กล่าวไว้ว่า

"ผู้ที่ฆ่าตัวตาย ไม่ชื่อว่าเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ เพราะขาดองค์ประกอบข้อที่ ว่า ปาณสัญญิตาคือรู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ซึ่งท่านหมายถึงสัตว์อื่นนอกจากตนเอง"[๗]

สรุปความว่า ฆาตกร หมายถึง ผู้ที่ฆ่าผู้อื่นตายหรือทำให้ผู้อื่นตายด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำหรือร่วมกับคนอื่น การทำร้ายร่างกายคือทำให้บาดเจ็บโดยสาหัส และการทรกรรม คือ การใช้งานเกินกำลัง กักขัง หรือนำสัตว์ไปทรมานด้วยวิธีการต่างๆ ให้ได้รับทุกขเวทนามากจนกระทั่งทนไม่ไหวเสียชีวิตในที่สุด

๓.๑.๓ ประเภทของฆาตกรทั่วไปและฆาตกรในพระพุทธศาสนา

ก. ประเภทของฆาตกรทั่วไป

Guttmacher กล่าวว่า ฆาตกรโดยทั่วไป มักจะมีพฤติกรรมในการกระทำการฆาตกรรมแตกต่างกันออกไป ดังนั้นเขาจึงได้จำแนกฆาตกรออกเป็น ๑๑ ประเภท คือ

๑. ฆาตกรจิตวิตถาร (The Schizophrenic Murderer) ฆาตกรพวกนี้มีลักษณะทำร้ายต่อผู้อื่น เพราะเป็นโรคจิตชนิดหนึ่งชื่อว่า Schizobphrenia

---

[๖] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **เบญจศีลและเบญจธรรม**, (กรุงเทพ มหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘-๙.

[๗] พระสัทธัมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒,** หน้า ๘๓.

๒. ฆาตกรที่ฆ่าผู้อื่นแทนการฆ่าตัวเอง (The Murderer Whose Act Represent Symbolic) ฆาตกรพวกนี้จะฆ่าผู้อื่นโดยคิดไปว่าตนได้ทำลายส่วนใดส่วนหนึ่งของตนเองไป

๓. ฆาตกรขาดสมรรถภาพทางเพศ (The Gynocidal Muderer) ฆาตกรพวกนี้ฆ่าผู้หญิงเพื่อป้องกันมิให้รู้ว่าตนขาดสมรรถภาพทางเพศ

๔. ฆาตกรก้าวร้าวแบบซ่อนเร้น (The Passive-Aggressive Muderer) ฆาตกรพวกนี้จะฆ่าผู้อื่น เมื่อมีสิ่งเร้าที่แรงพอจนทำให้ความก้าวร้าวที่เก็บกดไว้อยู่ระเบิดออกมา

๕. ฆาตกรที่ชอบทารุณผู้หญิงเมื่อเกิดตัณหา (The Sadistic Muderer) ฆาตกรพวกนี้จะกลายเป็นฆาตกรเพราะการทารุณนั่นเอง

๖. ฆาตกรรักร่วมเพศ (The Monosexual Muderer) ฆาตกรพวกนี้เป็นฆาตกรเพราะฆ่าคู่นอนของตนเอง

๗. ฆาตกรที่เป็นโรคจิตแบบชั่วคราว (The Temporarily Psychotic Muderer) ฆาตกรพวกนี้เป็นคนที่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ตลอดเวลา แสดงความรุนแรงแบบพ่อกระทำต่อลูก มีอารมณ์ร้าย

๘. ฆาตกรธรรมดา (The Normal Muederer) ฆาตกรพวกนี้เป็นพวกที่ไม่ไว้ชีวิตผู้อื่นเพราะขาดความยั้งคิด

๙. ฆาตกรที่เป็นปฏิปักข์ต่อสังคม (The Sociopathic Muderer) ฆาตกรพวกนี้เป็นพวกที่ฆ่าผู้อื่นเพราะเขาเกลียดชังสังคม

๑๐. ฆาตกรเพราะพิษสุรา (The Alcoholic Muderer) ฆาตกรพวกนี้เป็นพวกที่ฆ่าผู้อื่นเพราะพิษสุรา ทำให้ขาดสติขาดความยั้งคิด

๑๑. ฆาตกรจิตวิตถาร (The Avenging Muderer) ฆาตกรพวกนี้เป็นพวกที่ฆ่าผู้อื่นเพราะถูกพรากรักโดยปัจจุบันทันด่วน ผู้เป็นฆาตกรมีความรู้สึกก้าวร้าวอยากฆ่าคนที่ทำเช่นนั้นกับตน หรืออยากแก้แค้น[๙]

ข. ประเภทของฆาตกรในพระพุทธศาสนา

ฆาตกรในทางพระพุทธศาสนานั้น จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีเจตนาหรือตั้งใจฆ่าเท่านั้น โดยผู้ฆ่าแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ฉะนั้น ท่านจึงจะแบ่งฆาตกรออกเป็น ๖ ประเภท คือ

---

[๙] อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, **พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม**, หน้า ๑๒.

๑. ฆาตกรที่ลงมือฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิตด้วยตนเอง (สาหัตถิกปโยค) เช่น ฆ่าล้างโคตร ฆ่าข่มขืน ตีด้วยไม้ หรือข่มขืนแล้วฆ่า เป็นต้น

๒. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิตด้วยการส่งให้ผู้อื่นฆ่า โดยให้อาณัติสัญญาณต่างๆ (อาณัตติกปโยค) เช่น จ้างวาน สั่งการ ขยิบตา ชี้มือ เป็นต้น

๓. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิตด้วยการปล่อยอาวุธไปทำลาย เป็นอาวุธที่มีตามธรรมชาติหรือประดิษฐ์ขึ้น (นิสสัคคิยปโยค) เช่น ขว้างระเบิด ยิงปืน ขวางมีด เป็นต้น

๔. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิต ด้วยการสร้างเครื่องมือประหารไว้อย่างถาวร (ถาวรปโยค) เช่น ขุดหลุมพราง สร้างอาวุธ ลูกระเบิด เครื่องมือประหาร เป็นต้น

๕. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิตด้วยการใช้วิชาอาคม หรือไสยศาสตร์ต่างๆ (วิชชามยปโยค) เช่น การทำยันต์ ลงชื่อ วัน เดือน ปี ของศัตรู แล้วนำไปเผา หรือใช้วิชาอาคมทำให้ศัตรูนั้นมีอาการล้มเจ็บถึงตาย เป็นต้น

๖. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิตด้วยการใช้อิทธิฤทธิ์ (อิทธิมยปโยค) ที่เกิด ขึ้นโดยอาศัยกรรมที่เรียกว่า กัมมชิทธิ เช่น การถลึงตา หรือเคาะเขี้ยวของตน เป็นต้น[๙]

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาตามฐานของบุคคลที่ถูกฆ่า ท่านจำแนกฆาตกรออกเป็น ๓ ประเภท คือ (๑) ฆาตกรที่ฆ่ามารดา (มาตุฆาตกะ) (๒) ฆาตกรที่ฆ่าบิดา (ปิตุฆาตกะ) (๓) ฆาตกรที่ฆ่าพระอรหันต์ (อรหันตฆาตกะ) ซึ่งทั้ง ๓ ประเภทนี้จัดอยู่ในอนันตริยกรรมเป็นกรรมที่มีโทษหนักที่สุด ไม่สามารถไปสวรรค์และนิพพานได้

ในมิลินทปัญหากล่าวว่า ฆาตกรมี ๘ ประเภท คือ (๑) คนเจ้าราคะฆ่าสัตว์เพราะราคะเป็นเหตุ (๒) คนเจ้าโทสะฆ่าสัตว์เพราะโทสะเป็นเหตุ (๓) คนเจ้าโมหะฆ่าสัตว์เพราะโมหะเป็นเหตุ (๔) คนที่มีความถือตัวฆ่าตัวเพราะมานะเป็นเหตุ (๕) คนที่ละโมบฆ่าสัตว์เพราะโลภะเป็นเหตุ (๖) คนที่ไม่มีอะไรฆ่าสัตว์เพื่อประโยชน์แก่ชีวิต (๗) คนพาลฆ่าสัตว์เพราะความสนุกเป็นเหตุ (๘) พระราชาฆ่าสัตว์เพราะมุ่งรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี[๑๐]

สรุปความว่า ฆาตกรที่ประกอบฆาตกรรมในพระพุทธศาสนานั้น พอจะสรุปตามลักษณะได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ๒ ประเภท คือ

---

[๙] พระสัทธัมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒,** หน้า ๗๗-๗๙.

[๑๐] กรมศิลปากร, **มิลินทปัญหา ฉบับพิสดาร**, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๕๗-๕๘.

๑. ฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์มีชีวิต จะเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อกระทำ การฆ่าครบองค์ประกอบ ๕ ประการ ตามหลักของปาณาติบาตเท่านั้น

๒. ฆาตกรที่ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา หรือฆ่าพระอรหันต์ แม้จะไม่ครบองค์ประกอบ สำคัญ ๕ ประการ ตามหลักขององค์ปาณาติบาต แต่ก็จัดเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์ เพราะเป็นการทำอนันตริยกรรม คือ กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด ตัดทางสวรรค์ ตัดทางนิพพาน[๑๑]

๓.๑.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะทั่วไปและตามทัศนะของพระพุทธศาสนา

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกร หมายถึง สาเหตุของการประกอบฆาตกรรมซึ่งเป็นเหตุให้ผู้กระทำฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกร ตามทัศนะหรือตามแนวความคิดทั่วไปและตามทัศนะหรือแนวความคิดของพระพุทธศาสนา ดังนี้

ก. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะทั่วไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะทั่วไป หมายถึง สาเหตุของการประกอบฆาตกรรมเป็นเหตุให้ผู้กระทำฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกร ตามทัศนะหรือตามแนวความคิดทั่วไป สรุปได้ดังนี้

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะทั่วไป ในแง่ของอาชญาวิทยาสาเหตุของการเกิดฆาตกรรม นำผลให้ผู้กระทำเปลี่ยนสถานภาพกลายเป็นฆาตกร มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากสาเหตุใหญ่ๆ ๓ ประการ คือ

๑) สาเหตุทางกายภาพ หมายถึง สาเหตุที่เกี่ยวพันกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ เพราะสภาพแวดล้อมรอบตัวมนุษย์มีผลต่อการเกิดฆาตกรรม โดยเฉพาะในที่มีชุมชนหนาแน่นและมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูง การประกอบการฆาตกรรมก็มีเพิ่มขึ้น

๒) สาเหตุทางสังคม ที่สำคัญอันเป็นเหตุให้ประกอบฆาตกรรมคืออาชีพและการว่างงาน ในชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมมักมีการฆาตกรรมน้อยกว่าชุมชนที่มีอาชีพค้าขายและมีผู้ว่างงานมาก สภาพเศรษฐกิจ ก็เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะหากสภาพเศรษฐกิจไม่ดี ก็เกิดภาวะกระตุ้นให้ทำฆาตกรรมได้ง่าย สาเหตุที่สำคัญทางสังคมคือความหนาแน่นและการเพิ่มขึ้นของประชากร

---

[๑๑] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** (กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๓๖๖.

เพราะคนที่อยู่ในสภาพแวดล้อม หรือชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างหนาแน่น มักจะมีความตึงเครียดกดดันทั้งในด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ

๓) สาเหตุทางจิตวิทยา ส่วนใหญ่เกิดจากความผิดปกติทางจิต เช่น โรคจิต หรือโรคประสาท ซึ่งภาวะนี้อาจเกิดจากการเลี้ยงดูมาในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม

นักจิตวิทยาได้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรไว้ว่า บุคคลมีพฤติกรรมทางฆาตกรรม สืบเนื่องจากปัจจัยหรือสาเหตุคือความไม่สมประกอบทางบุคลิกภาพ เช่น สภาพจิตไม่ปกติ มีประสบการณ์ที่เลวร้าย และสภาพแวดล้อมที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมฆาตกร หรือสืบเนื่องมาจากความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล ต้องหาทางระบายออก โดยปกติคนมักแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละคนจะสามารถควบคุมตนเองได้มากน้อยแค่ไหน การศึกษา และประสบการณ์ จะทำให้คนสามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพการบีบคั้นทางอารมณ์ได้ดีขึ้น แต่ผู้ขาดการศึกษาและด้อยประสบการณ์ มักไม่สามารถควบคุมสภาพการบีบคั้นทางอารมณ์เท่าที่ควร จึงเป็นปัจจัยหรือสาเหตุก่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ไม่สอดคล้องกฎหมายและกฎระเบียบของสังคม หรือเป็นการแสดงออกที่ผิดศีลธรรม

นักสังคมวิทยาได้อธิบายถึงปัจจัยหรือสาเหตุแห่งฆาตกรรมว่า ภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลหรือเป็นสาเหตุให้เกิดการฆาตกรรม การทำฆาตกรรมในสังคมส่วนใหญ่ สังคมส่วนย่อย และกลุ่มมีส่วนเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์กับภาวะบางอย่าง เช่น การโยกย้าย การแข่งขัน คนยากจนหรือไม่ได้รับการศึกษาอบรมมักจะมีความเสียเปรียบในการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดจึงใช้วิธีฆาตกรรม และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความหนา แน่นของประชากร การเลียนแบบกัน การเลือกคบหากัน หรือการอาศัยบารมีและทดแทนบุญคุณกัน ก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้คนกลายเป็นฆาตกร[๑๒]

ปัจจุบันมีการศึกษาปัจจัยหรือสาเหตุของการเกิดฆาตกรรม ในด้านอาชญาวิทยาเป็นที่ยอมรับกันว่า ปัจจัยหรือสาเหตุของการเกิดฆาตกรรมโดยรวมนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผสมผสานกันอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) ปัจจัยทางด้านกายภาพ

๒) ปัจจัยทางด้านจิตภาพ

๓) ปัจจัยทางด้านสังคม

---

[๑๒] ประสาท หลักศิลา, **ปัญหาสังคม,** (พระนคร : โรงพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๑๕), หน้า ๙๑-๙๔.

ประกอบกับมีช่วงระยะเวลาที่ให้ฆาตกรได้กระทำผิดนั้น ก็จะเกิดขึ้นจากการกระทำฆาตกรรมนั่นเอง สามารถแสดงแผนภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ ดังนี้

ปัจจัยด้านกายภาพ

ปัจจัยด้านจิตภาพ + ช่วงโอกาสให้กระทำผิด ---- ฆาตกรรม

ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยด้านสังคม มีส่วนผลักดันให้บุคคลกลายเป็นฆาตกร เพราะเมื่อปัจจัยต่างๆ ถูกกระตุ้นผ่านตัวแปรสภาพสำคัญคือปัจจัยด้านจิตภาพ อันเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกขาดความรับผิดชอบชั่วดีหรือขาดศีลธรรม[๓]

จากแผนภูมินี้ สภาพจิตของบุคคลเปรียบเสมือนตัวแปรที่สำคัญยิ่ง เพราะว่าลำพังปัจจัยด้านกายภาพหรือปัจจัยด้านสังคม แม้มีช่วงโอกาสให้กระทำผิดหรือเป็นฆาตกร หากยังไม่ผ่านตัวแปรสภาพคือปัจจัยด้านจิตภาพ ย่อมไม่ก่อให้เกิดการฆาตกรรม แต่ถ้าเมื่อใดปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยด้านสังคมมีอิทธิพลเหนือจิตใจแล้ว การเปลี่ยนแปลงสภาพจิตของบุคคลแม้แต่เพียงเล็กน้อย อาจมีส่วนผลักดันให้ปัจจัยต่างๆ มีอิทธิพลที่จะนำไปสู่สภาพฆาตกรรมได้ นอกจากนั้นปัจจัยด้านจิตภาพอย่างเดียวถ้ามีการเปลี่ยนแปลง ก็อาจจะนำไปสู่การฆาตกรรมได้เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยด้านสังคมมีอิทธิพลอยู่หรือไม่ ในกรณีนี้ได้แก่ ฆาตกรที่ตกอยู่ในสภาพของคนโรคจิต

ตามนัยแห่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนั้น พึงทราบปัจจัยหรือสาเหตุของการประกอบฆาตกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกันอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ปัจจัยหรือสาเหตุแห่งฆาตกรรมด้านกายภาพ หมายถึง สาเหตุของฆาตกรรมที่เกี่ยวพันกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวมนุษย์ และปัจจัยด้านสุขวิทยาของมนุษย์มีผลกระทบกระเทือนต่อความประพฤติและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพท้องถิ่น เพราะพบว่าในย่านที่ชุมชนหนาแน่นและมีอัตราการเกิดประชากรสูง มีฆาตกรรมเพิ่มขึ้นสูงไปด้วย จากการศึกษาของ Elifford R.Shaw & Henry D. Mckay ใช้วิธีการศึกษาแบบนิเวศวิทยา ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของนครชิคาโก กับอัตราการกระทำความผิดของเด็กพบว่า ประเภทของการทำผิดของเด็กมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในแต่และเขตและมีอัตราการทำผิดแตกต่างกันไป นอกจากนี้การทำผิดของเด็กก็มีจำนวนสูงขึ้นมาก ใน

---

[๓] อัณณพ ชูบำรุง, **สาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนา,** (กรุงเทพ มหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๕๕.

ท้องถิ่นที่เป็นสลัมและย่านธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรสูง สำหรับอิทธิพลของสภาพอากาศ จากสถิติต่างของสหรัฐอเมริกาพบว่า อัตราของประชากรประกอบฆาตกรรมแปรผันตามฤดูกาลที่ต่างกัน มีผลต่อรูปแบบการทำงานและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ความเกี่ยวพันดังกล่าวอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรม สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

๒. ปัจจัยหรือสาเหตุแห่งฆาตกรรมด้านจิตวิทยา หมายถึง สาเหตุของฆาตกรรมมาจากความผิดปกติทางจิตหรือความไม่สมประกอบทางบุคลิกภาพ ซึ่งประสบการณ์ที่เลวร้ายและสภาพแวดล้อม มีส่วนผลักดันอย่างมากตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Sigmund Frud) แบ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ Id (อิด) คือ ต้องการแสวงหาความสุข ความพึงพอใจให้กับตนเองมากที่สุด โดยปราศจากขอบเขตใดๆ ทั้งสิ้น เป็นลักษณะของสัญชาตญาณของบุคลิกภาพ อันเนื่อง มาจากแรงขับทางชีววิทยาเป็นองค์ประกอบที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สิ่งนี้เองที่ช่วยให้เด็กได้รู้จักตัวเองหลังจากการเกิดถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของจิตใต้สำนึกที่มีต่อสภาพแวดล้อมและเป็นตัวบงการปฏิบัติต่อสภาพแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

ส่วนที่ ๒ Ego (อีโก้) คือ ตัวเอง มนุษย์รู้จักตนเองและแยกตนเองออกจากสิ่งอื่นได้รับการพัฒนาจาก Id เมื่อผ่านการเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม Ego ยังไม่ได้รับการปรับความสัมพันธ์ระหว่าง Id กับ Ego จะเห็นได้จากลักษณะของเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ ๑-๒ ปี เมื่อมีความต้องการสิ่งใดจะพยายามให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้นทันที โดยการแย่งชิง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้อื่น ยังขาดการขัดเกลาและขาดความรับผิดชอบในสิ่งที่ต้องการ ความประพฤติของเด็กในช่วงอายุระหว่างนี้ก็ไม่แตกต่างกับพฤติกรรมของฆาตกรนัก แต่ความประพฤติของเด็กจะอยู่ในช่วงระยะหนึ่งเท่านั้น เมื่อเด็กได้รับการเรียนรู้ขบวนการ Socialization เด็กจะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคม ในช่วงการพัฒนานี้ก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้งและความลังเลใจ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของมนุษย์ ในระยะนี้มีความสำคัญมากที่จะต้องตัดสินใจเลือกเองว่า จะยอมรับกฎเกณฑ์สังคมและปฏิบัติตามนั้นหรือปฏิเสธ หาก Ego ยอมรับกฎเกณฑ์สังคม Ego ก็จะพัฒนาไปสู่ปัจจัยที่ ๓

ส่วนที่ ๓ Superego (ซุปเปอร์อีโก้) คือ มโนธรรมการสั่งสอนอบรมให้ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม วัฒนธรรม ความดีความชั่ว เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติสอดคล้องกับกฎเกณฑ์สังคม Superego จะทำให้ Ego ยอมรับกฎเกณฑ์สังคมอย่างไม่มีเงื่อนไข การตอบสนองของ Ego ตามความต้องการของ Ego ดังกล่าวนี้ ด้วยอิทธิพลของการเรียนรู้และการขัดเกลาทางสังคม Ego จะ

ไม่ปฏิบัติตามความต้องการของ Id อีกต่อไป การที่กลไกเกิดขึ้นจากการที่ Ego ไม่ยอมปฏิบัติตามความต้องการของ Id เรียกว่า ความกดดัน

ในบุคคลปกติ ส่วนประกอบทั้งสามนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างสมดุล การขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นต้นว่า Ego ไม่สามารถพัฒนาหรือปรับเข้ากับ Superego ได้ และพฤติกรรมความต้องการของ Id ไม่สามารถควบคุมได้หรือถูกควบคุมจนเกินไป กล่าวคือ ความขัดแย้งนี้จะนำไปสู่สภาพของการฆาตกรรมที่เกิดขึ้นโดย Superego ซึ่งเป็นลักษณะของ Psychopathic คือ ความบกพร่องในจิตสำนึกหรือสติ และ Superego รวมตลอดทั้งการขาดความรับผิดชอบชั่วดี ขาดความสัมพันธ์ และไม่มีความเคารพในบุคคลอื่น อันส่งผลสะท้อนให้ขาดความอบอุ่น ซึ่งจะนำไปสู่ปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสภาพแวดล้อมที่รุ่นแรงและหยาบกระด้าง ปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสภาพแวดล้อมดำเนินไปในลักษณะขาดการควบคุมตนเอง และเป็นความเห็นแก่ตัวโดยการโต้ตอบเป็นไปในลักษณะที่ขาดความยั้งคิด เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ ซึ่งลักษณะนี้จะเป็นอันตรายต่อสังคมยิ่ง เพราะอาจจะก่ออาชญากรรม เช่น ข่มขืน หรือฆ่าได้โดยง่าย[๑๔]

เวสตันและเวลล์ (Weston&Well) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการเป็นฆาตกรไว้ ๓ ประการ คือ (๑) ปัจจัยสิ่งแวดล้อม (๒) ปัจจัยสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยในขณะนั้น (๓) ความบกพร่องขององค์ประกอบทางร่างกายของคน ซึ่งรวมถึงสภาพความบกพร่องของจิตใจด้วย เมื่อทั้ง ๓ ประการนี้รวมตัวกันในระดับหนึ่งก็จะเกิดการฆาตกรรมได้และอาจจะเกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยเพียงอย่างเดียว หรือหลายปัจจัยในการฆาตกรรม[๑๕]

ซูซูกิ (Suzuki Yoshio) ได้กล่าวถึงปัจจัยอันเป็นเหตุให้ฆาตกรอาจก่อให้เกิดเหตุฆาตกรรมไว้ ๓ ประการ คือ

๑) ปัจจัยทางด้านจิตใจ คือ ผู้กระทำผิดอาจมีสภาพผิดปกติทางบุคลิกภาพ เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท ภาวะเช่นนี้อาจเป็นมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดการศึกษาในทางศาสนาและศีลธรรม

---

[๑๔] อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม, หน้า ๒๒-๒๔.

[๑๕] Cited Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, **Law Enforcement and Criminal Justice,** (California: Goodyear Pubblishing Company Inc.,1972), PP. 111-113. อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม, หน้า ๑๔.

๒) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น รัฐบาลไม่ควบคุมการพกพาอาวุธ รถหรือบ้านเรือนที่ไม่ปิดประตูใส่กุญแจจึงเป็นโอกาสที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดง่ายขึ้น

๓) ปัจจัยทางสังคม เช่น ความยากจน การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การกดขี่ด้วยอำนาจต่างๆ การด้อยโอกาสทางการศึกษา การว่างงาน เป็นต้น ภาวะเหล่านี้ล้วนกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมทั้งสิ้น ทำให้คนรู้สึกชีวิตนี้ไม่มีความหมาย ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจประกอบอาชญากรรมที่มีความรุนแรงถึงขั้นเป็นฆาตกร[๑๖]

กิบบอนส์ (Don Gibbons) ได้แบ่งสาเหตุหรือปัจจัยอันทำให้ฆาตกรก่อให้เกิดเหตุฆาตกรรมไว้ ๓ ประการ คือ

๑) สาเหตุแทรกซ้อน (Interventing Variable) ได้แก่ การมีสัมพันธภาพกับคนชั่วประสบการณ์ภายในครอบครัวการยึดวัฒนธรรมที่มุ่งส่งเสริมการกระทำผิด

๒) สาเหตุพื้นฐานของอาชญากรรม (Root cause) เช่น สภาพไร้กฎหมายและระเบียบวินัยในสังคมและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างรวดเร็ว

๓) ปัจจัยหนุน (Precipitating Factors) เช่น บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลประกอบกับสถานการณ์หรือโอกาสที่อำนวย[๑๗]

๓. ปัจจัยหรือสาเหตุแห่งการฆาตกรรมทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการฆาตกรรมไม่น้อยกว่าสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมนุษย์ด้านอื่นๆ สำหรับสาเหตุแห่งการฆาตกรรมทางสังคมที่สำคัญคือสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่นความหนาแน่นของประชากร องค์ประกอบของประชากร อาชีพและการว่างงาน เศรษฐกิจ การศึกษา สงคราม เป็นต้น ซึ่งเหตุที่องค์ประกอบเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม โดยจะกล่าวเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

๑) อาชีพและการว่างงาน อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนในการสร้างพฤติกรรมทางอาชญากรรมที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนที่มีบุคคลอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์มาก มักจะมีการเกิดฆาตกรรมน้อยกว่า ชุมชนที่มีอาชีพพ่อค้ามาก และส่วนใหญ่พบว่าอัตราการทำผิดของบุคคลมีอายุ ๒๑-๓๔ ปี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทางบวกกับอัตราผู้ว่างงาน

---

[๑๖] อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม, หน้า ๑๕.

[๑๗] Gibbons Don, **Society Crime and Criminal Careers,** 1973, PP. 254. อ้างใน พรรษพร ยกเชื้อ, พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม, หน้า ๑๖.

๒) เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่สำคัญไม่เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ถึงแม้จะมีนักวิชาการบางคนแย้งว่า ยังมีฆาตกรจำนวนไม่น้อยที่ประกอบสัมมาอาชีพด้วยดี ไม่คิดที่จะประกอบฆาตกรรม เหตุผลเหล่านี้น่าจะเป็นข้อยกเว้น เพราะโดยแท้จริงแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะที่แท้จริงหลายอย่าง เช่น รายได้ การไม่มีงานทำ สภาพในครอบครัวที่ไม่มีเวลามาอบรมดูแลเด็กๆ เป็นต้น สิ่งที่น่าจะเป็นเหตุผลดีที่สุด คือ เศรษฐกิจไม่ดีทำให้เกิดภาวะเหมาะสมการเกิดฆาตกรรมได้ง่ายกว่าธรรมดา

๓) ความหนาแน่นของประชากรหรือการเพิ่มประชากร เมืองที่มีคนหนาแน่นความประพฤติและทัศนะย่อมแตกต่างกว่าคนที่อยู่ในชนบท เพราะคนที่อยู่ในเมืองใหญ่ที่มีผู้คนอยู่อย่างหนาแน่น มีความตึงเครียด มีความกดดันในด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจมากกว่าคนที่อยู่ในเมืองที่มีคนอยู่น้อยกว่า ฉะนั้นในเมืองที่มีคนหนาแน่นจึงมีปัญหาอาชญากรรมมาก[๑๙]

ข. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะของพระพุทธศาสนา

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะของพระพุทธศาสนา หมายถึง เหตุของการประกอบฆาตกรรมทำให้ผู้กระทำกลายเป็นฆาตกร ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงในฐานะเป็นกฎแห่งปรากฏการณ์ทางสังคมบ้าง กฎของสภาวะสังคมบ้าง ซึ่งอยู่เบื้องหลังสภาพความแตกต่างกันไป เพราะถือว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนมีกฎหรือมีสาเหตุด้วยกันทั้งนั้น เมื่อมีเหตุปัจจัยแล้วก็จะมีความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอน ตามหลักนิยามหรือกฎธรรมชาติ ๕ ประการ ได้แก่

๑) อุตุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิหรือปากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมคือเป็นฆาตกรได้

๒) พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น อันเป็นการสืบเชื้อสายไปตามชนิดของตน เช่น ฆาตกรโดยกำเนิดเป็นเรื่องทางพันธุกรรมที่ได้รับการถ่าย ทอดมาจากบรรพบุรุษของตนนั่นเอง

๓) จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต ซึ่งเมื่อเกิดอารมณ์หรือสิ่งเร้ามากระทบประสาทก็จะมีการรับรู้ (วิญญาณ) เกิดขึ้นตามชนิดของประสาทที่รับรู้นั้น สิ่งที่มาเร้านั้นอาจเป็นตัวกระตุ้นให้เป็นฆาตกรได้

---

[๑๙] ชาย เสวิกุล, **อาชญาวิทยาและฑัณฑวิทยา,** (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙), หน้า ๑๐๘.

๔) กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์คือกระบวนการให้ ผลของกรรมหรือการกระทำ เป็นผลแห่งกรรมในอดีตและกรรมในปัจจุบัน อันเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการเป็นฆาตกรได้

๕) ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และอาการที่เป็นเหตุให้ ผลแก่กันของสรรพสิ่งทั้งหลาย เช่น กฎของไตรลักษณ์มีความปรากฏขึ้นมาในเบื้องต้น มีความเปลี่ยนแปลงไปในท่ามกลาง และมีความสลายไปในที่สุด[๑๙]

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นฆาตกรตามทัศนะของพระพุทธศาสนา เมื่อกล่าวโดยสรุปก็สามารถสรุปได้ ๒ ประการ[๒๐] ดังนี้

๑) สาเหตุทางด้านจิตใจ ในพระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจมีความสำคัญมากถึงมากที่สุด เนื่องจากการกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ล้วนเริ่มที่จิตใจเป็นสำคัญ จิตใจนั้นถือว่าจะต้องนำมาก่อนหรือตั้งต้นมาจากจิตใจ อันเป็นตัวกำหนดทิศทางแห่งการกระทำของมนุษย์ เป็นตัวการหรือแกนนำในการเริ่มสรรค์สร้างทุกอย่าง ดังที่พุทธองค์ตรัสไว้ว่า

ธรรมทั้งหลาย[๒๑] มีใจ[๒๒] เป็นหัวหน้า[๒๓]
มีใจเป็นเจ้าใหญ่ สำเร็จด้วยใจ
ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วทำชั่วตามไปด้วย
เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป
เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น[๒๔]

---

[๑๙] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๙๔.

[๒๐] อัณณพ ชูบำรุง, **อาชญาวิทยาแนวพุทธ,** หน้า ๑๐๕-๑๔๐.

[๒๑] ธรรมทั้งหลาย มีความหมาย ๔ ประการ คือ (๑) คุณธรรม (๒) เทศนาธรรม (๓) ปริยัติ-ธรรม (๔) นิสสัตตธรรม (สภาวะที่มิใช่สัตว์) หรือนิชชีวธรรม (สภาวะที่มิใช่ชีวะ) ในที่นี้หมายถึงนิสสัตตธรรม ได้แก่ นามขันธ์ ๓ คือ เวทนา สัญญา สังขาร (ขุ.ธ.อ.(บาลี) ๑/๒๐-๒๑).

[๒๒] ใจ หมายถึง จิต ๔ ระดับ คือ จิตระดับกามาวจรภูมิ จิตระดับรูปาวจารภูมิ และจิตระดับโลกุตตรภูมิ แต่ในที่นี้หมายเอาจิตทีมีโทมนัสประกอบด้วยปฏิฆะ จิตนั้นเป็นภวังคจิตคือเป็นจิตที่ผ่องใส แต่เมื่อถูกเจตสิกธรรมฝ่ายชั่วกล่าวคืออุปกิเลสธรรมจรมากระทบเข้า ก็กลายเป็นจิตเศร้าหมองที่เรียกว่า ใจชั่ว ซึ่งพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาทางกายและวาจา (ขุ.ธ.อ.(บาลี) ๑/๒๐).

[๒๓] เป็นหัวหน้า หมายถึง เป็นหัวหน้าเจตสิกธรรม กล่าวคือเป็นเหตุปัจจัยให้เจตสิกธรรมเกิด ขึ้น (ขุ.ธ.อ.(บาลี) ๑/๒๑).

[๒๔] ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๓๕.

ฆาตกรฆ่ามนุษย์มีจิตใจเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง เพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจที่ตั้งไว้ในทางที่ผิด ย่อมนำไปสู่การทำอกุศลทั้งหลาย ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกัมมนิทานสูตรว่า

"การฆ่าสัตว์มี ๓ อย่าง คือ (๑) การฆ่าสัตว์มีโลภะเป็นเหตุ (๒) การฆ่าสัตว์มีโทสะเป็นเหตุ (๓) การฆ่าสัตว์มีโมหะเป็นเหตุ"[๒๕]

นอกจากนี้ความเห็นผิดก็มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจโดยตรงอีกประการหนึ่ง ที่เป็นสาเหตุให้ฆาตกรทำอกุศลกรรม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในเอกธัมมบาลี ทุติยวรรคว่า

"เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็ไม่เกิดขึ้นหรือที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไปเหมือนมิจฉาทิฏฐิ[๒๖] นี้เลย เมื่อเป็นมิจฉาทิฏฐิ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็ไม่เกิดขึ้นและที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป"[๒๗]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า จิตใจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนกระทำความผิดหรือความชั่วกลายเป็นฆาตกร ซึ่งความชั่วทั้งมวลล้วนเกิดแต่กิเลสคือความโลภ โกรธ หลง และมิจฉาทิฏฐิ แต่ถ้าหากพิจารณาดูให้ดีความโลภ โกรธ หลง แท้จริงก็คือมิจฉาทิฏฐิ หรือความเห็นที่ผิดนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความเห็นผิดที่ประกอบด้วยความโลภ โกรธ หลงนั้น เป็นสาเหตุหรือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกระทำผิดของมนุษย์

๒) สาเหตุทางด้านสังคม มีความครอบคลุมรวมไปถึงเรื่องของเศรษฐกิจและการเมืองด้วย เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน พระพุทธศาสนานอกจากจะให้ความสำคัญกับจิตใจแล้ว แม้ปัจจัยทางด้านอื่นๆ ก็ให้ความสำคัญเช่นกัน และก็สามารถก่อ ให้เกิดปัญหาฆาตกรรมได้ ดังนี้

ก. ปัจจัยหรือสาเหตุของการคบค้าสมาคม พระพุทธศาสนาถือว่า การคบค้าสมาคมเป็นปัจจัยหรือสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้คนมีพฤติกรรม หรือความประพฤติในรูปแบบต่างๆ ทั้งดีและไม่ดีรวมถึงการเป็นฆาตกรด้วย พระพุทธองค์ตรัสถึงโทษของการคบค้าสมาคมกับคนชั่วเป็นมิตรไว้ในสิงคาลกสูตรว่า

---

[๒๕] องฺ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๗๔/๓๑๖.

[๒๖] มิจฉาทิฏฐิ หมายถึง ทิฏฐิ ๖๒ ประการ (องฺ.เอกก.อ. ๑/๒๙๘/๔๒๒, ดู ทิฏฐิ ๖๒ ประการ ที.สี. (ไทย) ๙/๒๘-๙๘/๑๑-๓๘).

[๒๗] องฺ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๒๙๘-๓๐๐/๓๘.

"โทษแห่งการคบคนชั่วเป็นมิตรมี ๖ ประการ คือ (๑) เขามีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย (๒) เขามีนักเลงเจ้าเป็นมิตรสหาย (๓) เขามีนักเลงเหล้าเป็นมิตรสหาย (๔) เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย (๕) เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย (๖) เขามีโจรเป็นมิตรสหาย"[๒๘]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นสาเหตุสำคัญที่จะชักนำเราให้กระทำสิ่งไม่ดีไม่งามหลายประการ หากพิจารณาดูแล้วโทษของการคบคนชั่วไม่ว่าจะเป็นการชักนำให้เป็นนักเลงการพนัน นักเลงผู้หญิง นักเลงเหล้า นักต้มตุ๋นและนักเลงหัวไม้ การกระทำดังกล่าวล้วนเป็นสาเหตุชักนำให้เป็นฆาตกรได้ทั้งสิ้น

การคบคนนั้นพระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า มีธรรมชาติที่สำคัญก็คือปกติคนมักจะคบหากันด้วยความที่มีอัธยาศัยเหมือนกัน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในหีนาธิมุตติสูตรว่า

สัตว์ทั้งหลายคบค้าสมาคมกันโดยธาตุอย่างเดียวกัน คือ ผู้มีอัธยาศัยเลว คบค้าสมาคมกับผู้มีอัธยาศัยเลว ผู้มีอัธยาศัยงามคบค้าสมาคมกับผู้มีอัธยาศัยงาม แม้ในอดีตสัตว์ทั้งหลายก็ได้คบค้าสมาคมกันโดยธาตุอย่างเดียวกัน... แม้ในอนาคต สัตว์ทั้งหลายก็จักคบค้าสมาคมกันโดยธาตุอย่างเดียวกัน..แม้ในปัจจุบันนี้ สัตว์ทั้งหลายก็คบค้าสมาคมกันโดยธาตุอย่างเดียวกัน[๒๙]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า คนที่คบหาสมาคมกันย่อมที่จะมีนิสัยใจคอ หรือความประพฤติที่เข้ากันได้ สามารถอธิบายได้ เช่น หากคนหนึ่งเป็นฆาตกรมีนิสัยชอบฆ่าคนหรือชอบความรุนแรง ฯลฯ อีกคนหนึ่งก็ชอบที่จะกระทำเช่นนั้น ซึ่งก็หมายรวมถึง ฆาตกรก็ย่อมชักนำให้คนที่คบหากันเป็นฆาตกรด้วย โดยการกระทำนี้ย่อมเกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต คือ เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกสังคมโดยตลอด เว้นแต่จะมีมากหรือน้อยแตกต่างไปตามสภาพสังคมในแต่ละแห่ง

นอกจากมนุษย์จะคบค้าสมาคมกันในลักษณะดังกล่าวแล้ว การคบหาค้าสมาคมกันยังสามารถถ่ายทอดแนวความคิด ทัศนคติ ค่านิยม การกระทำให้แก่กันและกันได้ ดังที่ พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสุขปัตถนาสูตรว่า

บุคคลแม้ไม่ทำบาป แต่ยังคบคนทำบาป ก็ต้องถูกระแวงสงสัยในบาปเรื่อยไป และได้รับคำตำหนิติเตียนมากมาย บุคคลทำคนเช่นใดให้เป็นมิตร และคบสนิทคน

---

[๒๘] ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๖.

[๒๙] สํ.นิ. (ไทย) ๑๖/๙๘/๑๘๖.

> เช่นใด เขาก็เป็นเช่นคนนั้น เพราะการอยู่ด้วยกันเป็นเช่นนั้น คนชั่วเมื่อมาคบมาเกี่ยวข้องกับคนดีทั่วไป หรือคนดีหลงไปคบไปเกี่ยวข้องเข้า ย่อมพลอยทำให้คนดีแปดเปื้อนบาปไปด้วยเหมือนลูกศรอาบยาพิษ ถูกยาพิษแปดเปื้อนแล้ว ย่อมทำลายแล่งลูกศรที่สะอาดให้แปดเปื้อนไปด้วย ฉะนั้น เพราะกลัวการแปดเปื้อนบาป ผู้มีปัญญาจึงไม่คบคนชั่วเป็นมิตรเลย ใบหญ้าคาที่คนใช้นำมาห่อปลาเน่า ก็พลอยเหม็นเน่าสิ่งกลิ่นคลุ้งตามไปด้วย ฉันใด การคบคนพาล ก็ฉันนั้น ใบไม้ทั้งหลายที่คนนำมาห่อกฤษณา ก็พลอยมีกลิ่นหอมฟุ้งไปด้วย ฉันใด การคบบัณฑิต ก็ฉันนั้น เพราะฉะนั้นบัณฑิตรู้ผลดีผลเสียที่จะเกิดแก่ตน ดุจใบไม้ที่ใช้ห่อแล้ว ไม่ควรคบอสัตบุรุษ ควรคบแต่สัตบุรุษ เพราะว่าอสัตบุรุษย่อมชักนำให้ตกนรก ส่วนสัตบุรุษย่อมชักนำให้เข้าถึงสุคติ[๓๐]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่าความชั่วหรือความเป็นฆาตกรสามารถถ่ายทอดให้กันได้ เพราะฉะนั้นคนชั่วหรือฆาตกรย่อมทำหรือมีอิทธิพลให้คนที่มาคบค้าสมาคมประพฤติชั่วตามไปด้วย ไม่ว่าคนที่มาคบค้าจะเป็นคนดีมาก่อนก็อาจกลายเป็นฆาตกรไปได้ในภายหลัง ซึ่งพระพุทธศาสนาได้เล็งเห็นถึงความจริงในเรื่องของการคบคน จึงได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการคบคนโดยอธิบายถึงลักษณะของบุคคลที่คบ และบุคคลที่ไม่ควรคบ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในเสวิตัพพสูตรว่า

> บุคคลที่ไม่ควรเสพ ไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้ คือ ผู้ที่ต่ำทรามกว่าตนในด้านศีล สมาธิ ปัญญา นอกจากจะเมตตาอนุเคราะห์ ส่วนบุคคลที่ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ คือ ผู้ที่เสมอตนในด้านศีล สมาธิ ปัญญา เพราะการสนทนาเกี่ยวกับศีล สมาธิ ปัญญา จักดำเนินไปได้ และจักเป็นความสำราญ[๓๑]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การคบคนนั้นเป็นปัจจัยหรือสาเหตุสำคัญที่สามารถทำให้บุคคลเป็นฆาตกรได้ ถ้าบุคคลเลือกคบคนไม่ดีมีนิสัยเป็นฆาตกร ก็อาจมีความประพฤติหรือชอบการเป็นฆาตกรไปด้วย เพราะเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนให้คบแต่คนดี และหลีกเลี่ยงการคบคนไม่ดี ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า คนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ หรือปู่ย่า ตายาย มักจะสั่งสอนหรือแนะนำลูกหลานของตนอยู่เสมอว่า ให้คบคนดีมีคุณธรรมประจำใจ และให้หลีกไกลจากคนพาลคนชั่ว เป็นต้น

---

[๓๐] ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๗๖/๔๓๖-๔๓๗.

[๓๑] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๒๖/๑๗๔.

ข. ปัจจัยหรือสาเหตุทางเศรษฐกิจหรือความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความยาก จนขัดสนของราษฎรหรือประชาชน พระพุทธศาสนาก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของราษฎร เช่น การทำมาหากินเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพหรือไม่ มีฐานะมั่นคงเป็นหลักเป็นหลักฐานหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดอาชญากรรมถึงขั้นเป็นฆาตกรได้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกูฏทันตสูตร สรุปแต่ใจความดังนี้

พระเจ้ามหาวิชิตราช ทรงมีพระราชทรัพย์มหาศาล มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเต็มท้อง พระคลัง ทรงทำสงครามจนได้รับชัยชนะ จนได้ครองดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล ประสงค์จะทำพิธีบูชามหายัญ เพื่อความสุขสวัสดีแก่พระองค์และอาณาประชาราษฎร์ จึงทรงปรึกษาปุโรหิตถึงวิธีการปราบผู้ร้ายแบบถอนรากถอนโคน ปุโรหิตได้เสนอแนะนำวิธีดังนี้

๑) ขอให้พระองค์พระราชทานพันธุ์พืชและอาหารให้แก่พลเมือง ผู้ขะมักเขม้นในเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ในบ้านเมืองของพระองค์

๒) ขอให้พระองค์พระราชทานต้นทุนให้แก่พลเมือง ผู้ขะมักเขม้นในพาณิชยกรรมในบ้านเมืองของพระองค์

๓) ขอให้พระองค์พระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการทั้งหลาย ที่ขยันขันแข็งในบ้านเมืองของพระองค์[๓๒]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อประเทศชาติบ้านเมืองประสบปัญหามีความไม่สงบเรียบร้อย มีการเบียดเบียนกัน มีการปล้นกัน เป็นต้น จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นเฉพาะการลงโทษเพียงอย่างเดียวคงจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้มากนัก แต่ควรจะส่งเสริมให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพตามสมควรแก่ฐานะ ด้วยการสนับสนุนเรื่องเงินทุนต่างๆ เพื่อทีปัญหาจะลดลง ความจริงประเด็นความคิดหลักเรื่องเศรษฐกิจหรือความยากจนนั่นเอง เป็นมูลเหตุสำคัญที่ให้เกิดปัญหาตามมา ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกร ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในจักกวัตติสูตรว่า

> เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มีทรัพย์ ความขัดสนก็แพร่หลาย เมื่อความขัดสนแพร่หลาย อทินนาทานก็แพร่หลาย เมื่ออทินนาทานแพร่หลายศัตราก็แพร่หลาย เมื่อศัตราแพร่หลาย ปาณาติบาตก็แพร่หลาย เมื่อปาณาติบาตแพร่หลาย มุสาวาทก็แพร่หลาย เมื่อมุสาวาทแพร่หลาย ปิสุณาวาจาก็แพร่หลาย เมื่อปิสุณาวาจาแพร่หลาย กาเมสุมิจฉาจารก็แพร่หลาย เมื่อกาเมสุมิจฉาจาร

---

[๓๒] ดูรายละเอียดใน ที.สี. (ไทย) ๙/๓๓๖-๓๓๘/๑๓๑-๑๓๒.

> แพร่หลาย ธรรม ๒ อย่าง คือ ผรุสวาจาและสัมผัปปลาปะก็แพร่หลาย เมื่อธรรมเหล่านั้นแพร่หลาย อภิชฌาและพยาบาท ก็แพร่หลาย เมื่ออภิชฌาและพยาบาทแพร่หลาย มิจฉาทิฏฐิก็แพร่หลาย เมื่อมิจฉาทิฏฐิแพร่หลาย ธรรม ๓ อย่าง คือ อธัมมราคะ[๓๓] วิสมโลภะ[๓๔] มิจฉาธรรม[๓๕] ก็แพร่หลาย[๓๖]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าไม่มีการแก้ไขความยากจนขัดสนของราษฎร อาจจะเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรม หรือความรุนแรงถึงขั้นเป็นฆาตกร ดังนั้นเรื่องเศรษฐกิจ หรือเรื่องปากท้องของราษฎรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ค. ปัจจัยหรือสาเหตุเกี่ยวกับเหยื่อฆาตกร หมายถึง ผู้เสียหายหรือผู้ตกเป็นเหยื่อของฆาตกรนั้น มีบทบาทอันเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดฆาตกรรมขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่เร่งเร้าให้เกิดการฆาตกรรม ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าผู้ที่จะตกเป็นเหยื่อของฆาตกรคือผู้ตั้งอยู่ในความประมาท หรือตั้งอยู่ในทางมิชอบอันอาจทำให้เกิดเรื่องที่เสียหายหรือตกเป็นเหยื่อฆาตกรในที่สุด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสิงคาลกสูตรว่า

> โทษแห่งการเป็นนักเที่ยวกลางคืนมี ๖ ประการ คือ (๑) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาตนเอง (๒) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา (๓) ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ (๔) เป็นที่สงสัย[๓๗]ของคนอื่นด้วยเหตุต่างๆ (๕) มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่เป็นจริง (๖) ทำให้เกิดความลำบากหลายอย่าง[๓๘]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การตั้งตนไว้ในทางมิชอบเป็นนักเที่ยวกลางคืนนั้นเรียกได้ว่า มีส่วนทำให้ตนไม่ได้รับความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งคนเป็นที่รักแม้กระทั่งตนเองก็ยังไม่เป็นที่ไว้วางใจจากบุคคลอื่น ยังผลให้เกิดความทุกข์แก่ตนเองเป็นอันมาก

---

[๓๓] อธัมมราคะ แปลว่า ความกำหนัดที่ผิดธรรม หรือกำหนัดในบุคคลที่ไม่สมควร เช่น พ่อ แม่ เป็นต้น (ที.ปา.อ. (บาลี) ๑๐๑/๓๘).

[๓๔] วิสมโลภะ แปลว่า ความโลภจัด หรือโลภที่รุนแรงในฐานะแม้ที่ควรจะได้ (ที.ปา.อ.(บาลี) ๑๐๑/๓๘).

[๓๕] มิจฉาธรรม แปลว่า ความกำหนัดผิดธรรมชาติ หรือความกำหนดที่ชายมีต่อชาย และหญิงมีต่อหญิง เป็นต้น (ที.ปา.อ. (บาลี) ๑๐๑/๓๘).

[๓๖] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๒/๗๓.

[๓๗] สงสัย หมายถึง ถูกสงสัยว่าเป็นผู้ทำกรรมชั่วทั้งที่ไม่มีส่วนในกรรมชั่วนั้น (ที.ปา.อ. (บาลี) ๒๔๙/๑๓๗).

[๓๘] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๓.

และที่สำคัญคือเมื่อได้ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษาตนเองเสียแล้ว ก็อาจตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพหรือตกเป็นเหยื่อของฆาตกรได้

การตั้งตนไว้ในทางมิชอบกล่าวคือการเป็นนักเล่นการพนัน ก็จัดว่าเป็นผู้ประมาทเช่นกัน ซึ่งบุคคลผู้เป็นนักเลงการพนันนั้นอาจเป็นบ่อเกิดของฆาตกรรม จนกลายเป็นฆาตกรได้เหมือนกัน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสิงคาลกสูตรว่า

> โทษแห่งการเล่นการพนันมี ๖ ประการ คือ (๑) ผู้ชนะย่อมก่อเวร (๒) ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป (๓) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (๔) ถ้อยคำที่เป็นพยานในศาลเชื่อถือไม่ได้ (๕) ถูกมิตรอำมาตย์[๓๙]ดูหมิ่น (๖) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วยเพราะเห็นว่าชายผู้นี้เป็นนักเลงการพนันไม่สามารถจะเลี้ยงดูภรรยาได้[๔๐]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การตั้งตนไว้ในทางมิชอบกล่าวคือการเป็นนักพนันนั้น นอกจากจะทำให้ตนเองเสื่อมเสียความเชื่อถือแล้ว ก็อาจนำไปสู่การตกเป็นเหยื่อของฆาตกรได้ด้วยทรัพย์ที่ได้มาจากการพนันนั้น และอาจนำไปสู่การกระทำที่ผิดต่อไปได้จากความเสียดายทรัพย์ที่เสียไป

นอกจากนี้การตั้งตนอยู่ในความประมาท โดยไม่รู้จักเวลาที่เหมาะสมที่ควร ซึ่งอาจนำไปสู่อันตรายได้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในโกสิยชาดกว่า

> การออกไปจากที่อยู่อาศัยในกาลอันสมควรเป็นการดี ส่วนการออกไปในกาลอันไม่สมควรไม่เป็นการดี เพราะว่าชนจำนวนมากที่เป็นศัตรูทำคนเพียงคนเดียว ที่ออกจากที่อยู่อาศัยโดยกาลอันไม่สมควรแล้ว นอกจากไม่ยังประโยชน์อะไรๆให้เกิด ขึ้นแล้ว ยังให้ถึงความพินาศเหมือนหมู่นกกาทำลายนกเค้าตัวเดียวให้พินาศ[๔๑]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การตั้งตนอยู่ในความประมาท ด้วยการไม่รู้จักเวลาที่เหมาะสมที่ควร ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่อาจทำให้เกิดปัญหาฆาตกรรม จนกลายเป็นฆาตกร หรือตกเป็นเหยื่อของฆาตกรได้ง่าย

ง. ปัจจัยเกี่ยวกับความอ่อนแอของสถาบันทางสังคม ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอาญากรรมหรือฆาตกรรม โดย

---

[๓๙] มิตรอำมาตย์ แยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ (๑) มิตร หมายถึง คนที่สามารถใช้สอยสิ่งของในบ้านเรือนของกันและกันได้ (๒) อำมาตย์ หมายถึง เพื่อนร่วมงาน (ส.ม.อ. (บาลี) ๓/๑๐๑๒/๓๖๗).

[๔๐] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๑/๒๐๔.

[๔๑] ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๕๑/๑๐๕.

เฉพาะสถาบันทางการปกครองนั้น มีส่วนที่จะช่วยให้ปัญหาฆาตกรรมลดลงได้ ถ้าผู้ทำหน้าที่มีความมั่นคงเข้มแข็งและเอาใจใส่อย่างจริงจัง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในมหาโจรสูตรว่า

> ในเวลาที่พวกโจรมีกำลัง[๔๒] พระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายย่อมอ่อนกำลัง ไม่สะดวกที่จะเสด็จผ่านไป เสด็จออกไป หรือออกคำสั่งไปชนบทชายแดน แม้พวกพราหมณ์และคหบดีก็ไม่สะดวกที่จะผ่านไป ออกไป หรือตรวจตราการงานภายนอก ในทำนองเดียวกัน ในเวลาที่พวกภิกษุเลวทรามมีกำลัง[๔๓] พวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักย่อมอ่อนกำลัง นิ่งเงียบ นั่งในท่ามกลางสงฆ์ หรืออพยพไปอยู่ชนบทชายแดน ข้อนี้นั้นย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช่สุขแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลเพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
>
> ในเวลาพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายมีกำลัง พวกโจรย่อมอ่อนกำลัง พระเจ้าแผ่นดินย่อมมีความสะดวกที่จะเสด็จผ่านไป เสด็จออกไป หรือออกคำสั่งไปชนบทชายแดน แม้พวกพราหมณ์และคหบดีก็มีความสะดวกที่จะผ่านไปออกไป หรือตรวจตราการงานภายนอกในทำนองเดียวกัน ในเวลาภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักมีกำลัง ภิกษุเลวทรามย่อมอ่อนกำลัง นิ่งเงียบ นั่งอยู่ในท่ามกลางสงฆ์ ข้อนี้ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย[๔๔]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองบ้านเมืองมีบทบาทในช่วยลดหรือเพิ่มขึ้นของปัญหาการฆาตกรรมได้ หากไม่เอาใจใส่อย่างจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองบ้านเมืองปัจจุบัน รัฐบาล ทหาร ตำรวจ ตุลาการ หรือประชาชน ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง นอกจากช่วยลดปัญหาการฆาตกรรมแล้วในทางกลับกัน หากสถาบันทางการเมืองการปกครองอ่อนแอ ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังแล้วก็เป็นสาเหตุของการเกิดการกระทำผิดกฎหมาย หรือเกิดฆาตกรรมเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน ดังนั้นสถาบันทางการเมืองการปกครองจึงจัดได้ว่า เป็นปัจจัยหรือเป็นสาเหตุอันหนึ่งของการเกิดฆาตกรได้

---

[๔๒] มีกำลัง หมายถึง เพียบพร้อมด้วยฝักฝ่ายพรรคพวก เพียบพร้อมด้วยลูกน้อง เพียบพร้อมด้วยบริวาร เพียบพร้อมด้วยทรัพย์ เพียบพร้อมด้วยที่อยู่อาศัย และเพียบพร้อมด้วยพาหนะ (องฺ.ทุก.อ. (บาลี) ๒/๔๐/๕๐).

[๔๓] มีกำลัง หมายถึง ประกอบด้วยคนอุปัฏฐากทั้งหญิงทั้งชายจำนวนมาก มีความเกี่ยวข้องคุ้นเคยกับพระราชาและมหาอำมาตย์ของพระราชา (องฺ.ทุก.อ. (บาลี) ๒/๔๐/๕๑).

[๔๔] องฺ. ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๘๖.

๓. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่อาจมีส่วนจูงใจในการกระทำความผิด เช่น สถานที่ สิ่งเสพติด อาวุธ วัตถุที่รัก เป็นต้น พระพุทธ-ศาสนาได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าว ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาการเป็นฆาตกร ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในมหาโจรสูตรว่า

> มหาโจรประกอบด้วยองค์ ๓ ประการ คือ (๑) อาศัยที่ขรุขระ หมายถึง อาศัยเกาะแก่งแห่งแม่น้ำหรือที่ขรุขระแห่งภูเขา (๒) อาศัยป่ารก หมายถึง อาศัยป่ารกด้วยหญ้า ป่ารกด้วยต้นไม้ ป่าที่มีแนวป้องกัน หรือแนวป่าใหญ่ (๓) อาศัยผู้มีอิทธิพล หมายถึง อาศัยพระ ราชาหรือมหาอำมาตย์ ย่อมงัดแงะ ปล้น ล้อมปล้น หรือดักปล้น[๔๕]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่นั้น ย่อมจะต้องอาศัยสถานที่ที่มีความเหมาะสมแก่การกระทำความผิด ซึ่งหากเราพิจารณาดูให้ดี ผู้กระทำผิดหรือฆาตกรนั้นจำเป็นที่จะต้องหาที่เปลี่ยว หรือที่หลบซ่อนตัวได้ในการกระทำความผิดและอาจรวมถึงที่ซึ่งสามารถหลบหนีได้ง่ายอีกด้วย ดังนั้นสถานที่จึงจัดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งในการประกอบการฆาตกรรมหรือเป็นฆาตกรได้ง่าย

จ. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งเสพติด ปัจจุบันสิ่งเสพติดนอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาการฆาตกรรมทำให้คนกลายเป็นฆาตกรแล้ว ยังเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาในสังคมขึ้นอีกมากมาย ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสิงคาลกสูตรว่า

> โทษแห่งสุราเมรัยมี ๖ ประการ คือ (๑) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (๒) ก่อการทะเลาะวิวาท (๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค (๔) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง (๕) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอาย (๖) เป็นเหตุให้ทอนกำลังปัญญา[๔๖]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การดื่มสุราเมรัยหรือสิ่งเสพติดทุกชนิดล้วนก่อให้เกิดโทษทั้งทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา ทั้งทรัพย์สินที่ต้องเสียไปและที่สำคัญก็คือการกระทำความผิด โดยเฉพาะในเรื่องของการทะเลาะวิวาทก็อาจนำไปสู่การฆาตกรรม ซึ่งสิ่งเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่นับวันจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกันนี้ผู้ติดสิ่งเสพติดก็ทำฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกรก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

---

[๔๕] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๑/๒๑๑-๒๑๒.

[๔๖] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒-๒๐๓.

ฉ. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวกับอาวุธ ปัจจุบันอาวุธนั้นมีมากมายหลายประเภท ดังนั้นหากอาวุธมีมากจนเกินไป หรือแพร่หลายมากจนเกินไปก็อาจเป็นปัญหาสังคมหรือการเป็นฆาตกรได้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในจักกวัตติสูตรว่า

> เมื่อความอทินนาทานแพร่หลาย ศัสตราก็แพร่หลาย เมื่อศาสตราแพร่หลายปาณาติบาตก็แพร่หลาย...คนทั้งหลายก็ไม่เกื้อกูลมารดาบิดา สมณพราหมณ์ และไม่ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ความเสื่อมถอยก็จะตามมา นี้เป็นปัญหาสังคม[๔๗]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่ออาวุธหรือศาตรามีมากหรือแพร่หลายย่อมนำไปสู่การกระทำที่ผิดศีลธรรมมีความรุนแรงถึงขั้นการฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกรในที่สุด

ช. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพที่เกี่ยวกับกาลเวลา ดังได้กล่าวแล้วว่าการ เป็นนักเที่ยวกลางคืนหรือการออกไปในเวลาอันไม่สมควร เป็นการกระทำที่จัดอยู่ในประเภทตั้งตนอยู่ในความประมาท ซึ่งเมื่อมีโอกาสอาจจะมีความคิดทำอกุศลกรรมจนกลาย เป็นฆาตกรได้ หรืออาจตกเป็นเป้าหมายหรือเหยื่อของฆาตกรได้เหมือนกัน

ซ. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพก็คือวัตถุสิ่งของมีค่า ปัจจุบันคนนิยมสะสมสิ่งของมีค่าหรือเครื่องประดับ เช่น แก้วแหวน เงินทอง เพชรนิลจินดา เป็นต้น ซึ่งสิ่งของมีค่าเป็นสิ่งที่ผู้เป็นเจ้าของหวงแหน อาจเป็นเหตุก่อให้เกิดการฆาตกรรม และกลายเป็นฆาตกรได้ ดังที่พระสารีบุตรเถระกล่าวไว้ในอธิบายกลหวิวาทสูตรว่า

> ชนทั้งหลายผู้หวาดระแวงว่าสิ่งเป็นที่รักจะถูกแย่งชิงไป ย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง เมื่อสิ่งเป็นที่รักกำลังถูกแย่งชิงไปย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง เมื่อสิ่งเป็นที่รักถูกแย่งชิงไปแล้วย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง ชนทั้งหลายผู้หวาดระแวงว่าสิ่งเป็นที่รักจะแปรผันไป ย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง เมื่อสิ่งเป็นที่รักกำลังผันแปรไป ย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง เมื่อสิ่งเป็นที่รักผันแปรไปแล้ว ย่อมก่อการทะเลาะกันบ้าง ชนทั้งหลายผู้หวาดระแวงว่าสิ่งเป็นที่รักจะถูกแย่งชิงไป ย่อมวิวาทกันบ้าง ถูกแย่งชิงไปแล้ว ย่อมวิวาทกันบ้าง ผู้หวาดระแวงว่าสิ่งเป็นที่รักจะแปรผันไป ย่อมวิวาทกันบ้าง สิ่งเป็นที่รักแปรผันไปแล้ว ย่อมวิวาทกันบ้าง[๔๘]

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า สิ่งเป็นที่รักเป็นเหตุให้คนเกิดความหวาดระแวง หรือทะเลาะวิวาทกันได้ เมื่อสิ่งที่เป็นที่รักถูกแย่งชิงไป ซึ่งการทะเลาะวิวาทกันนั้นถือเป็นการกระทำที่

---

[๔๗] ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๐๒/๗๓.

[๔๘] ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๙๘/๓๐๑-๓๐๒.

ไม่ดี และหากการทะเลาะวิวาทนั้นเกินเลยไปจนกระทั่งมีการบาดเจ็บหรือล้มตาย ก็อาจถึงทำฆาตกรรมจนกลายเป็นฆาตกรไปในที่สุด

กล่าวโดยสรุปในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกล่าวคือ ปัจจัยในเรื่องสถานที่ สิ่งเสพติด อาวุธ เวลาที่ไม่สมควร และสิ่งเป็นที่รัก ทั้งหมดนี้ล้วนแต่สามารถเป็นเหตุนำไปสู่การกระทำความผิดจนกลายเป็นฆาตกรได้

๓.๑.๕ ผลกระทบของการเป็นฆาตกร

ผลกระทบของการเป็นฆาตกรมากมาย แต่พอจะกล่าวโดยสรุปเพียง ๒ ประการได้แก่ ผลกระทบโดยตรงจากทางบ้านเมืองหรืออำนาจรัฐ โดยกำหนดบทลงโทษชัดเจน และผลกระทบด้านคุณธรรมจริยธรรมทางด้านศาสนา ดังนี้

ก. ผลกระทบที่ฆาตกรจะพึงได้รับจากบ้านเมืองหรือรัฐ

ฆาตกรมักกระทำหรือประกอบการฆาตกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน ก่อความเดือดร้อนให้กับชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลต่างๆ ทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะของเหยื่อฆาตกรเกิดความวิตกกังวลไม่สงบสุข เจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงใช้อำนาจกำหนดบทลงโทษสำหรับฆาตกรผู้ที่กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ ๑๐ ได้กล่าวถึงความผิดที่เกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย หมวด ๑ ว่าด้วยความผิดต่อชีวิต ดังนี้

มาตรา ๒๘๙ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี (๑) ฆ่าบุพการี (๒) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่ (๓) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าว แล้ว (๔) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (๕) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมาน หรือโดยการกระทำทารุณโหดร้าย (๖) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นหรือ (๗) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา ๒๙๐ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สามสิบปีถึงสิบห้าปี ความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๙ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามสิบปีถึงสี่สิบปี[๙๕]

มาตรา ๒๙๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๙๒ ผู้ใดกระทำการด้วยปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้น หรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๙๓ ผู้ใดช่วยเหลือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้า ใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือมีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๙๔ ผู้ใดเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ระหว่างบุคคล ตั้งแต่สามคนขึ้นไปและบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ ถึงแก่ความตายโดยการกระทำ ในการชุลมุนต่อสู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น หรือ เพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

---

[๙๕] ผ.ศ. อรรถสิทธิ์ ชื่นสงวน (รวบรวมโดย), **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาญา ฉบับสมบูรณ์,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อักษราพิพัฒน์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๔๒-๗๔๔.

สรุปแผนภาพการฆ่าซึ่งกระทำผิดตามกฎหมายอาญาได้ ดังนี้

ฆ่าผู้อื่น ม. ๒๘๘

- ฆ่า
  - ทำให้บุคคลธรรมดาที่มีชีวิตถึงแก่ความตาย
  - ไม่จำกัดวิธีการ
  - ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลคือความตาย(ทฤษฎีเงื่อนไข)
- ผู้อื่น
  - นอกจากตัวผู้กระทำ
  - ถ้าสิ้นสภาพบุคคลแล้วก็ไม่เป็นการฆ่า
- เจตนา
  - ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผล
  - ถ้าไม่รู้เพราะประมาทผิด ม. ๒๙๑

ข. ผลกระทบที่ฆาตกรจะพึงได้รับทางด้านศาสนา

กรณีการละเมิดศีลข้อ ๑ ปาณาติบาตคือการฆ่าสัตว์หรือทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต ถือว่าเป็นการฆาตกรรมประเภทประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายขั้นอุกฉกรรจ์ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าด้วยเจตนาหรือไม่เจตนา ฆ่าเพื่อชิงทรัพย์ ข่มขืนแล้วฆ่า หรือฆ่าล้างแค้นก็ตาม ล้วนแต่เป็นการละเมิดกฎหมายและศีลธรรมทั้งนั้น และในการฆ่าแต่ละครั้งนั้น บางทีผู้ทำความผิดอาจผิดศีลมากกว่า ๑ ข้อ เช่น การฆ่าชิงทรัพย์ ผิดศีลทั้งข้อปาณาติบาตและข้ออทินนาทาน ส่วนการทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือพิการ เช่น สาดน้ำกรดใส่หน้า ทำให้แขนขาผู้อื่นพิการ ก็จัดว่าล่วงละเมิดศีลเป็นการกระทำการฆาตกรรมไปในตัว เพราะการทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัสก็ดูได้ที่องค์ประกอบของการฆ่าเช่นเดียวกัน

พระพุทธองค์ตรัสโทษที่ฆาตกรผู้ทำปาณาติบาต หรือฆ่าสัตว์จะได้รับไว้มากมายทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่ตรัสไว้ในจูฬกัมมวิภังคสูตรว่า

> สตรีหรือบุรุษผู้ฆ่าสัตว์ หยาบช้า มือเปื้อนเลือด ฝักใฝ่ในการประหัตประหาร ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย เขาทำกรรมนั้นบริบูรณ์แล้ว หลังจากตายแล้ว จะต้องไปเกิดในอบาย[๕๐] ทุคติ[๕๑] วินิบาต[๕๒] นรก[๕๓] เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนมีอายุสั้น และสตรีหรือบุรุษผู้เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายด้วยฝ่ามือ ก้อนดิน ท่อนไม้ ศัสตรา เขาทำกรรมนั้นบริบูรณ์แล้ว หลังจากตายแล้ว จะต้องไปเกิดในอบาย ทุคติ วินิบาต นรก เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนมีโรคมาก[๕๔]

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ผลกระทบที่เกิดจากการฆ่าสัตว์นั้นมีมากมาย โดยเฉพาะฆ่ามนุษย์นั้นมีโทษหนักกว่าฆ่าสัตว์เดรัจฉาน เพราะกว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์แต่ละชาตินั้นยากยิ่งนัก ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ยาก”[๕๕] ทั้งนี้ก็เพราะกว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นจะต้องสร้างคุณงามความดีจำนวนมาก และมนุษย์นั้นเป็นสัตว์ประเสริฐสามารถที่จะพัฒนาจนมีอินทรีย์แก่กล้า และบรรลุธรรมเป็นอริยบุคคลได้ ฉะนั้น การฆ่ามนุษย์ผู้มีศีลธรรมจะมีโทษมากกว่าบุคคลธรรมดาหลายเท่า เช่น ฆ่าพระภิกษุสงฆ์ มีโทษมากกว่าการฆ่าบุคคลธรรมดาที่ถือศีล ๕ หรือศีล ๘ แต่ในกรณีฆ่าผู้มีคุณธรรมความดีเสมอกัน ก็จะพิจารณาโทษจากความพยายามในการฆ่า ถ้ามีความพยายามฆ่ามาก ก็จะมีโทษมากกว่า แต่ถ้าฆ่าบิดามารดาและพระอรหันต์จัดว่าเป็นอนันตริยกรรม เป็นบาปหนักตัดทางไปสวรรค์และนิพพาน เพราะบิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิตหรือให้กำเนิด ส่วนพระอรหันต์เป็นผู้มีคุณธรรมสูงสุด ไม่ว่าการฆ่าจะมีเจตนามากน้อยเพียงใด ก็ยังได้โทษหนักอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะการทำกรรมกับบิดามารดานั้น ถ้าทำกรรมกับมารดามีโทษหนักกว่าบิดา แต่ถ้ามารดาไม่มีศีล ไม่มีคุณธรรม การทำกรรมกับบิดามีโทษหนักกว่า ส่วนการฆ่าบิดามารดากับพระอรหันต์ ฆ่าพระอรหันต์มีโทษหนักกว่า ซึ่งการฆ่ามารดาบิดาและพระอรหันต์ ล้วนแต่เป็นอนันตริยกรรม มีโทษหนักที่สุด ตัดทางสวรรค์และนิพพาน

---

[๕๐] อบาย แปลว่า ปราศจากความงอกงาม คือ ไม่มีความเจริญ หรือไม่มีความสุข (ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๓/๓๕๘).

[๕๑] ทุคติ แปลว่า คติหรือเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ (ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๓/๓๕๘).

[๕๒] วินิบาต แปลว่า สถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำความชั่ว (ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๓/๓๕๘).

[๕๓] นรก แปลว่า ปราศความยินดีเหตุเป็นที่ไม่มีความสบายใจ (ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๓/๓๕๘).

[๕๔] ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๙๐-๒๙๑/๓๕๐-๓๕๑.

[๕๕] ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๙๐.

ผลกระทบหรือโทษของการเป็นฆาตกรที่กล่าวมานี้ เป็นแต่เพียงเกณฑ์พิจารณาอย่างกว้างๆ เท่านั้น เพราะผลแห่งการกระทำความผิดหรือโทษอันเกิดจากการฆ่าที่เกิดขึ้นนั้น ยังมีความละเอียดซับซ้อนมาก เป็นการยากที่จะชี้ขาดว่าโทษของการฆ่าหรือการผิดศีลข้ออื่นๆ นั้น มีโทษที่ควรจะได้รับมากน้อยเพียงใด เพราะบางครั้งการล่วงละเมิดศีลเล็กน้อยเห็นว่ามีโทษเพียงเบาบาง แต่เมื่อโทษเล็กน้อยประกอบเข้ากับปัจจัยอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผลของอกุศลกรรม ก็อาจนำพาให้เกิดเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นในชีวิตได้

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลทำให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์

ปัจจัยที่มีผลทำให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าฆาตกรที่ฆ่ามนุษย์หรือฆ่าสัตว์ก็ล้วนเป็นบาปทั้งสิ้น แต่ถึงจะเป็นบาปและมีโทษเพียงใดก็ตาม ถ้าไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณีแล้ว ก็ยังมีโอกาสที่จะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้เหมือนกัน ทั้งนี้ต้องเริ่มต้นด้วยการมีศรัทธาในพระรัตนตรัย โดยการพัฒนาปัญญาเป็นแกนกลาง เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปภายในตัวบุคคล แกนนำของขบวน การแห่งการพัฒนา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็นทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องเกื้อกูลแก่ ชีวิตและสังคมสอดคล้องกับความเป็นจริงเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิมี ๒ ประการ คือ (๑) ปรโตโฆสะ เสียงจากผู้อื่น (๒) โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจโดยแยบคาย ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

> ปัจจัยทำที่ให้เกิดสัมมาทิฏฐิ (ความเห็นชอบ) มี ๒ ประการ คือ (๑) ปรโตโฆสะ เสียงจากผู้อื่น (๒) โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจโดยแยบคาย[๕๖] และที่ตรัสไว้ว่าเราไม่เล็งเห็นองค์ ประกอบภายนอกอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่เหมือนความมีกัลยาณมิตรเลย...เราไม่เล็งเห็นองค์ประกอบอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่เหมือนโยนิโสมนสิการเลย[๕๗]

๑. ปรโตโฆสะ เสียงจากผู้อื่นหรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก หมายถึง การสั่งสอน แนะนำ ถ่ายทอด หรือคำชี้แจงอธิบายจากผู้อื่น ตลอดจนการเรียนรู้เลียนแบบจากแหล่งต่างๆ ภายนอก หรืออิทธิพลจากภายนอก เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงเฉพาะที่แนะนำในทางที่ถูกต้องดีงาม ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยเฉพาะที่สามารถช่วยนำไปสู่ปัจจัยที่ ๒ ได้ ปัจจัยข้อนี้จัดเป็นองค์ประกอบภายนอก หรืออาจจะเรียกว่า ปัจจัยทางสังคม

---

[๕๖] องฺ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๒๗/๑๑๕.

[๕๗] องฺ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๐๘,๑๑๒/๒๒.

บุคคลผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมสามารถที่จะทำหน้าที่ปรโตโฆสะที่ดี มีคุณภาพสูง เรียกว่า กัลยาณมิตร ผู้ที่จะทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้ผลดี ประสบความสำเร็จแห่งปรโตโฆสะ ต้องสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ศึกษา หรือผู้รับการฝึกอบรม จึงเรียกวิธีการเรียนรู้ในข้อนี้ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

๒. โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจโดยแยบคายหรือคิดถูกวิธี หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าไปจับ ปัจจัยข้อนี้จัดเป็น

องค์ประกอบภายใน และอาจเรียกตามองค์ธรรมที่ใช้ว่า วิธีการแห่งปัญญา

ผู้ที่ยังมีปัญญาไม่แก่กล้าต้องอาศัยการแนะนำชักจูงจากผู้อื่น การเจริญปัญญานับจากองค์ประกอบภายนอก คือ ความมีกัลยาณมิตร สำหรับทำให้เกิดศรัทธาก่อน จากนั้นจึงก้าวมาถึงองค์ประกอบภายใน เริ่มตั้งแต่ทำความเข้าใจความคิดอย่างอิสระ ด้วยโยนิโสมนสิกการเป็นต้นไป ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิ และทำให้เกิดปัญญายิ่งขึ้น จนเกิดญาณทัสสนะ คือ การรู้การเห็นอย่างประจักษ์ในที่สุด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

> ธรรม ๔ อย่าง คือ (๑) สัปปุริสสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ (๒) สัทธัมมัสสวนะ การฟังพระสัทธรรม (๓) โยนิโสมนสิการ การมนสิการโดยแยบคาย (๔) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ การปฏิบัติธรรมคล้อยตามธรรม ที่บุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล อรหัตตผล[๕๘]

เมื่อมีสัมมาทิฏฐิเป็นแกนกลางหรือเป็นฐานแล้ว ก็จะต้องศึกษากระบวนการภายในของบุคคลที่ดำเนินไปตามขั้นตอนการศึกษา ๓ ขั้น เรียกว่า ไตรสิกขา คือ

๑. การฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา

๒. การฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาในด้านจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา

๓. การฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาในด้านปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ตามความเป็นไปตามเหตุปัจจัยทำให้แก้ไขปัญหาตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลก

---

[๕๘] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๕๑/๕๗๖-๕๗๗.

และชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระผ่องใสเบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญา[๕๙]

สรุปความว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้นั้น อันดับแรกฆาตกรผู้นั้น จะต้องไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ และต้องอาศัยปัจจัย ๒ อย่าง คือ (๑) ปรโตโฆสะ หรือปัจจัยภายนอก (๒) โยนิโสมนสิการ หรือปัจจัยภายใน พร้อมทั้งปฏิบัติตามโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ และศึกษาปฏิบัติตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นหลักแห่งการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของอารยชน หรือวิธีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเกื้อหนุนให้ฆาตกรผู้เลิกเป็นฆาตกรแล้ว มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ แม้ฆาตกรองคุลิมาลก็อาศัยปัจจัยเหล่านี้เหมือนกัน

๓.๒.๑ นิยามและความหมายของพระอรหันต์

ก. ความหมายของพระอรหันต์

พระอรหันต์ หมายถึง ผู้สำเร็จอรหัตตผล ซึ่งเป็นธรรมสูงสุดในพระพุทธศาสนา; ผู้ไกลจากกิเลสและบาปธรรม ทรงความบริสุทธิ์; ผู้กำจัดข้าศึกคือกิเลสสิ้นแล้ว; ผู้หักกำแห่ง สังสารจักร ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทานและกรรม; ผู้ควรเคารพ ควรแก่ทักษิณา และการบูชาพิเศษ; หรือผู้ไม่มีความเสียหายอันควรปกปิด; เรียกว่า ผู้บรรลุนิพพาน

นิพพาน หมายถึง ปราศจากกิเลสที่ร้อยรัด ได้แก่ ความดับสนิทแห่งกิเลสและกองทุกข์; ภาวะที่กิเลสหมดสิ้นไปไม่เกิดอีก เป็นสภาวะที่ผู้ปฏิบัติเห็นได้เองไม่จำกัดเวลา พิสูจน์ ได้ ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน[๖๐] นิพพาน เป็นภาวะที่สิ้นไปแห่งราคะ โทสะ โมหะ[๖๑] ย่ำยีความมัวเมา กำจัดความกระหาย ถอนความอาลัย ตัดวัฏฏะ ทำให้สิ้นตัณหา ทำให้คลายกำหนัด ทำกิเลสให้ดับ[๖๒] นิพพาน เป็นสุขอย่างยิ่งแต่เป็นความสุขที่ไม่มีการเสวยอารมณ์[๖๓] การบรรลุนิพพาน เป็นสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้ ด้วยสัญญาธรรมดาหรือการอนุมานด้วยหลักเหตุผล นิพพาน

---

[๕๙] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑-๑๒.

[๖๐] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๖/๒๑๙.

[๖๑] สํ.สฬา. (ไทย) ๑๘/๓๑๔/๓๓๕.

[๖๒] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๓๔/๕๔.

[๖๓] ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๑๕-๒๑๖๑๒๕๔-๒๕๕, องฺ.นวก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๕๐๐.

เป็นสิ่งที่รู้ได้ ด้วยปัญญาจักษุในลักษณะเป็นประสบการณ์ตรง[๖๔] นิพพานมี ๒ อย่าง คือ (๑) สอุปาทิเสสนิพพาน คือ ดับกิเลสแต่มีเบญจขันธ์เหลือ; นิพพานในแง่ที่เป็นภาวะดับกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ (๒) อนุปาทิเสสนิพพาน คือ ดับกิเลสไม่มีเบญจขันธ์เหลือ; นิพพานในแง่ที่เป็นภาวะดับภพ[๖๕] หรือเรียกว่า วิมุตติ แปลว่า ความหลุดพ้น หมายถึง ภาวะที่จิตหลุดพ้นจากกิเลสและอาสวะ มี ๒ อย่าง คือ (๑) เจโตวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นด้านจิต เป็นผลของสมถกรรมฐาน[๖๖] หมายถึง ความหลุดพ้นด้วยอำนาจกำลังจิตหรือสมาธิ ได้แก่ ภาวะที่จิตมีสมาธิสามารถกำราบราคะลงได้ (๒) ปัญญาวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นด้านปัญญา เป็นผลของวิปัสสนากรรมฐาน[๖๗] หมายถึง ความรู้ถูกต้องบริบูรณ์ไม่มีกิเลสบดบัง[๖๘]

พระอริยบุคคลผู้บรรลุอรหัตตผลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้น จะได้ทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในพาลวรรคว่า

> สมถะที่ภิกษุเจริญแล้ว ย่อมสำเร็จประโยชน์ คือย่อมละราคะได้ วิปัสสนาที่ภิกษุเจริญแล้ว ย่อมให้สำเร็จประโยชน์ คือ ย่อมให้ปัญญาเจริญ ปัญญาที่ภิกษุเจริญแล้วย่อมให้สำเร็จประโยชน์คือย่อมละอวิชชาได้ จิตที่เศร้าเพราะราคะย่อมไม่หลุดพ้น ปัญญา[๖๙]ที่เศร้าหมองเพราะอวิชชาย่อมไม่เจริญ เพราะสำรอกราคะได้จึง มีเจโตวิมุตติ เพราะสำรอกอวิชชาได้จึงมีปัญญาวิมุตติ[๗๐]

---

[๖๔] พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พระพุทธศาสนากับปรัชญา,** (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒๙.

[๖๕] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๑๒๕.

[๖๖] องฺ.ทุก.อ. (บาลี) ๒/๘๘/๖๒.

[๖๗] องฺ.ทุก.อ. (บาลี) ๒/๘๘/๖๒.

[๖๘] องฺ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๑๐๗.

[๖๙] ปัญญา หมายถึง มรรคปัญญา คือ ปัญญาในขณะแห่งมรรค (องฺ.ทุก. อ. (บาลี) ๒/๓๒/๓๐)

[๗๐] องฺ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๒/๗๖, คำว่า เจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติมักมาคู่กันเสมอในข้อความที่กล่าวถึงการบรรลุพระอรหัตตผล เช่น เมื่อพระนันทะบรรลุพระอรหันต์ กล่าวว่า พระนันทะ ทำให้แจ้งเจโต-วิมุตติ ปัญญาวิมุตติที่ไม่มีอาสวะเพราะความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย ด้วยความรู้ยิ่งเองในปัจจุบันอยู่ (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๖๑) , การบรรลุพระอรหัตตผลเป็นความรู้เฉพาะตน ผู้บรรลุเท่านั้นที่จะรู้ว่าตนได้บรรลุหรือไม่ เพราะการบรรลุธรรมเป็นเรื่องที่วิญญูชนผู้ปฏิบัติเท่านั้นรู้ได้เฉพาะตนซึ่งเมื่อบรรลุแล้ว เขาย่อมรู้ว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว ได้ทำกรณียกิจเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไม่มีกิจอื่นใดยิ่งไปกว่านี้ (วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๓/๓๐).

ข. ประเภทของพระอรหันต์

พระอรหันต์หรือพระขีณาสพ เป็นพระอริยบุคคลชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ทรงไว้ซึ่งพระคุณอันประเสริฐ สมควรเป็นที่สักการบูชายิ่งของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย จำแนกออก เป็นประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอรหันต์ หมายถึง พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นใหญ่กว่าพระอรหันต์ทุกประเภท เพราะต้องสร้างพระพุทธบารมีมาเป็นเวลานานอย่างน้อยกำหนดกาล ๔ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ มหากัป

๒. พระปัจเจกพุทธเจ้าอรหันต์ หมายถึง พระอรหันต์ที่ทรงคุณวิเศษยิ่งใหญ่เป็นที่สองรองจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอรหันต์ เพราะต้องสร้างพระปัจเจกพุทธบารมีมาเป็นเวลา นานอย่างน้อยกำหนดกาล ๒ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ มหากัป

๓. พระสาวกอรหันต์ หมายถึง พระอรหันต์ที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอรหันต์ที่ทรงคุณวิเศษยิ่งใหญ่เป็นที่สามรองจากพระปัจเจกพุทธเจ้าอรหันต์ เพราะต้องสร้างพระสาวกบารมีมาเป็นเวลานานอย่างน้อยกำหนดกาล ๑,๐๐๐ มหากัป

พระสาวกอรหันต์นั้น ท่านพระอรรถกถาจารย์ได้แบ่งออกประเภท ดังนี้

๑. พระอรหันต์ ๒ ประเภท[๗๑] คือ (๑) พระสุกขวิปัสสก ได้แก่ พระผู้เจริญวิปัสสนาล้วนแล้วสำเร็จอรหัตตผล แต่มิได้ทรงคุณวิเศษอย่างอื่นอีก เช่น ไม่ได้ฌานสมาบัติ หรือไม่ได้อภิญญา ๖ เป็นต้น เรียกอีกอย่างว่า พระปัญญาวิมุต (๒) พระสมถยานิก ได้แก่ พระผู้เจริญสมถกรรมฐานได้ฌานก่อนจึงเจริญวิปัสสนาสำเร็จอรหัตตผล เรียกอีกอย่างว่า พระเจโตวิมุต

๒. พระอรหันต์ ๔ ประเภท[๗๒] คือ (๑) พระสุกขวิปัสสก ได้แก่ พระผู้เจริญวิปัสสนาล้วนแล้วสำเร็จอรหัตตผล แต่มิได้ทรงคุณวิเศษอย่างอื่นอีก เช่น ไม่ได้ฌานสมาบัติ หรือไม่ได้อภิญญา ๖ (๒) พระเตวิชชะ ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยวิชชา ๓ (๓) พระฉฬภิญญา ได้แก่พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยอภิญญา ๖ (๔) พระปฏิสัมภิทัปปัตตะ ได้แก่ พระอริย-บุคคลผู้ประกอบด้วยปฏิสัมภิทา ๔[๗๓]

---

[๗๑] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๐๖, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๒-๓.

[๗๒] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๓๗๓, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๓๐๑.

[๗๓] ปฏิสัมภิทา ๔ คือ (๑) อัตถปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในอรรถ (๒) ธัมมปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในธรรม (๓) นิรุตติปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในนิรุตติ (๔) ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๑๗๒/๒๔๒-๒๔๓).

๓. พระอรหันต์ ๕ ประเภท[๗๔] คือ (๑) พระปัญญาวิมุต ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา เจริญวิปัสสนาโดยมิได้อรูปฌานก่อน (๒) พระอุภโตภาควิมุต ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้บรรลุเจโตวิมุตติ โดยเจริญสมถกรรมฐานจนได้สมาบัติ ๘[๗๕] แล้วใช้สมถกรรมฐานเป็นบาทในการเจริญวิปัสสนาจนได้บรรลุปัญญาวิมุตติ (๓) พระเตวิชชะ ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยวิชชา ๓[๗๖] (๔) พระฉฬภิญญา ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยอภิญญา ๖[๗๗] (๕) พระปฏิสัมภิทัปปัตตะ ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยปฏิสัมภิทา ๔

๔. พระอรหันต์ ๖ ประเภท[๗๘] คือ (๑) พระสัทธาวิมุต ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา (๒) พระปัญญาวิมุต ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา เจริญวิปัสสนาโดยมิได้อรูปฌานมาก่อน (๓) พระอุภโตภาควิมุต ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้บรรลุทั้งเจโตวิมุตติโดยเจริญสมถกรรมฐานจนได้สมาบัติ ๘[๗๙] ใช้สมถกรรมฐานนั้นเป็นบาทในการเจริญวิปัสสนาจนได้บรรลุปัญญาวิมุตติ (๔) พระเตวิชชะ ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยวิชชา ๓[๘๐] (๕) พระฉฬภิญญา ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยอภิญญา ๖[๘๑] (๖) พระปฏิสัมภิทัปปัตตะ ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ประกอบด้วยปฏิสัมภิทา ๔

---

[๗๔] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๓๘๕.

[๗๕] สมาบัติ ๘ ได้แก่ รูปฌาน ๔ (ม.มู. (ไทย) ๑๒/๑๐๒/๗๒) และอรูปฌาน ๔ (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๕/๒๓๕).

[๗๖] วิชชา ๓ คือ (๑) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้ (๒) จุตูปปาตญาณ ความรู้จุติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย (๓) อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้อาสวะสิ้น (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕)

[๗๗] อภิญญา ๖ คือ (๑) อิทธิวิธิ ความรู้ที่ทำให้แสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ (๒) ทิพพโสต ญาณที่ทำให้มีหูทิพย์ (๓) เจโตปริยญาณ ญาณที่ทำให้กำหนดใจของคนอื่นได้ (๔) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ญาณที่ให้ระลึกชาติได้ (๕) ทิพพจักขุ ญาณที่ทำให้มีตาทิพย์ (๖) อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะให้สิ้นไป (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๓๑/๓๐๗).

[๗๘] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๓๗๓., วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๓๐๑.

[๗๙] สมาบัติ ๘ ได้แก่ รูปฌาน ๔ (ม.มู. (ไทย) ๑๒/๑๐๒/๗๒) และอรูปฌาน ๔ (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๕/๒๓๕).

[๘๐] วิชชา ๓ คือ (๑) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้ (๒) จุตูปปาตญาณ ความรู้จุติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย (๓) อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้อาสวะสิ้น (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕).

[๘๑] อภิญญา ๖ คือ (๑) อิทธิวิธิ ความรู้ที่ทำให้แสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ (๒) ทิพพโสต ญาณที่ทำให้มีหูทิพย์ (๓) เจโตปริยญาณ ญาณที่ทำให้กำหนดใจของคนอื่นได้ (๔) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ญาณที่ให้ระลึกชาติได้ (๕) ทิพพจักขุ ญาณที่ทำให้มีตาทิพย์ (๖) อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะให้สิ้นไป (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๓๑/๓๐๗).

การบรรลุอรหัตตผลนั้น ผู้ปฏิบัติจะดำเนินตามวิธีใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าวิธีไหนจะสะดวกและเหมาะสมกันตนกว่ากัน ไม่ว่าผู้ปฏิบัติจะเริ่มต้นด้วยวิธีใดก่อน สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ย่อมเกื้อกูลสนับสนุนกันจนถึงขั้นบรรลุเป็นพระอรหันต์

ค. กิเลสที่พระอริยบุคคลละได้

พระพุทธศาสนาได้กำหนดว่า บุคคลผู้จะบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลนั้น จะต้อง ละสังโยชน์คือกิเลสเป็นเครื่องมัดสรรพสัตว์ไว้กับทุกข์ พร้อมไปกับความเจริญก้าวหน้าในการบำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งสังโยชน์นั้นมี ๑๐ ประการ คือ

๑. สักกายทิฏฐิ คือ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน ได้แก่ เห็นรูป เวทนา สัญญาสังขาร วิญญาณ เป็นตัวตน มีความเที่ยงยั่งยืน เป็นต้น

๒. วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย ได้แก่ ความลังเลสงสัย ไม่แน่ใจ ในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรื่องกรรมดี กรรมชั่วมีผลจริงหรือไม่ เป็นต้น

๓. สีลัพพตปรามาส คือ ความถือมั่นศีลพรต ได้แก่ ความถือมั่นรักษาศีลพรต โดยสักว่าทำตามกันไปอย่างงมงาย เห็นว่าจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ก็อาศัยศีลและวัตรเท่านั้น

๔. กามฉันทะ คือ ความพอใจในกาม ได้แก่ ความกำหนัดยินดีในกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นต้น

๕. พยาบาท คือ ความยินร้าย ได้แก่ ความกระทบกระทั่งใจ หรือความหงุดหงิดขัดเคืองใจ เป็นต้น

๖. รูปราคะ คือ ความติดใจในอารมณ์แห่งรูปฌาน ได้แก่ ความติดใจปรารถนาอยากเกิดในรูปภพ เป็นต้น

๗. อรูปราคะ คือ ความติดใจในอารมณ์แห่งอรูปฌาน ได้แก่ ความติดใจ หรือความปรารถนาอยากเกิดในอรูปภพ เป็นต้น

๘. มานะ คือ ความถือตัว ได้แก่ ความสำคัญตนว่า เป็นนั่น เป็นนี่ เป็นต้น

๙. อุทธัจจะ คือ ความฟุ้งซ่าน ได้แก่ ความที่จิตสัดส่าย หรือจิตวอกแวก เป็นต้น

๑๐. อวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้ง ได้แก่ ความหลง หรือความไม่รู้แจ้งตามความเป็น

จริงในอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นต้น [๙๒]

การละสังโยชน์ ๕ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามฉันทะ และพยาบาท เป็นสังโยชน์เบื้องต่ำ ขั้นหยาบ เรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์ [๙๓]

การละสังโยชน์ ๕ ประการ คือ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชาเป็นสังโยชน์เบื้องสูง ขั้นละเอียด เรียกว่า อุทธัมภาคิยสังโยชน์ [๙๔]

ฆ. ระดับการบรรลุธรรม

พระพุทธศาสนาได้แบ่งระดับการบรรลุธรรมออกเป็น ๔ ระดับ จัดเป็นคู่ได้ ๔ คู่ คือ มรรค ๔ ผล ๔ ดังนี้

๑. การบรรลุธรรมระดับที่ ๑ เรียกว่า พระโสดาบัน หมายถึง ผู้เข้าถึงกระแสมรรค หรือผู้เดินตามทางที่ถูกต้องอย่างแท้จริง คือปฏิบัติถูกต้องตามอริยมรรคอย่างแท้จริง การบรรลุธรรมระดับนี้ เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิ ทำได้พอ ประมาณในปัญญา สามารถละสังโยชน์ได้ ๓ อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส การบรรลุธรรมในระดับนี้ ระดับมรรค เรียกว่า โสดาปัตติมรรค ระดับผล เรียกว่า โสดาปัตติผล พระอริยบุคคลผู้บรรลุมีชื่อว่า พระโสดาบัน

พระอริยบุคคลระดับพระโสดาบันนี้ ต้องละสังโชน์ ๓ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสได้อย่างเด็ดขาด ไม่มีเหลืออยู่ในจิตสันดาน ต้องเวียนว่ายตายเกิดในโลกนี้อีกไม่เกิน ๗ ชาติ พระโสดาบันมี ๓ ประเภท คือ

๑) เอกพีชีโสดาบัน หมายถึง พระโสดาบันผู้มีพืชคืออัตภาพเดียว คือ เกิดอีกครั้งเดียว ก็จะได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์[๙๕]

๒) โกลังโกลโสดาบัน หมายถึง พระโสดาบันผู้เมื่อจะเกิดในภพใหม่เป็นเทวดาหรือมนุษย์ก็เกิดได้ ๒ หรือ ๓ ภพ และถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็ไม่เกิดในตระกูลต่ำ คือ เกิดในตระกูลที่มีโภคสมบัติมากเท่านั้น ก็จะได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์[๙๖]

---

[๙๒] องฺ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๓/๒๑, พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม,** หน้า ๒๘๙-๒๙๐.

[๙๓] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๘๐/๑๐๖.

[๙๔] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๘๐/๑๐๖-๑๐๗.

[๙๕] องฺ.ติก.อ. (บาลี) ๒/๘๘/๒๔๒, องฺ.ติก.ฏีกา (บาลี) ๒๘๘/๒๓๗.

[๙๖] อภิ.ปุ. (ไทย) ๓๖/๓๑/๑๒๒, อภิ.ปญฺจ.อ. (บาลี) ๓๑/๕.

๓) สัตตักขัตตุปรมโสดาบัน หมายถึง พระโสดาบันผู้ละสังโยชน์เบื้องต่ำ ๓ ประการได้แล้ว เป็นผู้ไม่ตกไปในอบาย ๔ มีความแน่นอนที่จะตรัสรู้มรรค ๓ เบื้องสูง[๘๗] เมื่อจะเกิดในภพใหม่เป็นเทวดาหรือมนุษย์ก็เกิดได้ไม่เกิด ๗ ครั้ง ก็จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์[๘๘]

๒. การบรรลุธรรมระดับที่ ๒ เรียกว่า พระสกทาคามี หมายถึง ผู้กลับมาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียวก็สามารถกำจัดทุกข์ให้สิ้นไปได้ ผู้ได้บรรลุธรรมระดับนี้ เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในขั้นศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิและปัญญา ทำสังโยชน์ ๓ อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉาและสีลัพพตปรามาสให้หมดสิ้นไป และทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง การบรรลุธรรมระดับนี้ ระดับมรรค เรียกว่า สกทาคามิมรรค ระดับผล เรียกว่า สกทาคามิผล พระอริยบุคคลผู้บรรลุมีชื่อว่า พระสกทาคามี (พระสกิทาคามี)

พระอริยบุคคลระดับพระสกทาคามีนี้ ต้องละสังโชน์ ๓ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสได้อย่างเด็ดขาด ไม่มีเหลืออยู่ในจิตสันดาน และทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง จะกลับมาเกิดอีกเพียงชาติเดียวเท่านั้น ก็จะดับขันธปรินิพพาน แต่การจะเกิดที่ไหนนั้นได้จำแนกไว้ ๕ ประเภท คือ

๑) อิธะ ปัตวา อิธะ ปรินิพพายี คือ ผู้บรรลุในโลกนี้แล้ว ปรินิพพานในโลกนี้เอง หมายถึง บางท่านสำเร็จเป็นพระสกทาคามีในโลกมนุษย์นี้แล้ว จุติไปเกิดในเทวโลก แล้วจุติจากเทวโลก[๘๙] มาเกิดในโลกมนุษย์นี้ บรรลุเป็นพระอรหันต์ แล้วดับขันธปรินิพพานในโลกมนุษย์นี้

๒) ตัตถะ ปัตวา ตัตถะ ปรินิพพายี คือ ผู้บรรลุในโลกนี้แล้ว ปรินิพพานใน เทวโลก หมายถึง บางท่านสำเร็จเป็นพระสกทาคามีแล้ว ก็กระทำความเพียรเจริญวิปัสสนาจน

บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วดับขันธปรินิพพานในโลกมนุษย์นี้เอง

๓) อิธะ ปัตวา ตัตถะ ปรินิพพายี คือ ผู้บรรลุในโลกนี้แล้ว ปรินิพพานใน เทวโลกนั่นเอง หมายถึง บางท่านสำเป็นเป็นพระสกทาคามีแล้ว จุติไปเกิดในเทวโลกแล้วได้บรรลุอรหัตตผล สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วดับขันธปรินิพพานในเทวโลกนั่นเอง

---

[๘๗] องฺ.ติก.อ. (บาลี) ๒/๘๘/๒๔๒.

[๘๘] อภิ.ปุ. (ไทย) ๓๖/๓๑/๑๒๒, อภิ.ปญฺจ.อ. (บาลี) ๓๑/๕๓.

[๘๙] เทวโลก ๖ คือ (๑) จาตุมมหาราชิกา (๒) ดาวดึงส์ (๓) ยามา (๔) ดุสิต (๕) นิมมานรดี (๖) ปรินิมมิตวสวดี (สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๖๘/๕๓๑).

๔) ตัตถะ ปัตวา อิธะ ปรินิพพายี คือ ผู้บรรลุในโลกนี้แล้ว เกิดในโลกนี้จึงปรินิพพาน หมายถึง บางท่านเป็นเทวดาสำเร็จเป็นพระสกทาคามีในเทวโลก แล้วบรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วดับขันธปรินิพพานในเทวโลกนั่นเอง

๕) อิธะ ปัตวา ตัตถะ นิพพัตติวา อิธะ ปรินิพพายี คือ ผู้บรรลุในโลกนี้แล้ว ไปบังเกิดในเทวโลกหมดอายุแล้ว กลับมาเกิดในโลกนี้ จึงปรินิพพาน หมายถึง บางท่านเป็นเทวดาสำเร็จเป็นพระสกทาคามีในเทวโลก จุติมาปฏิสนธิในโลกมนุษย์ แล้วบรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วดับขันธปรินิพพานในโลกมนุษย์นี้เอง[๖๐]

๓. การบรรลุธรรมระดับที่ ๓ เรียกว่า พระอนาคามี หมายถึง ผู้จะปรินิพพานในที่สุดไม่เวียนกลับมาอีก ผู้ได้บรรลุธรรมในระดับนี้ เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลและสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ทำสังโยชน์ ๕ อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปราส กามราคะ และพยาบาทให้หมดสิ้นไป การบรรลุธรรมระดับนี้ ระดับมรรค เรียกว่า อนาคามิมรรค ขั้นผล เรียกว่าอนาคามิผล พระอริยบุคคลผู้บรรลุมีชื่อว่า พระอนาคามี

พระอริยบุคคลระดับพระอนาคามีนี้ ต้องละสังโยชน์ ๕ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปราส กามราคะ และพยาบาท ได้อย่างเด็ดขาด ไม่มีเหลืออยู่ในจิตสันดานเมื่อพระอนาคามีไปบังเกิดในพรหมโลก[๖๑] บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วดับขันธปริ-นิพพานในพรหมโลกนั้น พระอนาคามีมี ๕ ประเภท คือ

๑) อันตราปรินิพพายีอนาคามี หมายถึง พระอนาคามีผู้ปรินิพพานในระหว่าง คือเกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้ว อายุยังไม่ถึงกึ่งก็ปรินิพพานมี ๓ จำพวก คือ (๑)พวกที่เกิดในชั้นสุทธาวาสอวิหาซึ่งมีอายุ ๑,๐๐๐ กัป แต่ก็บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในวันที่เกิด ถ้าไม่บรรลุในวันที่เกิดก็จะบรรลุภายใน ๑๐๐ กัป (๒) พวกที่เมื่อไม่สามารถบรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในวันเกิดก็บรรลุภายใน ๒๐๐ กัป (๓) พวกที่เมื่อไม่สามารถ

บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในวันเกิดก็บรรลุภายใน ๔๐๐ กัป[๖๒]

---

[๖๐] วิสุทฺธิ.มหาฏีกา (ไทย) ๓/๓๒๖/๕๖๙.

[๖๑] พรหมโลก คือ รูปพรหม ๑๖ ได้แก่ (๑) พรหมปาริสัชชา (๒) พรหมปุโรหิตา (๓) มหา-พรหมา (๔) ปริตรตาภา (๕) อัปปมาณาภา (๖) ปภัสสรา (๗) ปริตตสุภา (๘) อัปปมาณสุภา (๙) สุภกิณหา (๑๐) อสัญญีสัตตา (๑๑) เวหัปผลา (๑๒) อวิหา (๑๓) อตัปปา (๑๔) สุทัสสา (๑๕) สุทัสสี (๑๖) อกนิฏฐา และอรูปพรหม ๔ ได้แก่ (๑) อากาสานัญจายตนะ (๒) วิญญานัญจายตนะ (๓) อากิญจัญญายตนะ (๔) เนวสัญญานาสัญญายตนะ (ม.มู. (ไทย) ๑๒/๔๔/๔๘๖).

[๖๒] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๒๔๓.

๒) อุปหัจจปรินิพพายีอนาคามี หมายถึง พระอนาคามีผู้เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วจวนจะถึงปรินิพพาน คือ อายุพ้นกึ่งแล้วจวนจะถึงสิ้นอายุจึงปรินิพพาน[๖๓]

๓) อสังขารปรินิพพายีอนาคามี หมายถึง พระอนาคามีผู้เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วปรินิพพานโดยไม่ต้องใช้ความเพียรมาก[๖๔]

๔) สสังขารปรินิพพายีอนาคามี หมายถึง พระอนาคามีผู้เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วปรินิพพานโดยต้องใช้ความเพียรมาก[๖๕]

๕) อุทธังโสโตอกนิฏฐคามีอนาคามี หมายถึง พระอนาคามีผู้มีกระแสเบื้องบนไปสู่อกนิฏฐภพ คือ เกิดในสุทธาวาสจนถึงอกนิฏฐภพแล้วปรินิพพานในภพนั้น[๖๖]

พระอนาคามีผู้ที่แก่กล้าในสัทธินทรีย์ เกิดในพรหมโลกชั้นอวิหาภูมิ ผู้ที่แก่กล้าใน วิริยินทรีย์ เกิดในชั้นอตัปปาภูมิ ผู้ที่แก่กล้าในสติทรีย์ เกิดในชั้นสุทัสสาภูมิ ผู้ที่แก่กล้าในสมาธินทรีย์ เกิดในชั้นสุทัสสีภูมิ ผู้ที่แก่กล้าในปัญญินทรีย์ เกิดในอกนิฏฐาภูมิ[๖๗]

๔. การบรรลุธรรมระดับที่ ๔ เรียกว่า พระอรหันต์ หมายถึง พระอริยบุคคลชั้นสูงสุด ผู้ได้บรรลุธรรมในระดับนี้ เป็นผู้หมดสิ้นอาสวะกิเลส สามารถทำให้บริบูรณ์ในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำสังโยชน์ ๑๐ อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กาม-ฉันทะ พยาบาท รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชาให้หมดสิ้นไป การบรรลุธรรมระดับนี้ระดับมรรค เรียกว่า อรหัตตมรรค ระดับผล เรียกว่า อรหัตตผล พระอริยบุคคลผู้บรรลุมีชื่อว่า พระอรหันต์

พระอริยบุคคลระดับพระอรหันต์นี้ นอกจากจะประหารกิเลสได้โดยสิ้นเชิง และตัดสังโยชน์ทั้ง ๑๐ ประการได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ท่านยังสามารถเข้าอรหัตตผลสมาบัติ เสวยอารมณ์พระนิพพานได้ตามจิตปรารถนา และเมื่อท่านหมดกิเลสอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ไม่เกิดอีกต่อไป พอถึงอายุขัยแล้วท่านก็จะดับขันธปรินิพพาน พระอรหันต์นั้นมีหลายประเภทดังที่ได้กล่าวแล้วในข้อที่ ๓.๒.๑ ข.

---

[๖๓] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๒๔๓.

[๖๔] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๒๔๓.

[๖๕] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๒๔๓.

[๖๖] องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๒๔๒.

[๖๗] พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ),**ปรมัตถธรรม ๔ (จิต เจตสิก รูป นิพพาน)**, หน้า ๘๘.

สรุประดับพระอริยบุคคลกับการละกิเลสได้

พระอริยบุคคล	สิกขาที่บำเพ็ญ	สังโยชน์ที่ละได้	นิวรณ์ที่ละได้
พระโสดาบัน	ศีลบริบูรณ์ สมาธิพอประมาณ ปัญญาพอประมาณ	สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส	วิจิกิจฉา
พระสกทาคามี	ศีลบริบูรณ์ สมาธิพอประมาณ ปัญญาพอประมาณ	ราคะ เบาบาง โทสะ เบาบาง โมหะ เบาบาง	กามฉันทะ เบาบาง พยาบาท เบาบาง
พระอนาคามี	ศีลบริบูรณ์ สมาธิบริบูรณ์ ปัญญาพอประมาณ	กามราคะ ปฏิฆะ สีลัพพตปรามาส	กามฉันทะ พยาบาท กุกกุจจะ
พระอรหันต์	ศีลบริบูรณ์ สมาธิบริบูรณ์ ปัญญาบริบูรณ์	รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา	ถีนมิทธะ อุทธัจจะ

๓.๒.๒ ความสัมพันธ์ของฆาตกรและพระอรหันต์

ความสัมพันธ์ของฆาตกรและพระอรหันต์ในพระพระพุทธศาสนานั้น เกิดขึ้นจากอกุศลกรรมที่ประกอบด้วยความโลภ โกรธ หลง และกุศลกรรมที่ประกอบด้วยความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ซึ่งอกุศลกรรมและกุศลกรรมเหล่านี้ เป็นปัจจัยหรือสาเหตุให้บุคคลทำกรรม ซึ่งอกุศลกรรมชักนำให้บุคคลเป็นฆาตกร ส่วนกุศลกรรมชักนำให้บุคคลกลายเป็นอริยบุคคลและสามารถบรรลุธรรมสูงสุด เรียกว่า พระอรหันต์ เพราะฉะนั้น ฆาตกรและพระอรหันต์จึงมีความสัมพันธ์ที่ปรากฏชัดเจนในเรื่องกรรม ดังการวิจัยต่อไปนี้

ก. ความหมายของกรรม

กรรม แปลว่า การกระทำ ถ้ากระทำดีเรียกว่ากุศลกรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลจิตคือจิตที่ประกอบด้วยความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ถ้ากระทำชั่วเรียกว่าอกุศลกรรม หมายถึง การทำที่เกิดจากอกุศลจิตคือจิตที่ประกอบด้วยความโลภ โกรธ หลง ประกอบด้วยเจตนา ดังที่พระพุทธองค์ตรัสในนิพเพธิกสูตรว่า

> "เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม เพราะบุคคลคิดแล้วจึงกระทำกรรม ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ"[๙๘]

พระพุทธพจน์นี้ชี้ให้เห็นว่า เจตนาเป็นเครื่องชี้วัดหรือเป็นแกนกลาง ซึ่งเจตนาเกิดขึ้นครั้งหนึ่งก็คือกรรมได้เกิดขึ้นแล้ว เมื่อกรรมเกิดขึ้นแล้วก็มีผลทันที เพราะเมื่อเจตนาเกิดกรรมก็เกิดในจิตแล้ว จิตเคลื่อนไหวแม้เพียงความคิดก็ไม่ไร้ผล กรรมนั้นสั่งสมอยู่ในจิต

ข. ประเภทของกรรม

กรรม จำแนกตามคุณภาพหรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุ มี ๒ ประเภท คือ (๑) อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล, กรรมชั่ว คือ กรรมที่เกิดจากอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ ความโลภ โทสะ ความโกรธ โมหะ ความหลง (๒) กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือ กรรมที่เกิดจากกุศลมูล ได้แก่ อโลภะ ความไม่โลภ อโทสะ ความไม่โกรธ อโมหะ ความไม่หลง

กรรม จำแนกตามทวารคือทางที่ทำกรรม มี ๓ ประเภท คือ (๑) กายกรรม การกระทำทางกาย (๒) วจีกรรม การกระทำทางวาจา (๓) มโนกรรม การกระทำทางใจ[๙๙]

กรรม จำแนกตามธรรมชาติและผลของกรรม มี ๔ ประเภท คือ (๑) กรรมดำ[๑๐๐] มีวิบากดำ[๑๐๑] (๒) กรรมขาว[๑๐๒] มีวิบากขาว (๓) กรรมทั้งดำทั้งขาว[๑๐๓] มีวิบากทั้งดำ ทั้งขาว[๑๐๔]

---

[๙๘] องฺ. ฉกฺก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๔๖๔.

[๙๙] องฺ. ติก. (ไทย) ๒๐/๑๔๗/๓๙๕.

[๑๐๐] กรรมดำ หมายถึง อกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ (องฺ. จตุกฺก.อ. (บาลี) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

[๑๐๑] วิบากดำ คือ มีผลเป็นทุกข์ นำสัตว์ให้เกิดในอบายมี ๔ ประการ คือ (๑) นรก (๒) กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน (๓) แดนเปรต (๔) พวกอสูร (องฺ.จตุกฺก.อ. (บาลี) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

[๑๐๒] กรรมขาว หมายถึง กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ (องฺ. จตุกฺก.อ. (บาลี) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

[๑๐๓] วิบากขาว คือ มีผลเป็นสุข นำสัตว์ให้เกิดในสวรรค์ (องฺ. จตุกฺก.อ. (บาลี) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

[๑๐๔] กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว หมายถึง มรรคญาณ ญาณในอริยมรรค ๔ ประการ คือ โสดา-ปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค (องฺ. จตุกฺก.อ. (บาล) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

(๔) กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว[๑๐๕] เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม”[๑๐๖]

พระพุทธองค์ทรงอธิบายกรรม ๔ ประเภท โดยอาศัยธรรมชาติและผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว หรือกรรมทั้งดีและทั้งชั่ว และกรรมไม่ดีไม่ชั่วเป็นเกณฑ์ แต่ถ้ามองกรรมในแง่ทางที่ให้กระทำกรรมมี ๓ ประเภท ซึ่งกรรมนั้นก็อยู่ในขอบข่ายกรรม ๔ ประเภทนี้ทั้งสิ้น[๑๐๗]

๑. กรรมดำ มีวิบากดำ คือ กรรมชั่วมีผลเป็นความทุกข์ หมายถึง กรรมชั่วเกิดจากทางกาย ทางวาจา และทางใจ ลักษณะการประพฤติชั่วทางกาย ได้แก่ การฆ่าสัตว์หรือการเบียดเบียนสัตว์ การลักขโมยสิ่งของผู้อื่น และการประพฤติผิดในกาม ลักษณะการประพฤติชั่วทางวาจาได้แก่ พูดเท็จ พูดส่อเสียดยุยง พูดคำหยาบหรือด่าว่า และพูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ ลักษณะการประพฤติชั่วทางใจ ได้แก่ โลภอยากได้สมบัติของเขา ความพยาบาทปองร้ายเขา และเห็นผิดเป็นชอบมีเห็นว่า ทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี เป็นต้น ผู้กระทำกรรมดำหรือกรรมชั่วนั้น มีแต่สร้างความเบียดเบียนหรือความลำบากให้แก่ผู้อื่น ผลแห่งกรรมชั่วย่อมสะท้อนกลับมาเผาจิตใจของผู้กระทำกรรมได้รับแต่ความทุกข์

๒. กรรมขาว มีวิบากขาว คือ กรรมดี มีผลเป็นความสุข หมายถึง กรรมดีที่เกิดจากทางกาย ทางวาจา และทางใจ ลักษณะการประพฤติดีทางกาย ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์หรือไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักขโมยสิ่งของผู้อื่น และไม่ประพฤติผิดในกาม ลักษณะการประพฤติดีทางวาจา ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียดยุยง ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ ลักษณะการประพฤติดีทางใจ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้สมบัติของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา และ เห็นชอบตามทำนองคลองธรรมมีเห็นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น ผู้กระทำกรรมขาวหรือกรรมดีนั้น มีแต่สร้างความไม่เบียดเบียนหรือความสุขให้แก่ผู้อื่น ผลแห่งกรรมดีย่อมสะท้อนกลับมาทำให้จิตใจของผู้กระทำกรรมได้รับแต่ความสุข

๓. กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว คือ กรรมทั้งชั่วทั้งดี มีผลเป็นทั้งความทุกข์และความสุข หมายถึง กรรมทั้งชั่วทั้งดีที่เกิดจากทางกาย ทางวาจา และทางใจอันมีความเบียดเบียนบ้าง ไม่เบียดเบียนบ้าง ผู้กระทำกรรมทั้งดำทั้งขาว มีแต่สร้างความทุกข์และความสุขให้แก่ผู้อื่น ผลกรรมนั้นก็จะย้อนกลับมาถึงแก่ผู้นั้นทั้งทุกข์และสุข

---

[๑๐๕] มีวิบากทั้งไม่ดำไม่ขาว หมายถึง ไม่ให้วิบากทั้ง ๒ นั้น (องฺ. จตุกฺก.อ.(บาลี) ๒/๒๓๒/๔๔๐).

[๑๐๖] องฺ. จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๒๓๒/๓๔๕.

[๑๐๗] นายปรีชา คุณาวุฒิ, “พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต**, ภาควิชาปรัชญา (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๘.

๔. กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว คือ กรรมไม่ชั่วไม่ดี มีผลไม่เป็นความทุกข์และไม่เป็นความสุข หมายถึง กรรมที่อยู่เหนือกรรม ๓ ประเภทดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ เจตนาที่จะละกรรมดำมีวิบากดำ กรรมขาวมีวิบากขาว และกรรมทั้งดำทั้งขาวมีวิบากทั้งดำทั้งขาว ไม่ก่อให้เกิดกรรมอีกต่อไป[๑๐๘]

คัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้แบ่งกรรมและการให้ผลของกรรมออกเป็น ๓ หมวด โดยแต่ละหมวดแบ่งย่อยออกเป็น ๔ อย่าง ได้แก่

หมวดที่ ๑ กรรมที่แบ่งตามเวลาการให้ผลมี ๔ อย่าง คือ (๑) ทิฏฐธรรมเวทนนีย-กรรม (๒) อุปปัชชเวทนียกรรม (๓) อปราปริยเวทนียกรรม (๔) อโหสิกรรม

หมวดที่ ๒ กรรมที่แบ่งตามลำดับการให้ผลมี ๔ อย่าง คือ (๑) ครุกรรม (๒) พหุล-กรรม (๓) อาสันนกรรม (๔) กตัตตากรรม

หมวดที่ ๓ กรรมที่แบ่งตามหน้าที่มี ๔ อย่าง คือ (๑) ชนกกรรม (๒) อุปัตถัมภก-กรรม (๓) อุปปีฬกกรรม (๔) อุปฆาตกกรรม[๑๐๙]

ก. กรรมที่แบ่งตามเวลาการให้ผล

๑. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาตินี้ หมายถึง กรรมที่ผู้กระทำกรรมต้องได้รับผลแห่งกรรมในปัจจุบันชาตินี้ ในคัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้อธิบายว่า "กรรมที่ให้ผลในชาตินี้นั้นเพ่งลงไปที่ชวนเจตนาดวงแรก ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ในจิต ๗ ดวง ในชวนวิถีที่หนึ่งชื่อว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ซึ่งทิฏฐเวทนียกรรมนี้ให้วิบากในอัตภาพนี้เท่านั้น แต่เมื่อไม่อาจให้วิบากอย่างนั้น ก็ได้ชื่อว่า อโหสิกรรม"[๑๑๐]

๒. อุปปัชชเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า หมายถึง กรรมที่ผู้กระทำ จะได้รับผลในชาติหน้า คัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้อธิบายว่า "ถ้าชาติหน้าอุปปัชชเวทยนียกรรม ที่ยังไม่มีโอกาสให้ผลในชาติถัดจากชาติหน้าไป ก็จะกลายเป็นอโหสิกรรมทันที[๑๑๑] อุปปัชชเวทนียกรรมจึงเกี่ยวข้องกับการเวียนว่ายตายเกิด[๑๑๒]

---

[๑๐๘] องฺ. จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๒๓๓/๓๔๖-๓๔๘.

[๑๐๙] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๓-๒๒๔, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๓๐-๓๓.

[๑๑๐] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๓, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๓๐.

[๑๑๑] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๓, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๓๑.

[๑๑๒] พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธศาสนากับปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์ พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๓๒.

๓. อปราปรยเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติที่ถัดจากชาติหน้าหรือในภพต่อๆ ไป หมายถึง กรรมที่ผู้กระทำกรรม จะต้องได้รับผลแห่งกรรมอย่างแน่นอน คัมภีร์พระ วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า "กรรมนี้จะให้ผลตอบสนอง ไม่ว่าการเวียนว่ายตายเกิดจะยาวนานสักเพียงไรก็ตาม กรรมนี้ไม่อาจกลายเป็นอโหสิกรรมไปได้"[๑๑๓] อปราปริยเวทนีย กรรมนี้จะสิ้นสุดลงจนกว่าผู้นั้นจะเข้าสู่พระนิพพานจึงจะเป็นอโหสิกรรม[๑๑๔]

๔. อโหสิกรรม คือ กรรมที่เลิกให้ผล คัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า "อโหสิกรรมนั้นไม่มีผลทั้ง ๓ กาล ดังพระบาลีว่า "วิบากของกรรมไม่ได้มีแล้ว วิบากของกรรมจักไม่มี วิบากของกรรมไม่มีอยู่"[๑๑๕] อโหสิกรรมนี้หมายถึงกรรมที่หยุดให้ผลทั้งหมดคือไม่มีผลใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนทิฏฐธรรมเวทนียกรรม จะเป็นอโหสิกรรมได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นตายแล้ว อุปปัชชเวทนียกรรมจะเป็นอโหสิกรรมได้ก็ต่อเมื่อชาติหน้าสิ้นสุดแล้ว และอปราปริยเวทนียกรรมจะเป็นอโหสิกรรมได้ก็ต่อเมื่ออปราปริยเวทนียกรรมให้ผลสิ้นสุดแล้ว

ข. กรรมที่แบ่งตามลำดับการให้ผล

๑. ครุกรรม คือ กรรมหนัก หมายถึง กรรมที่มีน้ำหนักมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ตาม เมื่อบุคคลกระทำกรรมหนักแล้ว กรรมประเภทนี้จึงให้ผลก่อนกว่ากรรมทั้งปวง คัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า อนันตริยกรรม คือ กรรมหนักมี ๕ ประเภท[๑๑๖] คือ (๑) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (๒) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา (๓) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (๔) โลหิตุปบาท การประทุษร้ายพระพุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต (๕) สังฆเภท ทำให้สงฆ์แตกแยกกัน[๑๑๗] ตามมติทางพระพุทธศาสนา เมื่อบุคคลกระทำอนันตริยกรรมนี้ เป็นบาปหนักที่สุด ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ส่วนครุกรรมฝ่ายกุศล หมายถึง สมาบัติ ๘ กล่าวคือ รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔

๒. พหุลกรรม คือ กรรมที่กระทำบ่อย ๆ จนเคยชินหรือกระทำจนเกิดเป็นนิสัย คัมภีร์พระวิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า กรรมใดหนาคือกระทำมากเป็นกุศล ท่านหมายถึงคนที่มีศีลธรรมหรือเป็นฝ่ายอกุศล ท่านหมายถึงคนมีศีลธรรมทราม กรรมหนักนั้นแหละย่อมให้ผลก่อน

---

[๑๑๓] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๓, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๑.

[๑๑๔] พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมจตุกกะมรณุปปัตติจตุกกะ**, หน้า ๖๒.

[๑๑๕] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๓, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๐.

[๑๑๖] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๔, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๑.

[๑๑๗] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๙/๒๐๙.

๓. อาสันนกรรม คือ กรรมที่บุคคลกระทำเมื่อใกล้ตายหรือกรรมที่บุคคลระลึกได้ในเวลาใกล้ตาย[๑๑๘] หรือหมายถึงจิตใจที่จดจ่อในเวลาใกล้ตายย่อมส่งผลให้ไปสู่สุคติหรือทุคติ[๑๑๙] กรรมนี้แม้ทุรพลอย่างไรก็ตาม ท่านเปรียบโคที่แออัดอยู่ในคอก พอนายโคบาลเปิดประตูคอกโคตัวใดอยู่ริมคอกแม้เป็นโคทุรพลภาพก็ย่อมออกไปได้ก่อนโคที่อยู่ในเข้าไปแม้แข็งแรงกว่า พอออกมาในที่โล่งแล้วโคตัวใดมีกำลังมากโคตัวนั้นย่อมเดินขึ้นหน้าไป

๔. กตัตตากรรม คือ กรรมที่สักแต่ว่ากระทำ กรรมที่บุคคลไม่เต็มใจกระทำหรือกระทำในลักษณะโดยความบังเอิญมากกว่าเจตนา ผลของกรรมนี้จึงมีกำลังน้อยที่สุด กตัตตา-กรรมนี้จะให้ผลก็ต่อเมื่อกรรมอื่น ๆ ไม่มีแล้ว[๑๒๐]

ค. กรรมที่แบ่งตามหน้าที่

๑. ชนกกรรม คือ กรรมแต่งให้เกิด หมายถึง กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่มีหน้าที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดอย่างเดียว เมื่อทำหน้าที่ให้เกิดแล้วก็หมดภาระหน้าที่ทันที เช่น การเกิดเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์เสร็จแล้ว ชนกกรรมก็หมดหน้าที่ทันที อุปถัมภก-กรรมจะรับช่วงทำหน้าที่แทนต่อไป

๒. อุปถัมภกกรรม คือ กรรมสนับสนุน หมายถึง กรรมที่มีหน้าที่สนับสนุนหรือส่งเสริมชนกกรรม อุปถัมภกกรรมนี้ มีทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล กรรมนี้รับช่วงจากชนกกรรมคอยแต่งเติบสุขและทุกข์ให้แก่ผู้เกิดใหม่ เช่น ชนกกรรมฝ่ายกุศลและได้รับอุปถัมภกกรรมฝ่ายกุศลสนับสนุน ทำให้ผู้นั้นมีวิถีชีวิตได้รับแต่ความสุขความเจริญตลอดชีวิต แต่ตรงกันข้ามถ้าชนกกรรมฝ่ายอกุศล และได้รับอุปถัมภกรรมฝ่ายอกุศลสนับสนุน ก็จะทำให้ผู้นั้นมีวิถีชีวิตได้รับความลำบากเดือดร้อนชั่วชีวิต

๓. อุปปีฬกกรรม คือ กรรมบีบคั้น หมายถึง กรรมที่ขัดขวางชนกกรรมและอุปถัมภกกรรมฝ่ายกุศลที่กำลังให้ผลอยู่ อุปปีฬกกรรมฝ่ายอกุศลก็จะบีบคั้นหรือขัดขวางผลของกรรมทั้งสองให้น้อยลงหรือไม่ให้ผลเต็มที่ ถ้าชนกกรรมและอุปถัมภกกรรมฝ่ายอกุศลที่กำลังให้ผลอยู่ อุปปีฬกกรรมฝ่ายกุศลก็จะบีบคั้น หรือขัดขวางผลของกรรมทั้งสองให้น้อยลงหรือไม่ให้ผลเต็มที่ ดังนั้น อุปปีฬกกรรมจึงเป็น ได้ทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล

---

[๑๑๘] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๔, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๒.

[๑๑๙] สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียงธรรมประทีป, ๒๕๒๒) หน้า ๓๗๐.

[๑๒๐] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๔, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๒.

๔. อุปฆาตกกรรม คือ กรรมตัดรอน หมายถึง กรรมที่มีหน้าที่ตัดรอนกรรมอื่น หรือเรียกอีกอย่างว่าอุปัจเฉทกกรรม มีลักษณะทำให้ตรงกันข้ามหรือตัดขาดเลย กรรมนี้จึงมีพลังแรงกว่ากรรมทั้ง ๓ ข้างต้น อุปฆาตกกรรมนี้มีทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล อุปฆาตก กรรมฝ่ายกุศลก็จะตัดรอนฝ่ายชั่ว เช่น บางคนเกิดมายากจนข้นแค้น มีแต่ความลำบากเดือดร้อน พออุปฆาตกกรรมฝ่ายกุศลตามทันก็จะทำหน้าที่ให้ผลกลายเป็นคนร่ำรวย มีแต่ความสุข อุปฆาตกกรรมฝ่ายอกุศลก็จะตัดรอนฝ่ายดี เช่น บางคนเกิดเป็นลูกเศรษฐี แต่พออุปฆาตกกรรมฝ่าย อกุศลตามทันก็จะทำหน้าที่ให้ผลกลายเป็นคนยากจน [๑๒๑]

กรรมและผลแห่งกรรมมีความสัมพันธ์กัน ตราบใดที่บุคคลยังมีกิเลสอยู่ ตราบนั้นบุคคลก็ยังต้องทำกรรมดีบ้าง ทำกรรมชั่วบ้าง กรรมดีย่อมมีวิบาก(ผล)ดี กรรมชั่วย่อมมีวิบากชั่ว วิบากดีก่อให้เกิดสุข วิบากชั่วก่อให้เกิดทุกข์ สุขและทุกข์เหล่านี้ย่อมมีชาติคือความเกิดในกามภพบ้าง รูปภพบ้าง อรูปภพบ้างเป็นที่รองรับ แต่ถ้าบุคคลเบื่อหน่ายในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ละกิเลสได้หมดสิ้น ไม่มีกิเลสเหลืออยู่ในขันธสันดานก็เข้าถึงนิพพาน ไม่เกิดอีก สิ้นสุดการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ต้องสุขบ้าง ไม่ต้องทุกข์บ้างต่อไป พ้นจากสุขและทุกข์ทั้งปวงได้

๓.๒.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการบรรลุเป็นพระอรหันต์ของฆาตกร

ก. ธรรมที่สนับสนุนให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์

ธรรมที่สนับสนุนให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้นั้น นอกจากฆาตกรจะต้องละสังโยชน์ ๑๐ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังจะต้องอาศัยโพธิปักขิยธรรมคือธรรมที่เกื้อกูลให้รู้แจ้งหรือธรรมที่เกื้อหนุนอริยมรรคมี ๓๗ ประการ ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิ-บาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๖ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ [๑๒๒]

๑. สติปัฏฐาน ๔

สติปัฏฐาน หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย ที่ทำให้มองเห็นเพี้ยนไปตามอำนาจกิเลส[๑๒๓] มี ๔ อย่าง ได้แก่

---

[๑๒๑] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๓/๒๒๔, วิสุทฺธิ (ไทย) ๓/๒/๓๒.

[๑๒๒] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๕๒๕/๒๒๒-๒๒๓.

[๑๒๓] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** หน้า ๒๙๖-๒๙๗.

๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกได้

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้

๔) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้[๑๒๔]

ผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน ๔ จะต้องประกอบด้วยองค์ธรรม ๔ ประการ คือ มีความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส มีสัมปชัญญะเป็นเครื่องรู้รูปนามทุกขณะ มีสติคอยกำหนดอยู่เสมอ มีปัญญาละความโลภ ความโกรธ ความหลง ในอัตตภาพนี้เสียได้ เมื่อเจริญสติปัฏฐาน ๔ อย่างดีแล้ว ย่อมมีผลเป็นความบริสุทธิ์ ให้พ้นไปจากความเศร้าโศกเสียใจ ความรำไรรำพันให้ดับทุกข์โทมนัสลงได้ ให้บรรลุอริยสัจจนกระทั่งทำพระนิพพานให้แจ้ง

๒. สัมมัปปธาน ๔

สัมมัปปธาน หมายถึง ความเพียรชอบ ความเพียรใหญ่[๑๒๕] เป็นความเพียร ที่ถูกต้องสมบูรณ์แบบ มี ๔ ประการ ได้แก่

๑) สังวรปธาน มีฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

๒) ปหานปธาน มีฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่ยังเกิดมิให้เกิดขึ้น

๓) ภาวนาปธาน มีฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

๔) อนุรักขนาปธาน มีฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ไม่เลือนหาย ไพบูลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว[๑๒๖]

---

[๑๒๔] ที.ม.(ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑-๓๐๒.

[๑๒๕] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** หน้า ๓๖๖.

[๑๒๖] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๑๓/๒๓-๒๔.

สัมมัปปธาน ๔ อย่าง เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พุทธองค์ตรัสไว้ในปาจีนาทิสูตรว่า

> แม่น้ำคงคาไหลไปสู่ทิศปราจีน บ่าไปสู่ทิศปราจีน หลากไปสู่ทิศปราจีน ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อเจริญสัมมัปธาน ๔ ประการ ทำให้มาก ย่อมน้อมไป สู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน[๑๒๗]

๓. อิทธิบาท ๔

อิทธิบาท หมายถึง ทางแห่งความสำเร็จ หรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ซึ่งความสำเร็จในทางธรรมนั้นมี ๕ ประการ คือ (๑) อภิญญาอิทธิ ความสำเร็จแห่งการรู้ยิ่ง (๒) ปริญญาอิทธิ ความสำเร็จแห่งการกำหนดรู้ทุกขสัจ (๓) ปหานอิทธิ ความสำเร็จแห่งการละสมุทัย (๔) สัจฉิกิริยาอิทธิ ความสำเร็จแห่งการกระทำให้แจ้งนิโรธสัจ (๕) ภาวนาอิทธิ ความสำเร็จแห่งการอบรมมรรคสัจ[๑๒๘] อิทธิบาทมี ๔ อย่าง ได้แก่

๑) ฉันทะ ความพอใจ หมายถึง ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่งๆ ขึ้นไป

๒) วิริยะ ความเพียร หมายถึง ความขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้น ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ท้อถอย

๓) จิตตะ ความคิด หมายถึง ความตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้น ด้วยความ เอาใจฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง หมายถึง ความหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งนั้น ปรับปรุง เป็นต้น[๑๒๙]

อิทธิบาท ๔ ประการ เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกายคตาสติสูตรว่า

---

[๑๒๗] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๖๕๑-๖๖๒/๓๖๐.

[๑๒๘] พระคันธสาราภิวงศ์, **โพธิปักขิยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๖๑.

[๑๒๙] ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

อิทธิบาท ๔ เป็นทางที่ให้ถึงอสังขตธรรม[๑๓๐] อสังขตธรรม คือ ความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ และความสิ้นโมหะ[๑๓๑] ผู้เจริญอิทธิบาทให้มากย่อมได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน และที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอิทธิปาทสูตรว่า ภิกษุหรือภิกษุณี เจริญทำให้มาก ซึ่งอิทธิบาทและธรรมที่เกี่ยวข้องธรรม พึงหวังผล ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่จักเป็นอนาคามี[๑๓๒]

๔. อินทรีย์ ๕

อินทรีย์ หมายถึง ธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน เป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่ต่างๆ ของตน เป็นเจ้าการ ในการครอบงำเสียซึ่งความไร้ศรัทธา ความเกียจคร้าน ความประมาท ความฟุ้งซ่าน และความหลง ตามลำดับ[๑๓๓] มี ๕ อย่าง ได้แก่

๑) สัทธา ความเชื่อ หมายถึง ความเป็นใหญ่ในการเชื่อมั่น เลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย กรรม และผลของกรรม โดยไม่หวั่นไหว หรือเกิดความสงสัยในสิ่งเหล่านี้

๒) วิริยะ ความเพียร หมายถึง ความเป็นใหญ่ในความเพียรไม่ย่อท้อ ไม่เกิดความเกียจคร้านในการปฏิบัติธรรม

๓) สติ ความระลึกได้ หมายถึง ความเป็นใหญ่ในการระลึกรู้สภาวธรรมปัจจุบัน ตามความเป็นจริง โดยรับรู้สภาวธรรมอย่างแท้จริง

๔) สมาธิ ความตั้งใจมั่น หมายถึง ความเป็นใหญ่ในการตั่งใจมั่นในสภาวธรรมปัจจุบัน โดยจิตไม่ซัดส่ายฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ

๕) ปัญญา ความรอบรู้ หมายถึง ความเป็นใหญ่ในการรอบรู้สภาวธรรมตามความเป็นจริง โดยหยั่งรู้ในไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา[๑๓๔]

อินทรีย์ ๕ อย่าง เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอาสวักขยสูตรว่า

---

[๑๓๐] สํ.สฬา. (ไทย) ๑๘/๓๗๒/๔๕๐.

[๑๓๑] สํ.สฬา. (ไทย) ๑๘/๓๗๗/๔๕๓.

[๑๓๒] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๖๗/๑๑๕.

[๑๓๓] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,** หน้า ๑๙๙.

[๑๓๔] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๔๗๕/๒๘๔-๒๘๕.

ภิกษุทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติอันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน เพราะอินทรีย์ ๕ ประการนี้ ภิกษุเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว[๑๓๕]

๔. พละ ๕

พละ หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง[๑๓๖] ซึ่งเป็นเครื่องสนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุอริยมรรค มี ๕ ประการ ได้แก่

๑) สัทธา ความเชื่อ หมายถึง กำลังคือการเชื่อมั่นเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย กรรม และผลของกรรม โดยไม่หวั่นไหว หรือเกิดความสงสัยในสิ่งเหล่านี้

๒) วิริยะ ความเพียร หมายถึง กำลังคือความเพียรไม่ย่อท้อ ไม่เกิดความเกียจคร้านในการปฏิบัติธรรม

๓) สติ ความระลึกได้ หมายถึง กำลังคือการระลึกรู้สภาวธรรมปัจจุบัน ตามความเป็นจริง โดยรับรู้สภาวธรรมอย่างแท้จริง

๔) สมาธิ ความตั้งใจมั่น หมายถึง กำลังคือการตั่งใจมั่นในสภาวธรรมปัจจุบัน โดยจิตไม่ซัดส่ายฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ

๕) ปัญญา ความรอบรู้ หมายถึง กำลังคือการรอบรู้สภาวธรรมตามความเป็นจริง โดยหยั่งรู้ในไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา[๑๓๗]

พละ ๕ อย่าง เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในพลาทิสูตรว่า

> "ภิกษุเจริญพละ ๕ ประการ ทำให้มาก ย่อมน้อมไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน"[๑๓๘]

---

[๑๓๕] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๔๙๐/๓๐๐-๓๐๑.

[๑๓๖] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,** หน้า ๑๙๘.

[๑๓๗] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๓/๑๗.

[๑๓๘] สํ.ม.(ไทย) ๑๙/๗๐๕/๓๖๙.

๕. โพชฌงค์ ๗

โพชฌงค์ หมายถึง ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้[๑๓๙] หรือคุณธรรมที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดการรู้แจ้ง มี ๗ อย่าง ได้แก่

๑) สติ ความระลึกได้ หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความระลึกได้ จัดเป็นการรับรู้สภาวธรรมในปัจจุบัน ไม่มีสมมุติบัญญัติ มีเพียงสภาวธรรมทางกายและสภาวธรรมทางจิตที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปตามธรรมชาติ

๒) ธัมมวิจยะ ความรู้แจ้งธรรม หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือการรู้แจ้งธรรมจัดเป็นการรู้แจ้งสภาวธรรมตามความเป็นจริง ด้วยภาวนามยปัญญา

๓) วิริยะ ความเพียร หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความเพียร จัดเป็นความ เพียรอย่างแรงกล้าที่จดจ่อสภาวธรรมปัจจุบัน ด้วยความเพียรทางกายและความเพียรทางใจ

๔) ปีติ ความอิ่มใจ หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความอิ่มใจ จัดเป็นความอิ่มใจเล็กน้อย อิ่มใจชั่วขณะ อิ่มใจซึมซับ อิ่มใจโลดโผน และอิ่มใจซาบซ่าน

๕) ปัสสัทธิ ความสงบใจ หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความสงบกายสงบใจ จัดเป็นสภาพสงบจากกิเลส ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นรบกวนจิตให้เศร้าหมอง ไม่มีความโลภ ความโกรธ หรือความหลง

๖) สมาธิ ความตั้งจิตมั่น หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความตั้งจิตมั่น จัดเป็นขณิกสมาธิในวิปัสสนาภาวนา อันเป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งมวล คือ มรรค ผล นิพพาน

๗) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง หมายถึง องค์แห่งการตรัสรู้คือความวางใจเป็นกลาง จัดเป็นความวางใจเป็นกลางในการกำหนดรู้สภาวธรรมปัจจุบันได้สม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะอินทรีย์เหล่านั้นมีสภาวะสมดุลดี ไม่ยิ่งหย่อยกว่ากัน[๑๔๐]

โพชฌงค์ ๗ อย่าง เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกูฏาคารสูตรว่า

---

[๑๓๙] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๓๙.

[๑๔๐] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๕๑/๑๑๒.

ภิกษุเจริญโพชฌงค์ ๗ ให้มากแล้ว ย่อมน้อมไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน[๔๑] และที่ตรัสไว้ในหิมวันตสูตรว่า ภิกษุอาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีล เจริญโพชฌงค์ ๗ ให้มาก ย่อมถึงความเป็นใหญ่ไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย[๔๒]

๖. อริยมรรคมีองค์ ๘

อริยมรรค หมายถึง ทางอันประเสริฐ หรือทางที่นำไปสู่ความหลุดพ้นคือนิพพานหรืออัฏฐังคิกมรรค แปลว่า ทางมีองค์แปด ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางเพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระดับทุกข์ ปลอดปัญหา ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยคและอัตตกิลมถานุโยค[๔๓] อริยมรรคมีองค์ ๘ อย่าง ได้แก่

๑) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ หมายถึง ความรู้ในอริยสัจจ์ ๔ คือ ทุกข์ เหตุเกิดแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ เป็นต้น

๒) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ หมายถึง การยกจิตเข้าไปสู่สภาวธรรมปัจจุบันได้อย่างแม่นยำ ในการดำริออกจากกาม ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๓) สัมมาวาจา เจรจาชอบ หมายถึง การงดเว้นจากวจีทุจริต ๔ ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ และการพูดเพ้อเจ้อ

๔) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ หมายถึง การงดเว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการลักทรัพย์ และงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๕) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การงดเว้นจากกายทุจริต ๓ และวจีทุจริต ๔ และการเลี้ยงชีพที่ผิดศีลธรรม เช่น การขายสุรา อาวุธ ยาพิษ เป็นต้น

๖) สัมมาวายามะ พยายามชอบ หมายถึง ความเพียรเพื่อไม่ทำอกุศลใหม่ ความเพียรเพื่อละอกุศลเก่า ความเพียรเพื่อทำกุศลใหม่ และความเพียรเพื่อเพิ่มกุศลเก่า

๗) สัมมาสติ ระลึกชอบ หมายถึง การกำหนดรู้สภาวธรรม ๔ อย่าง ได้แก่ รูป เวทนา จิต และสภาวธรรมทั้งหลาย

๘) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ หมายถึง ความตั้งใจมั่น ไม่ซัดส่ายฟุ้งซ่าน และ

---

[๔๑] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๘๘/๑๒๓.

[๔๒] สํ.ม.(ไทย) ๑๙/๑๘๒/๑๑๐.

[๔๓] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๕๑-๒๕๒.

ปราศจากนิวรณ์รบกวนจิให้เศร้าหมอง จัดเป็นขณิกสมาธินั่นเอง[๑๔๔]

อริยมรรคมีองค์ ๘ อย่าง เป็นธรรมที่สนับสนุนหรือเกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในนันทิยสูตรว่า

> ธรรม ๘ อย่าง คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมา-สังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ที่บุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมให้ถึงนิพพาน มีนิพพานเป็นเบื้องหน้า มีนิพพานเป็นที่สุด[๑๔๕] และที่ตรัสไว้ใน ปฐมพรหมจริยสูตรว่า พรหมจรรย์ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ สัมมาทิฏฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิ ผลแห่งพรหมจรรย์นั้น คือ โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล อรหัตตผล[๑๔๖]

โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ธรรมแต่ละหมวดเกื้อกูลสนับสนุนกัน เป็นกระบวนการให้เกิดการรู้แจ้งโดยมีปัญญาเป็นตัวนำ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงยกย่องปัญญาว่าเป็นยอดกว่าธรรมข้ออื่นๆ เมื่อสอนเรื่องศรัทธาก็ต้องมีปัญญากำกับด้วย ทั้งนี้เพราะปัญญาจะทำให้ศรัทธาถูกต้อง ไม่ผิดพลาดหรือไม่หลงงมงาย ปัญญาคือตัวทำให้รู้แจ้งสภาวธรรม และปัญญานั้นมีอยู่ในธรรมทุกหมวด แต่เรียกชื่อต่างกันในสติปัฏฐาน ๔ เรียกว่าอนุปัสสนา ในอิทธิบาท ๔ เรียกว่าวิมังสา ในอินทรีย์ ๕ เรียกว่าปัญญา ในพละ ๕ เรียกว่าปัญญา ในโพชฌงค์ ๗ เรียกว่าธัมมวิจยะ และในอริยมรรคมีองค์ ๘ เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ

ข. หลักการปฏิบัติของฆาตกรเพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์

หลักการปฏิบัติของฆาตกรเพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ แม้ฆาตกรจะฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ตายมากมาย แต่ถ้าไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ ก็ยังมีโอกาสที่จะปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุธรรมชั้นสูงขึ้นไปจนถึงเป็นพระอรหันต์ได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เรียกว่าพระนิพพาน ซึ่งทางดำเนินสู่พระนิพพานนั้นมี ๒ ทาง คือ

๑. สมถกัมมัฏฐาน[๑๔๗] เป็นทางดำเนินสู่พระนิพพานโดยอ้อม มุ่งต้องการให้เกิดสมาธิ ต้องการให้จิตสงบ แนบแน่นอยู่กับอารมณ์เดียว ไม่หวั่นไหว เมื่อจิตสงบแล้ว (ตัวสมถะก็คือสมาธิ)

---

[๑๔๔] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๘/๔๐๗.

[๑๔๕] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐/๑๔-๑๕.

[๑๔๖] สํ.ม. (ไทย) ๑๙/๓๙/๓๗.

[๑๔๗] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐๕.

จะสบาย มีความสุข เงียบสงบไม่วอกแวก ไม่เดือดร้อน ไม่ดิ้นรน ไม่กระวนกระวาย แนบแน่นอยู่ในอารมณ์เดียว จนกระทั่งเกิดสมาธิถึงระดับที่เรียกว่า ฌาน จากนั้นจึงเอาฌานเป็น

บาทเจริญวิปัสสนาต่อไปผู้ที่ปฏิบัติแนวนี้เรียกว่า สมถนายิก

๒. วิปัสสนากรรมฐาน[๑๔๘] เป็นทางดำเนินสู่พระนิพพานโดยตรง สำหรับผู้ที่ไม่เคยฝึกหัดเจริญสมาธิมาก่อนเรียกว่า วิปัสสนายานิก คือ เมื่อเจริญวิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาความจริงเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกทางแล้ว จิตก็จะสงบขึ้น เกิดมีสมาธิตามมาเอง สมาธิในตอนแรกอาจเป็นขณิกสมาธิ คือสมาธิชั่วขณะ ซึ่งเป็นสมาธิอย่างน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเพื่อให้วิปัสสนาดำเนินต่อไปได้ เมื่อผู้เป็นวิปัสสนายานิก เจริญวิปัสสนาต่อไป สมาธิก็พลอยได้รับการอบรมไปด้วย ถึงตอนนี้อาจเจริญวิปัสสนาด้วยอุปจารสมาธิ จนในที่สุด เมื่อขณะที่บรรลุมรรคผล สมาธิก็จะแน่วแน่เป็นอัปปนาสมาธิ อย่างน้อยถึงระดับปฐมฌานซึ่งสอดคล้องกับหลักที่แสดงไว้ว่า ผู้บรรลุอริยภูมิจะต้องมีทั้งสมถะและวิปัสสนา

ก. วัตถุประสงค์ของการเจริญกรรมฐาน

๑. วัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์ เข้าถึงมรรคผลนิพพาน อันได้แก่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกทาคามิมรรค สกทาคามิผล อนาคมิมรรค อนาคามิผล อรหันต-มรรค อรหัตตผล เหล่านี้ถือเป็นผลที่สูงสุดการอบรมจิตของมนุษย์ทั้งปวงในโลก เป็นเนื้อนาบุญที่สูงสุด ไม่มีสิ่งใดยิ่งไปกว่า เพราะส่งผลถึงโลกุตตระ สามารถหลุดพ้นจากภพภูมิอันได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย เดรัจฉาน มนุษย์ สวรรค์ และพรหมได้โดยเด็ดขาด

๒. วัตถุประสงค์รอง มี ๔ ประการ คือ (๑) ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสมาธิ มีความอดทน มีความพากเพียร มีปัญญาในการทำงาน และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (๒) ทำให้สามารถดับทุกข์ทางใจได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้ตามคลองธรรม (๓) เป็นการสร้างสะสมบุญกุศลในระดับโลกิยะ เพราะผู้ปฏิบัติมีสติสามารถรับรู้วิถีจิตของตน ก่อนที่จะดับสิ้นชีวิต (๔) เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจว่าวิปัสสนากรรมฐานว่าคืออะไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไรได้ผลแท้จริงหรือไม่[๑๔๙]

---

[๑๔๘] **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๓๐๖.

[๑๔๙] ภัททันตะ อาสภเถระ, **วิธีปฏิบัติวิปัสสนา,** (กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๔๓). หน้า ๑๗-๑๘.

ข. ความหมายของกรรมฐาน

กรรมฐาน หมายถึง ที่ตั้งแห่งกรรมคืองานของใจ คือ สิ่งที่ยึดเหนี่ยวหรือผูกใจมิให้ฟุ้งซ่าน ให้สงบนิ่ง เรียกว่าอารมณ์ เป็นอุบายวิธีควบคุมใจให้สงบและให้เกิดปัญญา[๕๐]

๑. สมถกรรมฐาน หมายถึง อุบายสงบใจ ฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ มีอารมณ์บัญญัติการเจริญสมถภาวนาเพื่อให้เกิดสมาธิ[๕๑] มี ๓ ขั้นตอนคือ (๑) บริกรรมภาวนา ภาวนาขั้นตระเตรียม คือ กำหนดอารมณ์กรรมฐาน (๒) อุปจารภาวนา ภาวนาขั้นจวนเจียน คือ เกิดอุปจารสมาธิ (๓) อัปปนาภาวนา ภาวนาขั้นแน่วแน่ คือ เกิดอัปปนาสมาธิเข้าถึงฌาน ผู้ปฏิบัติธรรมแนวนี้เรียกว่า สมถนายิก การเจริญสมถกรรมฐานในบรรดากรรมฐาน ๔๐ ประการ พึงพิจารณาอาการ ๑๐ อย่าง ดังนี้

๑) การแสดงจำนวนกรรมฐานมี ๗ หมวด คือ (๑) กสิณ ๑๐ อย่าง (๒) อสุภะ๑๐ อย่าง (๓) อนุสสติ ๑๐ อย่าง (๔) พรหมวิหาร ๔ อย่าง (๕) อารุปปะ ๔ อย่าง (๖) สัญญา ๑ อย่าง (๗) ววัตถาน ๑ อย่าง

๒) การนำมาซึ่งอุปาจารฌานและอัปปนาฌาน ในกรรมฐาน ๔๐ ประการนั้น อนุสสติ ๑๐ อย่าง ยกเว้นกายคตาสติกับอานาปานสติ อนุสสติที่เหลือ ๘ อย่าง ได้แก่ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ เทวตานุสสติ มรณานุสสติ อุปสมานุสสติ และอาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ กับจตุธาตุววัตถาน ๑ นำมาซึ่งอุปจารฌานกรรมฐานที่เหลือ ๓๐ อย่าง นำมาซึ่งอัปปนาฌาน

๓) ความต่างกันแห่งฌาน ในกรรมฐาน ๓๐ อย่าง ที่นำมาซึ่งอัปปนาฌานนั้น กสิณ ๑๐ กับอานาปานสติ ๑ รวม ๑๑ อย่าง ย่อมให้สำเร็จฌานได้ทั้ง ๔ ฌาน อสุภะ ๑๐ กับ กายคตาสติ ๑ รวม ๑๑ ประการ ย่อมให้สำเร็จเพียงปฐมฌานอย่างเดียว พรหมวิหาร ๓ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา ย่อมให้สำเร็จฌาน ๓ ข้างต้น พรหมวิหาร ข้อที่ ๔ คือ อุเบกขา และอารุปปกรรมฐาน ๔ ย่อมให้สำเร็จฌานที่ ๔

๔) การผ่านองค์ฌานและอารมณ์ การผ่านองค์ฌานมี ๒ อย่าง คือ (๑) การผ่านองค์ฌาน (๒) การผ่านอารมณ์ การผ่านองค์ฌานย่อมมีได้ในกรรมฐานที่ให้สำเร็จฌานที่ ๓ และ

---

[๕๐] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ช่อระกา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

[๕๑] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** หน้า ๑๗๒.

ฌานที่ ๔ ส่วนการผ่านอารมณ์ย่อมมีได้ในอารุปปกรรมฐาน ๔ และวิญญานัญจายตนฌาน เป็นต้น การผ่านอารมณ์ไม่มีในกรรมฐานอื่นที่เหลือนอกจากนี้

๕) ควรขยายและไม่ควรขยาย กรรมฐานที่ควรขยาย คือ กสิณ ๑๐ เพราะเมื่อผู้ปฏิบัติแผ่กสิณไปสู่โอกาสได้ประมาณเท่าใด ก็สามารถได้ยินเสียงทิพพโสต เห็นรูปด้วยทิพพจักษุ และรู้จิตของสัตว์อื่นได้ด้วยจิต ภายในโอกาสประมาณเท่านั้น ส่วนกรรมฐานที่เหลือ คือ อสุภกรรมฐาน ๑๐ อนุสสติกรรมฐาน ๑๐ พรหมวิหารกรรมฐาน ๔ อารุปปกรรมฐาน ๔ สัญญากรรมฐาน ๑ ววัตถานกรรมฐาน ๑ ไม่ควรขยาย เพราะไม่มีอานิสงส์

๖) อารมณ์ของฌาน ในกรรมฐาน ๔๐ อย่าง กสิณกรรมฐาน ๑๐ อสุภ-กรรมฐาน ๑๐ อานาปานสติ ๑ กายตาสติ ๑ รวม ๒๒ อย่างนี้ มีอารมณ์เป็นปฏิภาคนิมิต กรรมฐานที่เหลืออีก ๑๘ มีอารมณ์ไม่เป็นปฏิภาคนิมิต กรรมฐานที่เหลือ ได้แก่ อนุสสติ ๘ (ยกเว้นกายคตาสติกับอานาปานสติ) คือ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ เทวตานุสสติ มรณานุสสติ และอุปมานุสสติ กับอาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ จตุธาตุววัตถานกรรมฐาน ๑ วิญญาณัญจายตนะ และเนวสัญญานาสัญญายตนะ รวม ๑๒ อย่างนี้ มีอารมณ์เป็นสภาวธรรม กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อานาปานสติ ๑ กายคตาสติ ๑ รวม ๒๒ อย่างนี้ มีอารมณ์เป็นนิมิต ส่วนกรรมฐานที่เหลืออีก ๖ อย่าง คือ พรหมวิหาร ๔ อากาสานัญจายตนะ ๑ อากิญจัญญายตนะ ๑ รวม ๖ อย่างนี้ ท่านกล่าวว่ามีอารมณ์ที่พูดไม่ถูกคือไม่ใช่สภาวธรรมและไม่เป็นนิมิต

๗) ภูมิเป็นที่บังเกิด อสุภะ ๑๐ กายคตาสติ ๑ อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ รวม ๑๒ อย่างนี้ ย่อมไม่บังเกิดในเทวโลกชั้นกามาวจร เพราะซากศพและอาหารอันน่าเกลียดไม่มีใน เทวโลกชั้นนั้น กรรมฐาน ๑๒ อย่างนั้นกับอานาปานสติ ๑ รวม ๑๓ อย่างนี้ ย่อมไม่บังเกิดในพรหมโลก เพราะลมอัสสาสะปัสสาสะไม่มีในพรหมโลก ส่วนกรรมฐานนอกจากอารูปกรรมฐาน ๔ อย่าง ไม่บังเกิดในอรูปภพ สำหรับในโลกมนุษย์กรรมฐานบังเกิดได้ ๔๐ อย่าง

๘) การถือเอา แม้การถือเอาวัตถุที่ได้เห็น ได้ถูกต้อง และได้ยินในกรรมฐานเหล่านั้น กสิณกรรม ๙ (ยกเว้นวาโยกสิณ) กับอสุภกรรมฐาน ๑๐ รวม ๑๙ อย่างนี้ พึงถือเอาได้ด้วยสีที่ได้เห็นแล้ว จึงถือเอานิมิตของกรรมฐานเหล่านั้นในกายคตาสติ อาการ ๕ คือ ผม ขน เล็บ ฟัน และหนัง พึงถือเอาได้ด้วยสีที่ได้เห็น อาการที่เหลือ ๒๗ พึงถือเอาได้ด้วยเสียงที่ได้ยิน อานาปานสติ พึงถือเอาด้วยได้การถูกต้อง วาโยกสิณ พึงถือเอาได้ด้วยสีที่ได้เห็นและสัมผัสที่ได้ถูกต้อง กรรมฐานที่เหลือ ๑๘ อย่าง พึงถือเอาได้ด้วยเสียงที่ได้ยิน และกรรมฐาน ๕ อย่าง คือ อุเปกขาพรหมวิหาร ๑ และอารูปกรรมฐาน ๔ ผู้เริ่มปฏิบัติพึงถือเอาไม่ได้ในทันที ส่วนกรรม-ฐานที่เหลืออีก ๓๕ อย่าง พึงถือเอาได้โดยทันที

๙) ความเป็นปัจจัยเกื้อหนุน กสิณ ๙ (ยกเว้นอากาสกสิณ) เป็นปัจจัยเกื้อ หนุนแก่อารูปฌานทั้งหลาย กสิณกรรมฐาน ๑๐ อย่าง เป็นปัจจัยเกื้อหนุนแก่อภิญญาทั้งหลาย พรหมวิหารกรรมฐาน ๓ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา เป็นปัจจัยเกื้อหนุนแก่พรหมวิหารข้อที่ ๔ คือ อุเบกขา อารูปกรรมฐานขั้นต่ำ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนแก่อารูปกรรมฐานขั้นสูงขึ้นไป เนวสัญญานาสัญญายตนกรรมฐาน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนแก่นิโรธสมบัติ กรรมฐานแม้ทั้งหมด เป็นปัจจัยเกื้อหนุนแก่การอยู่เป็นสุข แก่วิปัสสนากรรมฐาน และแก่ภวสมบัติทั้งหลาย

๑๐) ความเหมาะสมแก่จริต ในกรรมฐาน ๔๐ ประการนั้น อสุภกรรมฐาน ๑๐ กายคตาสติ ๑ รวม ๑๑ อย่างนี้ เหมาะสมกับคนราคจริต พรหมวิหาร ๔ และวรรณกสิณ ๔ รวม ๘ อย่าง เหมาะสมกับคนโทสจริต อานาปานสติกรรมฐาน เหมาะสมกับคนโมหจริตและคนวิตกจริต อนุสสติ ๖ คือ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ และเทวตานุสสติ เหมาะสมกับคนศรัทธาจริต มรณสติ ๑ อุปสมานุสติ ๑ จตุธาตุววัตถาน ๑ อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ รวม ๔ อย่าง เหมาะสมกับคนพุทธิจริต ส่วนกสินที่เหลือ คือ ภูตกสิณ ๔ อากาสกสิณ ๑ อาโลกกสิณ ๑ กับอารุปปะ ๔ รวม ๑๐ อย่าง เหมาะสมกับคนทุกจริต แต่กสิณขนาดเล็กเหมาะสมกับคนวิตกจริต ขนาดใหญ่เหมาะกับคนโมหจริต[๑๕๒]

๒. วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา มีอารมณ์เป็นปรมัตถ์ การเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนใจเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์ ได้แก่ การเห็นสังขาร รูปนาม โดยไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง เป็นทุกข์ และอนัตตา ไม่มีตัวตน ผู้เจริญวิปัสสนาล้วนๆ เรียกว่า วิปัสสนายานิก[๑๕๓]

พระธรรมกิตติวงศ์ ได้อธิบายไว้ว่า "วิปัสสนากรรมฐาน คือ กรรมฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา หรือกรรมฐานทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง หมายถึง การปฏิบัติธรรมที่ใช้ปัญญาพิจารณาเป็นหลัก โดยพิจารณาสภาวธรรมหรือนามรูป คือ ขันธ์ ธาตุ อายตนะ และอินทรีย์ให้เห็นตามความเป็นจริงคือเห็นด้วยปัญญาว่า สภาวธรรมเหล่านี้ตกอยู่ในสามัญลักษณะหรือไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม เท่านั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น"[๑๕๔]

---

[๑๕๒] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๓๙-๔๕, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๑/๒/๖๐-๗๑.

[๑๕๓] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๓๒๓.

[๑๕๔] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙), **คำวัด**, หน้า ๙๑๒.

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น เป็นวิธีการที่ละเอียดอ่อนในทุกขั้นตอนของการพัฒนาจิตของมนุษย์ มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความละเอียดประณีตในการกำหนดอิริยาบถปัจจุบัน ยืน เดิน นั่ง นอน ถึงแม้จะมีหลักใหญ่ที่เหมือนกัน แต่การปฏิบัติอาจต่างกันตามจริต ตามธรรมชาติ ตามความละเอียดของจิต ตามบุญบารมี ตามสติปัญญาของผู้ปฏิบัติแต่ละคน เพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติที่จะได้รับผลก็ต่อเมื่อลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง สามารถพัฒนาการปฏิบัติของตนตั้งแต่ระดับต่ำไปจนถึงระดับสูง ซึ่งสิ่งสำคัญอันดับแรกในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผู้ปฏิบัติต้องหาวิปัสสนาจารย์ ผู้มีความรู้มีความสามารถวิปัสสนากรรมฐานมีคุณอนันต์ เป็นหนทางให้ผู้ปฏิบัติสร้างสมบุญ เป็นหนทางไปสู่ความพ้นทุกข์ สามารถถอด ถอนวิปัลลาสของมนุษย์ซึ่งเป็นความคลาดเคลื่อน ความแปรปรวนไปจากสภาวะความเป็นจริง ๒ ลักษณะ คือ

๑) สัญญาวิปัลลาส[๑๕๕] คือ ความจำผิด ความจำที่ผิดไปจากความเป็นจริง เนื่องจากศูนย์ความทรงจำของมนุษย์เสียไป ทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง เกิดความเข้าใจผิดสำคัญผิดว่าบัญญัติเป็นปรมัตถ์ ปรมัตถ์เป็นบัญญัติ ของจริงเป็นของปลอมของปลอมเป็นของจริงสิ่งที่ผิดกลายเป็นถูก สิ่งที่ถูกกลายเป็นผิด

๒) สติวิปัลลาส[๑๕๖] คือ สติสำคัญผิดไปตามสัญญา ทำให้การกำหนดอาการตลอดจนความรู้สึกคลาดเคลื่อนหรือแปรปรวนไปจากสภาพความเป็นจริง

ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ได้ผล ต้องมีวิปัสสนาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ในการบอกกรรมฐานได้อย่างแม่นยำถูกต้อง คอยให้คำแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาที่ปฏิบัติธรรม ในขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติจะต้องทำตามคำแนะนำสั่งสอนอย่างเคร่งครัดไม่ดื้อรั้น จึงจะมีประสิทธิผลต่อการปฏิบัติ คำกล่าวที่ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้วทำให้เสียสติหรือเป็นบ้านั้นจะได้หมดไป ความจริงแล้ว การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการป้องกันมิให้คนเสียสติหรือเป็นบ้ามากกว่า ส่วนผู้ที่ปฏิบัติแล้วเสียสติหรือเป็นบ้านั้น เพราะปฏิบัติในสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากวิปัสสนากรรมฐาน การกล่าวร้ายต่อวิปัสสนากรรมฐาน เป็นการให้ร้ายต่อพระพุทธศาสนา ด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าเป็นแนวการปฏิบัติที่ทำให้คนปกติเป็นคนเสียสติ การกล่าวร้ายเช่นนี้นอกจากจะเป็นบาปแล้ว ยังถือเป็นการทำลายพระพุทธศาสนาโดยตรงอีกด้วย เพราะว่าไม่มีการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็ไม่มีผู้ปฏิบัติที่สามารถบรรลุมรรค ผล นิพพานได้ ไม่มีพยานรู้เห็นรับรองพระธรรมและการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ-ศาสนาก็ไม่มีแก่นสาร ไม่มีสาระอีกต่อไป และไม่มีความแตกต่างไปจากศาสนาอื่นๆ ในโลก

---

[๑๕๕] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**), หน้า ๒๓๑.

[๑๕๖] **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๒๓๑.

ค. ปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อให้ฆาตกรบรรลุธรรม

ปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อให้ฆาตกรบรรลุธรรม หมายถึง ธรรมที่สนับสนุนหรือองค์ประกอบที่เอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติเพื่อให้ฆาตกรบรรลุธรรมขั้นสูงขึ้นไป จนถึงอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ได้แก่

๑. การตัดปลิโพธ หมายถึง การตัดสิ่งรบกวนที่ก่อให้เกิดความกังวลใจต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุธรรม ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกล่าวว่า ปลิโพธมี ๑๐ อย่าง คือ (๑) อาวาสปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย (๒) กุลปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับตระกูลอุปัฏฐาก (๓) ลาภปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับลาภสักการะ (๔) คณปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับหมู่คณะ (๕) กัมมปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับหน้าที่การงาน (๖) อัทธานปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับการเดินทางไกลเนื่องด้วยกิจธุระ (๗) ญาติปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิด (๘) อาพาธปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วยของตนเอง (๙) คันถปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน (๑๐) อิทธิปลิโพธ ความกังวลเกี่ยวกับฤทธิ์ของปุถุชนที่ต้องรักษาไว้ไม่ให้เสื่อม[๑๕๗]

๒. แสวงหากัลยาณมิตร หมายถึง การแสวงหาครูอาจารย์ผู้สอนกรรมฐานที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรนั้นต้องมีลักษณะ ๗ ประการ ได้แก่ (๑) ปิโย น่ารัก (๒) ครุ น่าเคารพ (๓) ภาวนีโย น่าเจริญใจ (๔) วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล (๕) วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ (๖) คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ (๗) โน จัฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักพาไปในทางเสื่อม[๑๕๘]

๓. มอบตนเป็นศิษย์ หมายถึง มอบตนเป็นศิษย์กัลยาณมิตรคือครูอาจารย์ผู้สอนกรรมฐานโดยเปล่งวาจามอบชีวิตและร่างกายให้เป็นสมบัติของกัลยาณมิตร เพื่อประโยชน์ให้เกิดขวัญและกำลังใจในคราวได้ประสบอารมณ์ที่น่ากลัว ทำให้ไม่เป็นคนดื้อรั้น ไม่เที่ยวเตร่ไปตามอำเภอใจ ว่าง่าย สอนง่าย มีอาจารย์คอยควบคุมดูแลความประพฤติ[๑๕๙]

๔. กรรมฐานที่ถูกอุปนิสัย หมายถึง ได้วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับนิสัยของตน ซึ่ง กรรมฐาน ๑๑ อย่าง คือ อสุภะ ๑๐ กายคตาสติ เหมาะแก่คนราคจริต กรรมฐาน ๘ อย่าง พรหมวิหาร ๔ วรรณกสิณ ๔ เหมาะแก่คนโทสจริต อานาปานสติกรรมฐาน เหมาะแก่คน โมหจริตและคน

---

[๑๕๗] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๒๓, วิสุทธิ. (ไทย) ๑/๒/๓๔.

[๑๕๘] องฺ.สตฺตก. (ไทย)๒๓/๓๗/๕๗.

[๑๕๙] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๔๖-๑๔๗, วิสุทธิ. (ไทย) ๑/๒/๗๒-๗๔.

วิตกจริต อนุสสติ ๖ ข้อข้างต้น เหมาะแก่คนสัทธาจริต กรรมฐาน ๔ คือมรณานุสสติ อุปสมานุสสติ จตุธาตุววัฏฐาน อาหาเรปฏิกูลสัญญา เหมาะแก่คนพุทธิจริต กสิณที่เหลือ และอารุปปกรรมฐาน ๔ เหมาะแก่คนทุกจริต[๖๐]

๕. สิ่งที่เป็นสัปปายะ หมายถึง ได้สิ่งที่เหมาะสมเกื้อกูลต่อการปฏิบัติ เพื่อบรรลุอรหัตตผล ซึ่งสัปปายะมี ๗ อย่าง ได้แก่ (๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อาศัยที่สบาย (๒) โคจรสัปปายะ หนทางที่เดินไปหาอาหารได้มาอย่างสบาย (๓) กถาสัปปายะ คำพูดที่ฟังแล้วผ่อนคลายสบายใจ (๔) ปุคคลสัปปายะ บุคคลรอบข้างทำให้สบาย (๕) อาหารสัปปายะ อาหารที่บริโภคแล้วทำให้สบาย (๖) อุตุสัปปายะ การเลือกอุณหภูมิและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นที่สบายแก่ตน (๗) อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถที่สบาย ผ่อนคลาย ทำได้นาน ถือว่าอิริยาบถนั้น

เหมาะสมกับตนที่สุด [๖๑]

ง. อันตรายที่ทำให้ฆาตกรไม่สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์

อันตรายที่ทำให้ฆาตกรที่แม้จะกลับตัวกลับใจได้ ประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ก็จะไม่สามารถบรรลุธรรมตั้งแต่โสดาปัตติมรรคจนถึงอรหัตตผล สำเร็จเป็นพระอรหันต์ มี ๕ ประการ คือ

๑. กัมมันตราย อันตรายคือกรรม หมายถึง อนันตริยกรรม ๕ ประการ ได้แก่ (๑) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (๒) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา (๓) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (๔) โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงห้อพระโลหิต (๕) สังฆเภท ทำลายสงฆ์ให้แตกกันกรรมนี้มีผลทำให้ไปเกิดในอบายภูมิหลังจากเสียชีวิตแล้ว มีโทษหนักขัดขวางการไปสวรรค์และบรรลุนิพพาน ส่วนภิกขุนีทูสกกรรม ขัดขวางเฉพาะการบรรลุมรรคเท่านั้น

๒. กิเลสันตราย อันตรายคือกิเลส หมายถึง มิจฉาทิฏฐิ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) อกิริยทิฏฐิ ความเห็นผิดว่าไม่มีบุญบาป (๒) นัตถิกทิฏฐิ ความเห็นผิดว่าเหล่าสัตว์ ตายแล้วสูญ (๓) อเหตุกทิฏฐิ ความเห็นผิดว่าไม่มีกรรมดีกรรมชั่วที่เป็นเหตุให้เกิดคุณโทษ ความเห็นผิดทั้ง ๓ ประการนี้ ย่อมส่งผลให้ไปเกิดในนรกหลังจากตายแล้ว จึงชื่อว่า นิยตมิจฉาทิฏฐิ คือ ความ เห็นผิดที่นำพาตรงไปสู่นรก เป็นกิเลสขัดขวางการเข้าถึงสวรรค์และนิพพาน อเหตุกทิฏฐิปฏิเสธเหตุว่ากรรมไม่มี นัตถิกทิฏฐิปฏิเสธผลว่าผลกรรมไม่มี ส่วนอกิริยทิฏฐิปฏิเสธทั้งเหตุและผล เมื่อปฏิเสธเหตุก็จัดว่าปฏิเสธผล เมื่อปฏิเสธผลก็ปฏิเสธเหตุ ฉะนั้นจึงเป็นมิจฉาทิฏฐิ

---

[๖๐] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๔๔, วิสุทธิ. (ไทย) ๑/๒/๗๐.

[๖๑] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๖๑, วิสุทธิ. (ไทย) ๑/๒/๑๐๐.

๓. วิปากกันตราย อันตรายคือวิบาก หมายถึง ปฏิสนธิจิตที่เป็นอเหตุกปฏิสนธิ (ปฏิสนธิที่ไม่มีเหตุ ๓ คือ อโลภเหตุ อโทสเหตุ อโมหเหตุ) และทวิเหตุปฏิสนธิ (ปฏิสนธิที่มีเหตุ ๒ คือ อโลภเหตุ และอโทสเหตุ) บุคคลผู้ประกอบด้วยปฏิสนธิประเภทนี้ไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ในชาตินี้ เพราะปราศจากปัญญาในขณะปฏิสนธิ ถ้าทำกุศลไว้ก็ไปเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดาได้ อันตรายประเภทนี้ห้ามการบรรลุมรรค ผล ฌาน อภิญญา ไม่ห้ามเข้าถึงสวรรค์

๔. อริยูปวาทันตราย อันตรายคือการว่าร้ายพระอริยบุคคล หมายถึง การพูดให้ร้ายพระอริยบุคคลเพื่อให้ท่านเสียชื่อเสียงหรือศีลธรรม แม้จะรู้ว่าท่านเป็นพระอริยบุคคลหรือไม่ก็ตาม มีโทษห้ามสวรรค์และนิพพาน ถ้าขอขมาแล้วก็พ้นจากอันตรายนี้ได้

๕. อาณาวีติกกมันตราย อันตรายคือการละเมิดพุทธบัญญัติ หมายถึง ภิกษุ ต้องอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในอาบัติ ๗ หมวด ได้แก่ (๑) ปาราชิก (๒) สังฆาทิเสส (๓) ถุลลัจจัย (๔) ปาจิตตีย์ (๕) ปาฏิเทสนีย์ (๖) ทุกกฏ (๗) ทุพภาสิต มีโทษหนักห้ามการเข้าถึงสวรรค์และ นิพพาน แต่ถ้าชำระโทษตามวินัยกรรมแล้วก็พ้นจากอันตรายนี้ได้[๖๒]

ฆาตกรโดยทั่วไปฆ่ามนุษย์ตายถือว่าล่วงละเมิดหรือผิดศีล ข้อที่ ๑. ปาณาติปาตาเวรมณี แต่ถ้าไม่ละเมิดอันตราย ๕ ประการนี้ ถือว่าไม่เป็นอันตรายต่อการบรรลุมรรค ผล นิพพาน หรือปัญหาต่อการบรรลุเป็นพระอรหันต์ ฉะนั้น เมื่อฆาตกรมีสติสัมปชัญญะและเกิดหิริโอตตัปปะแล้ว ตั้งใจสมาทานศีล เจริญภาวนา มีปัญญาเห็นแจ้งแทงตลอดในธรรมทั้งปวงแล้ว ก็สามารถสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้

๓.๓ สรุปวิเคราะห์

แนวคิดเรื่องฆาตกรทั่วไปกับฆาตกรในพระพุทธศาสนา มีความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือมีผู้กระทำผิด มีเจตนาในการกระทำผิด มีการวางแผนหรือกระทำความผิดด้วยเจตนา การกระทำนั้นสำเร็จ มีผู้ถูกฆ่าตาย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแผ่นดินหรือผิดศีลธรรม ซึ่งทั้งฆาตกรทั่วไปและฆาตกรในพระพุทธศาสนานั้น มีการจัดประเภทหรือแบ่งหมวด หมู่สอดคล้องกัน แม้จะไม่เหมือนกันทั้งหมดก็ตามและมีโทษหนักหรือเบาตามประมวลกฎหมายอาญาสำหรับฆาตรกรทั่วไป โดยมีโทษสูงสุดคือประหารชีวิต ส่วนฆาตกรในพระพุทธศาสนามีข้อยกเว้นบางประการที่แตกต่างจากฆาตกรทั่วไป กล่าวคือถ้าฆาตกรฆ่ามารดา ฆ่าบิดา หรือ ฆ่าพระอรหันต์ ถือว่าเป็นอนันตริยกรรม มีโทษหนักสูงสุดห้ามสวรรค์และห้ามนิพพาน ฆาตกรทั่วไปไม่ได้กล่าวถึง

---

[๖๒] พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาดอ), **วิปัสสนานัย** เล่ม ๑, พระคันธสาราภิวงศ์ แปลและเรียบเรียง, (นครปฐม : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗-๒๙.

การมีโอกาสในการบรรลุธรรม เป็นการตัดสินความอาศัยกระบวนกฎหมายอาญาแผ่นดิน มีโทษสูงสุดคือประหารชีวิต ส่วนฆาตกรในพระพุทธศาสนามิได้ระบุโทษประหารชีวิตไว้ (เว้นแต่ภิกษุฆ่ามนุษย์ มีโทษเป็นปาราชิกคือขาดจากความเป็นภิกษุ) แต่กลับให้ฆาตกรมีโอกาสในการดำเนินชีวิตมากกว่า

กรณีฆาตกรองคุลิมาล เดิมชื่ออหิงสกะ เป็นบุตรปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เมื่อเจริญวัยก็ไปศึกษาศิลปศาสตร์ในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ เมืองตักสิลา มีความรู้และความประพฤติดี เพื่อนๆเกิดความริษยาจึงยุอาจารย์ให้กำจัดเสีย อาจารย์จึงลวงด้วยอุบายให้ไปฆ่าคนพร้อมทั้งตัดนิ้วมือมาให้ครบ ๑,๐๐๐ นิ้ว แล้วจะได้สำเร็จวิชาวิเศษอย่างหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้อหิงสกะกลายเป็นฆาตกร ผู้โหดร้ายทารุณ ฆ่าคนและตัดนิ้วมือคนที่ตนฆ่าแล้วมาร้อยเป็นพวงมาลัย จึงชื่อว่าองคุลิมาล ต่อมาพระพุทธองค์เสด็จไปแสดงธรรมโปรด จนได้สติบรรลุโสดาปัตติผล เลิกเป็นฆาตกรเด็ดขาด แล้วทูลขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา มีความเพียรอย่างแรงกล้า ตั้งใจปฏิบัติธรรมอันเป็นปัจจัยต่อการบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ได้แก่ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ กรรมฐาน ๒ และตามปัจจัยที่สนับสนุนให้ฆาตกรบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ โดยตัดปลิโพธ ๑๐ แสวงหากัลยาณมิตร มอบตนเป็นศิษย์พระพุทธองค์ ได้กรรมฐานที่ถูกอุปนิสัยและได้สิ่งที่เป็นสัปปายะทั้งมวล จึงได้ตั้งสัตย์ปฏิญาณด้วยความเพียรอันแรงกล้า ประพฤติปฏิบัติธรรมไปตามลำดับจนกระทั่งได้บรรลุธรรมเบื้องสูงยิ่งขึ้นไป ในที่สุดก็ได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ กรณีนี้สะท้อนให้เห็นทัศนะที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ได้แก่

๑. มนุษย์ทั้งหลายถ้าไม่มีสันดานเป็นฆาตกร แม้จะฆ่ามนุษย์จำนวนมาก แต่เมื่อไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ คือ (๑) ฆ่ามารดา (๒) ฆ่าบิดา (๓) ฆ่าพระอรหันต์ (๔) ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต (๕) ทำลายสงฆ์ให้แตกแยกกัน และไม่ได้ทำภิกษุณีทูสกกรรม คือการประทุษร้ายภิกษุณี ได้สร้างบารมีประกอบด้วยองค์ ๒ ประการ คือ (๑) มีความปรารถนา รักใคร่พอใจในอรหัตตภูมิ (๒) ได้ทำกุศลในสำนักของพระอริยเจ้าเป็นเวลา ๑๐๐,๐๐๐ กัป เมื่อได้ฟังธรรมแล้วก็เกิดศรัทธาความเลื่อมใสสามารถเลิกเป็นฆาตกรได้เด็ดขาด และตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์จนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า อรหัตตมรรคนั้นมีพลังยิ่งนัก สามารถทำให้อกุศลกรรมคือปาณาติบาตกลายเป็นอโหสิกรรมคือกรรมที่เลิกให้ผลได้

๒. พระผู้มีพระภาคทรงสามารถฝึกฝน หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลผู้ที่สมควรฝึกฝนได้โดยมิทรงใช้อาชญาใดเลย และทรงมีพระมหากรุณาคุณแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย ในการแสดงธรรมให้ฟัง จนในที่สุดเวไนยสัตว์เหล่านั้นก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ดังเช่นฆาตกร องคุลิมาล ถ้าพระผู้มีพระภาคไม่ได้เสด็จไปแสดงธรรมโปรด ก็จะอาจฆ่ามารดาของตนซึ่งเป็น

อนันตริยกรรมมีโทษหนัก ทำให้ไม่อาจบรรลุมรรค ผล นิพพานได้แน่นอน ฉะนั้น จึงนับได้ว่า ฆาตกรองคุลิมาลได้รับพระมหากรุณาคุณจากพระพุทธองค์โดยแท้

๓. มรรคผลนิพพานในพระพุทธศาสนานั้น ในขณะผู้ปฏิบัติเข้าถึงโสดาปัตติมรรค สังสารวัฏ (กิเลส กรรม วิบาก) อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จะถูกทำลาย จะไม่ไปเกิดในอบายภูมิ ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย เดรัจฉาน เพราะกิเลสที่นำไปสู่ภพเหล่านี้ได้ถูกทำลายไปแล้ว และจะไม่ประกอบอกุศลกรรมที่จะนำไปเกิดในภูมิเหล่านั้นอีก และผลแห่งกรรมแต่อดีตที่จะนำไป สู่ภูมิเหล่านี้ก็จะกลายเป็นอโหสิกรรมไป ในการบรรลุธรรมระดับสูงขึ้นไป กิเลสจะถูกทำลายมากขึ้นๆ จนในที่สุดเมื่อบรรลุอรหัตตผล กิเลสจะถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิงทั้งกรรมและผลแห่งกรรม พระอรหันต์จะไม่ถูกรบกวนด้วยกิเลสเหล่านี้อีก และเมื่อท่านดับขันธ์แล้วก็เข้าสู่ภาวะอันปลอดภัยคือนิพพาน ไม่กลับมาเวียนว่ายในวัฏฏสงสารอีกต่อไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์ฆาตกรองคุลิมาลกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ เพื่อการปรับใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

๔.๑ วิเคราะห์ประเด็นฆาตกรองคุลิมาลกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์

๔.๑.๑ เหตุผลที่ทำให้ฆาตกรองคุลิมาลบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้

พระองคุลิมาลเถระ แม้จะเคยเป็นฆาตกรฆ่าคนตายจำนวนมาก เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์ผู้ทรงเป็นกัลยาณมิตรแล้ว ก็มีสติระลึกได้และสัมปชัญญะรู้สึกตัวพร้อมทั้งเกิดหิริละอายแก่ใจและโอตตัปปะเกรงกลัวต่อบาป พอพระธรรมเทศนาจบลงก็ได้บรรลุโสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบัน จึงเลิกเป็นฆาตกรตั้งแต่บัดนั้น แล้วก็ทูลขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาด้วยความเพียร ในที่สุดก็ได้บรรลุอรหัตตผลเป็นพระอรหันต์ ซึ่งเหตุผลที่ทำให้ฆาตกรองคุลิมาลบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้นั้น พอสรุปได้ ดังนี้

๑. องคุลิมาล ไม่มีสันดานเป็นฆาตกร แม้จะฆ่ามนุษย์จำนวนมาก แต่ก็ทำไปเพราะจำใจด้วยความเคารพเชื่อฟังคำสั่งของอาจารย์ปรารถนาจะจบการศึกษา และที่สำคัญไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ อย่าง คือ (๑) ฆ่ามารดา (๒) ฆ่าบิดา (๓) ฆ่าพระอรหันต์ (๔) ทำร้ายพระ พุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต (๕) ทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน[๑] ซึ่งอนันตริยกรรมแต่ละข้อมีผลรุนแรงแก่ผู้กระทำคือผู้กระทำในชาตินั้น เดิมทีแม้มีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถบรรลุมรรคผลได้ ก็จะตัดรอนทำให้บรรลุมรรคผลไม่ได้ และเมื่อตายไปแล้วผลของอนันตริยกรรมก็จะส่งผลให้ไปเกิดในอเวจีมหานรกทันทีโดยไม่มีกุศลกรรมอื่นจะมาขัดขวางได้ จนกว่าอนันตริยกรรมจะให้ผลสิ้นสุดลง และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณี ซึ่งเป็นกรรมที่ขัดขวางการบรรลุมรรค[๒]

๒. องคุลิมาล แม้จะเคยเป็นฆาตกร แต่ในช่วงบั้นปลายชีวิตในแต่ละชาติ ก็มีโอกาสได้ฟังคำสั่งสอนของพระโพธิสัตว์ผู้เป็นกัลยาณมิตร ตั้งใจสมาทานศีล ๕ และบำเพ็ญบารมีที่

---

[๑] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๙/๒๐๙.

[๒] พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสะยาดอ), **ปัสสนามัย เล่ม ๑,** พระคันธสาราภิวงศ์ แปลและเรียบเรียง, (นครปฐม : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

ประกอบด้วยองค์ ๒ ประการ คือ (๑) ฉันทตา คือ ความปรารถนารักใคร่พอใจในอรหันตภูมิ (๒) อธิการ คือ การทำบุญให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาในสำนักของพระอริยเจ้า สิ้นระยะเวลา ๑๐๐,๐๐๐ กัป ด้วยอานุภาพบารมีเหล่านั้น เมื่อเกิดความประมาทก็จะกลับได้สติเร็วกว่าปรกติ

๓. องคุลิมาลได้อาศัยปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ ๒ ประการ คือ (๑) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่น ได้แก่ ได้รับการถ่ายทอดหรืออิทธิพลจากพระโพธิสัตว์ผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่คอยอบรมสั่งสอนหรือพัฒนาชีวิตในทางที่ดีขึ้น (๒) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือ การทำไว้ในใจโดยแยบคาย ได้แก่ การคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็นนั่นเอง เป็นหลักในการพัฒนาชีวิตให้สูงขึ้นตามลำดับ

องคุลิมาลได้อาศัยเหตุปัจจัยเหล่านี้ เป็นปทัฏฐานแห่งการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา สามารถประหารอกุศลกรรมคือปาณาติบาตได้ด้วยอรหัตตมรรค จึงทำให้อกุศลกรรมกลายเป็นอโหสิกรรมไปบรรลุอรหัตตผลเป็นพระอรหันต์ โดยเริ่มตั้งแต่ศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เมื่อศึกษาจนเข้าใจชัดแล้วก็ลงมือปฏิบัติตามหลักโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ จนสามารถดึงโพธิปักขิยธรรมออกมาแสดงผลที่ตัวคนแล้ว คนก็ไปแสวงหาผลออกที่สังคม[๓] การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ดึงความสามารถที่อยู่ในตัวคนแต่ละคนออกมา และการศึกษาเป็นการเลี้ยงดูคนให้เจริญเติบโตด้านศีลธรรม[๔] ซึ่งไตรสิกขานั้นเป็นข้อปฏิบัติ สำหรับฝึกอบรมหรือพัฒนากาย วาจา ใจ ให้เจริญยิ่งๆขึ้นไป จนสามารถบรรลุพระนิพพาน มี ๓ ประการ [๕] คือ

๑. อธิสีลสิกขา คือ การศึกษาและปฏิบัติในศีลอันยิ่ง หมายถึง การฝึกอบรมหรือพัฒนาการควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจาอย่างสูง โดยเน้นสำรวมอินทรีย์ ๖ ประการ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อได้สัมผัสกามคุณ ๕ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เพื่อไม่ให้กระทำความผิดทางกาย และวาจา

๒. อธิจิตตสิกขา คือ การศึกษาและปฏิบัติในจิตอันยิ่ง หมายถึง การฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมชั้นสูงและบรรลุธรรมระดับต่างๆ โดยเน้นการฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้บรรลุฌาน เพื่อข่มนิวรณ์ ๕ หรือธรรมที่เป็นกิเลสขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบที่

---

[๓] พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมกับการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑) หน้า ๑๑.

[๔] Viday Ratna. Education thught and Practice (New Delhi : Sterling Publisher Private Timited, 1976) อ้างใน บรรจบ บรรณรุจิ, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพระอสีติมหาสาวกกับการบรรลุธรรม" (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๖๒.

[๕] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

สามารถจะบรรลุฌาน เรียกว่า ฌานจิต[๖]

๓. อธิปัญญาสิกขา คือ การศึกษาและปฏิบัติในปัญญาอันยิ่ง หมายถึง การฝึก อบรม หรือพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง โดยเน้นการรู้แจ้งเรื่องรูปนาม ปัญญาที่รู้แจ้งรูปนาม เรียกว่า วิปัสสนาญาณ[๗]

ไตรสิกขานี้ ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำให้เกิดขึ้นในตน จึงจะสามารถละกิเลสหรือสังโยชน์ได้เข้าสู่การบรรลุธรรมชั้นสูงๆขึ้นไป จุดเริ่มต้นต้องตั้งมั่นอยู่ในศีลก่อน สมดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ภิกษุผู้มีปัญญา ตั้งมั่นอยู่ในศีล อบรมจิตและปัญญา จนเผาผลาญกิเลสได้และเกิดปัญญารักษาตนเอง จึงจะสามารถถางชัฏคือตัณหาได้”[๘] ซึ่งศีลคือข้อปฏิบัติเพื่อให้บริสุทธิ์ เรียกว่า ปาริสุทธิศีล มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. ปาฏิโมกขสังวรศีล ศีลคือความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นจากข้อห้าม ทำตามข้ออนุญาต ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย

๒. อินทริยสังวรศีล ศีลคือความสำรวมอินทรีย์ ระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำ เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง ๖

๓. อาชีวปาริสุทธิศีล ศีลคือความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ เลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่ประกอบอเนสนา มีหลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ เป็นต้น

---

[๖] ฌานจิตมี ๘ ประการ คือ (๑) ปฐมฌาน ฌานที่ ๑ (๒) ทุติยฌาน ฌานที่ ๒ (๓) ตติยฌาน ฌานที่ ๓ (๔) จตุตถฌาน ฌานที่ ๔ เรียกว่า รูปฌาน ๔ (๕) อากาสานัญจายตนฌาน ฌานที่กำหนดอาการว่า ไม่มีที่สิ้นสุด (๖) วิญญาณัญจายตนฌาน ฌานที่กำหนดว่าวิญญาณไม่มีที่สุดเป็นอารมณ์ (๗) อากิญจัญญายตนฌาน ฌานที่กำหนดว่าไม่มีอะไรแม้น้อยหนึ่งเป็นอารมณ์ (๘) เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ฌานที่กำหนดว่ามีสัญญาก็ไม่ใช่ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่เป็นอารมณ์ เรียกว่า อรูปฌาน ๔ (วิ.มหา.(ไทย) ๑/๑๑/๕, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๘๑.

[๗] วิปัสสนาญาณ ๙ ประการ คือ (๑) อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ ญาณอันตามเห็นความเกิดและความดับของรูปนาม (๒) ภังคานุปัสสนาญาณ ญาณอันตามเห็นความดับของรูปนามแต่เพียงอย่างเดียว (๓) ภยตูปัฏฐานญาณ ญาณที่มองเห็นรูปนามว่าเป็นของน่ากลัว (๔) อาทีนวานุปัสสนาญาณ ญาณที่พิจารณาเห็นโทษของรูปนาม (๕) นิพพิทานุปัสสนาญาณ ญาณที่พิจารณาเห็นความเบื่อหน่าย (๖) มุญจิตุกัมยตาญาณ ญาณที่พิจารณาเห็นด้วยความใคร่จะพ้นจากรูปนาม (๗) ปฏิสังขารญาณ ญาณที่พิจารณาหาทาง พ้นไปจากรูปนาม (๘) สังขารุเปกขาญาณ ญาณที่พิจารณาเห็นโดยปล่อยวางเสียได้ในสังขารคือรูปนาม (๙) สัจจานุโลมิกญาณ ญาณที่พิจารณาเห็นคล้อยตามความเป็นจริง (วิสุทฺธิ.(บาลี) ๓/๒๖๒-๓๑๙, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๓/๒/๑๐๒ -๒๐๓)

[๘] สํ.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓/๑๖.

๔. ปัจจัยสันนิสิตศีล ศีลที่เกี่ยวกับปัจจัย ๔ ได้แก่ ปัจจัยปัจจเวกขณ์ คือ การพิจารณาใช้สอยปัจจัย ๔ ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น ไม่บริโภคด้วยตัณหา[๙]

องคุลิมาลฝึกอบรมกายวาจาด้วยศีล จนศีลบริสุทธิ์ดีแล้ว ก็ฝึกอบรมจิตด้วยสมาธิ จนจิตตั้งมั่นดีแล้ว ก็ฝึกอบรมปัญญาด้วยภาวนา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริงอย่างบริบูรณ์ตามหลักภาวนา ๒ ประการ[๑๐] คือ

๑. สมถภาวนา คือ การเจริญสมถะ หมายถึง หลักสำหรับฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้สงบ โดยใช้อารมณ์เป็นเครื่องยึด

๒. วิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญวิปัสสนา หมายถึง หลักสำหรับฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้เห็นแจ้ง โดยพิจารณาในความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นอนัตตาของสังขารทั้งหลาย เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่น

วิธีการปฏิบัติภาวนา ๒ ประการ มีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในพระไตรปิฎกได้แสดงวิธีปฏิบัติของสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาไว้ ดังนี้

๑. การเจริญสมถะนำวิปัสสนา[๑๑] วิธีปฏิบัติโดยเจริญสมถะจนกระทั่งจิตสงบแล้วจึงยกจิตขึ้นสู่การเจริญวิปัสสนา คัมภีร์อรรถกถาปัปัญจสูทนี กล่าวไว้ว่า คนบางคนเจริญสมถะให้เกิดเป็นอุปจารสมาธิหรืออัปปนาสมาธิก่อน นี้เป็นสมถภาวนา ต่อมาเขาเจริญพิจารณาสมถะและธรรมทั้งหลายที่เกิดร่วมกับสมถะนั้น โดยลักษณะทั้งหลาย มีความไม่เที่ยง เป็นต้น นี้เป็นวิปัสสนาภาวนา อย่างนี้เรียกว่า การเจริญสมถะนำวิปัสสนา[๑๒]

๒. การเจริญวิปัสสนานำสมถะ[๑๓] วิธีปฏิบัติโดยเจริญวิปัสสนาใช้ปัญญาพิจารณาดูรูปนามจนกระทั่งเกิดการเห็นแจ้งตามความเป็นจริง คัมภีร์อรรถกถาปัปัญจสูทนีได้กล่าวไว้ว่า คนบางคนพิจารณาขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ ๕ อย่าง โดยลักษณะทั้งหลาย มีความไม่เที่ยง เป็นต้น โดยมิได้ทำสมถะให้เกิดขึ้น นี้เป็นวิปัสสนาภาวนา ต่อมาเขาได้ปล่อยวางไม่ยึดถือธรรมทั้งหลายที่เกิดในวิปัสสนานั้น ความแน่วแน่แห่งจิตก็เกิดขึ้น นี้เป็นสมถภาวนา อย่างนี้เรียกว่า การเจริญวิปัสสนานำสมถะ[๑๔]

---

[๙] วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๙, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๑/๑/๓๓-๓๔.

[๑๐] องฺ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๒/๗๖.

[๑๑] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๑๗๐/๑๗๙.

[๑๒] ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๐.

[๑๓] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๑๗๐/๑๗๙.

[๑๔] ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๐.

๓. การเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กัน[๑๕] วิธีปฏิบัติโดยเจริญสมถะได้ขั้นหนึ่งแล้วออกจากสมถะมาพิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นในสมถะ ปฏิบัติอย่างนี้เรื่อยไป ในคัมภีร์อรรถกถาปปัญจสูทนีกล่าวไว้ว่า เมื่อผู้ปฏิบัติได้ปฐมฌานแล้วออกจากปฐมฌานมาพิจารณาสังขาร ครั้นพิจารณาสังขารแล้ว เข้าสู่ทุติยฌานต่อไปออกจากทุติยฌานมาพิจารณาสังขาร ทำตามลำดับอย่างนี้เรื่อยไปจนกระทั่งถึงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ออกจากเนวสัญญานาสัญญายตน ฌานนี้แล้วมาพิจารณาสังขารอีก อย่างนี้เรียกว่า การเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กัน[๑๖]

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า ผู้ปฏิบัติสมถะอาจทำแต่สมถะอย่าเดียว โดยมุ่งหวังจะชื่นชมเสพผลของสมถะคือฌานสมาบัติและอภิญญา ๕ ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับวิปัสสนาเลยก็ได้ แต่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาต้องอาศัยสมถะไม่มากก็น้อย คือ อาจเจริญสมถะจนได้ฌานสมาบัติแล้ว จึงก้าวต่อไปเจริญวิปัสสนาคือเอาฌานเป็นบาทของวิปัสสนาก็ได้ หรืออาจเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนาควบคู่กันไป[๑๗] สมดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “เธอทั้งหลาย จงเจริญสมถะและวิปัสสนาให้ยิ่งขึ้นไป จักเป็นไปเพื่อรู้แจ้งธรรมธาตุเป็นอเนก”[๑๘]

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุธรรมชั้นสูงยิ่งๆ ขึ้นไปนั้น ผู้ปฏิบัติจะใช้วิธีการเจริญสมถะนำวิปัสสนา หรือวิธีการวิปัสสนานำสมถะ หรือว่าวิธีการเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไปก็ใช้ได้ทั้งนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะเลือกปฏิบัติตามวิธีใด สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาจะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และสนับสนุนกันให้มีกำลังยิ่งขึ้นจนกว่าจะได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์

สรุปความว่า เหตุที่ทำให้ฆาตกรองคุลิมาลบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ ก็เพราะท่านไม่มีสันดานเป็นฆาตกร แม้จะฆ่ามนุษย์จำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ อย่าง และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณี ซึ่งเป็นกรรมที่มีโทษหนักห้ามมรรค ผล นิพพาน พร้อมกันนี้องคุลิมาลได้ทำกุศลกรรมคือสมาทานศีล ๕ และสร้างสมบารมีเพื่อปรารถนาอรหันตภูมิ และได้ทำกุศลในสำนักพระอริยเจ้ามาถึง ๑๐๐,๐๐๐ กัป ได้พระโพธิสัตว์ผู้เป็นกัลยาณมิตรคอยสั่งสอน จึงเกิดสติสัมปชัญญะ และเกิดความละอายใจกลัวผลกรรม จึงได้สร้างสัมมาทิฏฐิให้เกิดขึ้น พยายามสร้างกุศลในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยการศึกษาและปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

---

[๑๕] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๑๗๐/๑๗๙.

[๑๖] ม.มู.อ. (บาลี) ๑/๑๕๐.

[๑๗] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐๖.

[๑๘] ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๔๗/๑๗๕.

คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เจริญสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาทำให้มีความสัมพันธ์ทางกายและสิ่งแวดล้อมที่ดี การพัฒนาจิตก็ทำให้มีจิตของตนสำนึกที่ดี และการพัฒนาปัญญา ก็ทำให้ตนเกิดความรู้ความใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดมีจิตใจที่สงบเยือกเย็นและผ่องใส และบรรลุธรรมสูงขึ้นไปตามลำดับ จนในที่สุดก็ได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์

๔.๑.๒ เหตุผลที่พระองคุลิมาลแม้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วก็เสวยผลอันเป็นเศษของกรรมอยู่

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสัจจนิยม เพราะว่าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับกฎแห่งเหตุผล และสอดคล้องกับกฎแห่งศีลธรรมตามหลักสากล[๑๙] ดังเห็นได้ว่า

หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเต็มไปด้วยเหตุผล แม้เรื่องกรรมและผลแห่งกรรมนี้ก็เป็นเรื่องละเอียดอ่อนยิ่งนัก ยากที่จะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งด้วยปัญญาขั้นโลกียะ ดังนั้นจะต้องใช้ปัญญาขั้นโลกุตตระอันละเอียดสุขุมรอบคอบเป็นเครื่องพิจารณา จึงจะสามารถรู้ได้ว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งปวงล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม กล่าวคือผู้ทำกรรมดีก็จะได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วก็จะได้รับผลชั่ว เพราะกรรมเป็นสมบัติเฉพาะตน สมดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์โลกให้เลวและประณีตได้”[๒๐]

พระองคุลิมาลแม้เป็นพระอรหันต์แล้ว ก็หนีกฎแห่งกรรมข้อนี้ไม่พ้น จำต้องเสวยผลอันเป็นเศษแห่งกรรมอยู่ ซึ่งกรรมในที่นี้ หมายถึง ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม เมื่อบุคคลทำกรรมนี้แล้วย่อมจะได้รับผลแห่งกรรมที่ตนทำในชาตินี้ ไม่ต้องไปรอรับผลในชาติหน้า ธรรมดาการกระทำต่างๆ ของคนเราไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมคือกรรมฝ่ายดี หรืออกุศลกรรมคือกรรมฝ่ายชั่ว ในขณะที่กระทำนั้นย่อมจะต้องมีชวนะเกิดขึ้น ๗ ครั้งเสมอ และวิถีจิตที่มีชวนะเกิดขึ้น ๗ ครั้งนี้มีมากมาย บรรดาชวนที่เกิดขึ้น ๗ ครั้งนี้ เจตนาที่ประกอบอยู่ในปฐมชวนะดวงที่ ๑ นั้น เรียกว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ซึ่งเมื่อว่าโดยการให้ ผลแล้วมี ๒ ประเภท คือ

---

[๑๙] นายปรีชา คุณาวุฒิ, “พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต**, ภาควิชาปรัชญา (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๑, หน้า ๘๙.

[๒๐] ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๘๙/๓๕๐๖.

๑. ปริปักกทิฏฐเวทนียกรรม ได้แก่ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลทันตาเห็นในชาตินี้ ซึ่งถึงความแก่กล้า กรรมชนิดนี้ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลหรือฝ่ายอกุศล ก็สามารถที่จะส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของกรรมถูกส่งผลภายใน ๗ วันอย่างแน่นอน

๒. อปริปักกทิฏฐเวทนียกรรม ได้แก่ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลทันตาเห็นในชาตินี้ ซึ่งไม่ถึงความแก่กล้า กรรมชนิดนี้ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลหรือฝ่ายอกุศลสามารถที่ส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของกรรมหลังจาก ๗ วันไปแล้ว

ทิฏฐเวทนียกรรมที่สามารถส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของกรรม จะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการ คือ

๑. ทิฏฐเวทยนียกรรม ที่ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ หมายถึง ถ้าเป็นทิฏฐเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ก็ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากทิฏฐเวทนียกรรมฝ่ายกุศล

๒. ทิฏฐเวทนียกรรม ที่มีกำลังพิเศษเพราะว่าได้รับการช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ หมายถึง ถ้าเป็นทิฏฐเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ก็ต้องได้รับการช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ โดยประกอบด้วยความวิบัติ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑) คติวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะคติ โดยเป็นสัตว์เกิด ในทุคติภูมิ เช่น สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น

๒) กาลวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะกาล โดยเกิดในสมัยที่คนเป็นมิจฉาทิฏฐิ มีสันดานเป็นบาปหยาบช้า เป็นต้น

๓) อุปธิวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะอุปธิ โดยเกิดมาเป็นมนุษย์มีอวัยวะน้อยใหญ่พิกลพิการมี หูหนวก ตาบอด เป็นต้น

๔) ปโยควิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะปโยค โดยเกิดมาเป็นคนอาภัพมีความเพียรผิด และมีความคิดผิด แล้วกระทำกายทุจริต เป็นต้น

ถ้าเป็นทิฏฐเวทนียกรรมฝ่ายกุศล ก็ต้องได้รับการช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ โดยประกอบด้วยสมบัติ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑) คติสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะคติ โดยเป็นสัตว์เกิดในสุคติภูมิ มีมนุสสภูมิ เป็นต้น

๒) กาลสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะกาล โดยเกิดในสมัยที่คนเป็นสัมมาทิฏฐิ มีคุณธรรมประจำใจ เป็นต้น

๓) อุปธิสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะอุปธิ โดยเกิดมาเป็นมนุษย์มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบอาการ ๓๒ บริบูรณ์ เป็นต้น

๔) ปโยคสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะปโยค โดยเกิดมาเป็นคนมีความเพียรชอบ และมีความคิดชอบ แล้วกระทำกายสุจริต เป็นต้น

๓. ทิฏฐเวทนียกรรม ที่มีกำลังหนักแน่นด้วยอำนาจแห่งปุญญาภิสังขาร ซึ่งมีสภาพเหมาะสมกับชวนะดวงที่ ๑ หมายความว่า ก่อนที่จะกระทำกรรมไม่ว่าจะเป็นอกุศล หรือกุศล ผู้นั้นจะมีการปรับปรุงจิตใจของตนให้เกิดความกล้าในการกระทำกรรมนั้น

๔. ทิฏฐเวทนียกรรม ที่สำเร็จลงด้วยอำนาจแห่งการกระทำความชั่วหรือความดีต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย หมายความว่า ถ้าเป็นทิฏฐเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ก็ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการกระทำความชั่วอย่างรุนแรง ถ้าเป็นทิฏฐเวทนีย กรรมฝ่ายกุศล ก็ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการกระทำความดีอย่างสูงสุด[๒๑]

ฆาตกรองคุลิมาลฆ่ามนุษย์จำนวนมาก ถือว่าเป็นทำความชั่วทางกายกรรมก็จริง แต่ก็ต้องมีมโนกรรมร่วมด้วย เพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ใจเป็นใหญ่และสำคัญกว่ากายและวาจา ซึ่งแรงผลักดันให้ฆาตกรองคุลิมาลกระทำชั่ว คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ด้วยหวังจบการศึกษาและตอบแทนต่อคุณของอาจารย์ทิศาปาโมกข์ จึงต้องกลายเป็นฆาตกร เมื่อพระพุทธองค์เสด็จไปโปรดจึงได้เกิดความละอายใจที่ตนได้กระทำความชั่ว และได้เกิดความเกรงกลัวต่อผลแห่งบาป จึงตั้งใจฟังพระธรรมเทศนาจนได้บรรลุโสดาปัตติผล และปฏิบัติธรรมต่อไปจนได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ แม้พระองคุลิมาลจะเป็นพระอรหันต์แล้ว สามารถประหารอกุศลกรรมคือปาณาติบาตได้หมดแล้ว แต่เศษของอกุศลกรรมเหล่านั้นยังเหลืออยู่พระองคุลิมาลจึงต้องเสวยผลของเศษกรรมนั้น และผลแห่งอกุศลกรรมนั้นส่งผลให้ได้รับทุกขเวทนา อาหารที่จะพึงหาได้โดยง่ายด้วยบิณฑบาตก็ไม่ได้ ก้อนดิน ก้อนหิน หรือเศษไม้ที่คนขว้างไปโดยไม่เจตนาก็ตกลงมาถูกร่างกายของท่าน ทำให้ได้รับบาดเจ็บ บาตแตก จีวรฉีกขาด ชีวิตได้รับความลำบาก แสดงให้เห็นว่า อกุศลกรรมที่ท่านได้ทำนั้นไม่ได้สูญหายไปไหน แม้จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

---

[๒๑] พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙), **วรรณกรรมไทยเรื่องกรรมทีปนี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๗-๒๑๔.

อกุศลกรรม หมายถึง กรรมอันชั่วร้าย ลามก ส่งผลให้ถึงความเดือดร้อน สภาพที่ให้ถึงคติชั่ว สิ่งที่ทำจิตให้ตกสู่ที่ชั่วคือทำให้เลวลง ให้เสื่อมลง[๒๒] มีโทษ ๒ ระดับ คือ (๑) โทษหนักสำหรับผู้ที่กระทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ[๒๓] (๒) โทษเบา สำหรับผู้ทำกรรมอื่นนอกจากอนันตริยกรรม และโทษนี้มีหลายลักษณะที่สัมพันธ์กัน เพราะความหนักหรือความเบาของโทษที่จะได้รับนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้กระทำเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับชีวิตที่ถูกทำลายด้วย การพิจารณาความหนักและความเบาของโทษ ต้องพิจารณาอนันตริยกรรมก่อน เพราะเป็นเกณฑ์หลักในการประเมินโทษของบาปอื่นๆ ซึ่งถือว่ามีโทษเบา เพื่อที่จะนำมาเทียบกันว่าอย่างไหนมีโทษหนัก หรืออย่างไหนมีโทษเบา

การให้ผลของอนันตริยกรรมนั้น พระอรรถกถาจารย์ได้จัดลำดับก่อนหลังเพื่อเป็นเกณฑ์วัดความหนักหรือความเบา ดังนี้ถ้าอย่างไหนหนักกว่าก็จะมาถึงก่อน อนันตริยกรรม ๕ ประการ ที่ถือว่ามีโทษหนักที่สุดคือทำลายสงฆ์ให้แตกกัน รองลงมาคือทำร้ายพระพุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต รองลงมาคือฆ่าพระอรหันต์ รองลงมาคือฆ่ามารดา และมีโทษเบาที่สุดคือฆ่าบิดา นอกจากนี้โทษหนักหรือโทษเบาระหว่างฆ่ามารดากับฆ่าบิดา ยังมีเงื่อนไขอยู่ว่า ถ้ามารดาไม่มีศีลธรรม ฆ่าบิดามีโทษหนักกว่า แต่ถ้ามีศีลธรรมเสมอกันแล้ว ฆ่ามารดามีโทษหนักกว่า ดังที่ พระฎีกาจารย์กล่าวว่า

> ถ้ามารดาบิดา มีสภาพเสมอกันโดยความมีศีลหรือไม่มีศีลแล้ว ฆ่ามารดามีโทษหนักกว่า เพราะสามารถส่งผลถึงปฏิสนธิ ด้วยมารดารับภาระหนักในการอุ้มท้องนานถึง ๙ เดือน นับว่าเป็นภาระหนักที่ทำได้ยาก และเป็นผู้มีอุปการมากแก่บุตรทั้งหลาย[๒๔]

ในกรณีฆาตกรองคุลิมาล ไม่ได้กระทำอกุศลกรรมที่มีโทษระดับหนักมาก เพราะว่าไม่ได้จัดอยู่เกณฑ์ของอนันตริยกรรม ๕ อย่างดังกล่าวแล้ว

การให้ผลของกรรมอื่นนอกจากอนันตริยกรรม ซึ่งเป็นอกุศลกรรมที่มีโทษเบาไม่มีผลต่อการห้ามสวรรค์ มรรค ผล นิพพาน ในชาตินี้ โดยจัดลำดับก่อนหลังเพื่อเป็นเกณฑ์วัดความหนักหรือความเบา คือ การฆ่ามนุษย์ที่นอกเหนือจากอนันตริยกรรม ๕ นั้น ก็ถือว่าเป็นบาปที่มีโทษเบา

---

[๒๒] พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** (กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์ ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘), หน้า ๓๕๘.

[๒๓] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๙/๒๐๙.

[๒๔] พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒,** (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๓๘-๓๙.

แต่ก็มีความสลับซับซ้อนมาก เพราะมีเงื่อนไขต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องถึง ๔ ประการ คือ (๑) คุณค่าของชีวิตมีมากหรือน้อย (๒) เจตนาในการฆ่ามีมากหรือน้อย (๓) ความพยายามในการฆ่ามีมากหรือน้อย (๔) สรีระสัตว์ที่ถูกฆ่ามีขนาดใหญ่หรือเล็ก ขึ้นอยู่กับคุณค่าของสัตว์เมื่อมีขนาดเท่ากัน ขึ้นอยู่กับเจตนาในการฆ่าเป็นกุศลหรืออกุศล เป็นต้น

ฆาตกรองคุลิมาลแม้จะฆ่ามนุษย์จำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้ทำอนันตริยกรรมและไม่ได้ทำภิกษุณีทูสกกรรม จึงจัดอยู่ในอกุศลกรรมที่มีโทษเบา ทำปาณาติบาตกรรมด้วยจิตเป็นอกุศลมูล มีโมหะคือไม่รู้อุบายของอาจารย์และเพื่อนเป็นสาเหตุใหญ่ มีโลภะคืออยากสำเร็จการศึกษาเป็นสาเหตุรอง และมีโทสะคือความโหดเหี้ยมเป็นสาเหตุร่วม มีความพยายามฆ่า เพื่อให้ได้นิ้วมือครบ ๑,๐๐๐ นิ้ว ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์ใหญ่และมีคุณประโยชน์มากกว่าสัตว์เดรัจฉาน แม้เหยื่อฆาตกรรมเหล่านั้นอาจจะไม่เคยเป็นผู้ให้ความอนุเคราะห์หรือช่วยเหลือฆาตกรองคุลิมาลมาก่อน แต่ก็ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ฉะนั้นการฆ่ามนุษย์จึงมีโทษหนักพอสมควร แม้ไม่ถึงกับระดับอนันตริยกรรม แต่ก็จัดอยู่ในประเภทที่หนักกว่าปรกติ ดังนั้นแม้พระองคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ไม่อาจหนีผลแห่งอกุศลกรรมเหล่านี้ได้ จึงต้องเสวยผลอันเป็นเศษแห่งกรรมนั้น จนกว่าเศษกรรมเหล่านั้นจะหมดสิ้นไป

๔.๒ การประยุกต์ใช้กรณีศึกษาฆาตกรองคุลิมาลในสังคมไทยปัจจุบัน

๔.๒.๑ การพัฒนาการของฆาตกร

พระพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์เหล่าอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษก็คือการศึกษา เพราะว่าการศึกษาคือการเรียนรู้ฝึกฝนอบรมหรือพัฒนา ดังนั้นมนุษย์ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาแล้ว จึงชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ เป็นผู้รู้จักดำเนิน

ชีวิตที่ดีงาม และช่วยหลือสังคมให้ดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดี

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เกิดขึ้นหรือทำให้เจริญขึ้น[๒๕] มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะใหม่ ไม่ว่าจะเป็นมากกว่าเดิม ดีกว่าเดิม หรือสูงกว่าเดิม เป็นไปในทางสร้างสรรค์มีผลเพื่อสันติสุขและสันติภาพของมวลมนุษย์ และเป็นไปถูกต้องตามกฎเกณฑ์หลักธรรม[๒๖] ฉะนั้น การพัฒนาการของฆาตกรตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สติสัมปชัญญะและหิริโอตตัปปะเป็นฐาน แล้วจึงค่อยพัฒนาทางกาย ทางศีล และทางจิต ในระดับโลกิยะ ดังนี้

---

[๒๕] วิสุทฺธิ. มหาฏีกา (ไทย) ๑/๖๔/๑๘๑.

[๒๖] พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมโฆษณ์อรรถานุกรม,** (กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก.ภาพพิมพ์ จำกัด,๒๕๓๓), หน้า ๑๔๔-๑๔๘.

๑. การพัฒนากายและศีล หมายถึง การพัฒนากายและศีล มี ๒ ประเภท คือ (๑) การพัฒนากาย ได้แก่ การพัฒนาอินทรีย์ ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ให้รับแต่สิ่งที่ดี เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสภาพแวดล้อม ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมให้ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นพื้นฐานการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมด้วยดี [๒๗] (๒) การพัฒนาศีล ได้แก่การพัฒนาความสัมพันธ์ทางกาย วาจากับเพื่อนมนุษย์อย่างปกติสุข ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ กับสังคมที่ดี [๒๘]

๒. การพัฒนาจิต หมายถึง การพัฒนาจิตให้เกิดผลทางจิต ๓ ประการ คือ (๑) จิตมีคุณภาพ ได้แก่ จิตมีเมตตาคือความรักปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีกรุณาคือความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีมุทิตาคือความพลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุข และมีอุเบกขาคือความวางเฉยในเมื่อไม่อาจช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นต้น (๒) จิตมีสมรรถภาพ ได้แก่ จิตมีความเพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นในสันดาน มีความเพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว มีความเพียรสร้างกุศลให้เกิดขึ้นในสันดาน และมีความเพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม เป็นต้น ๓) จิตมีสุขภาพ คือ จิตมีความสุขจากวัตถุสิ่งเสพบริโภค และมีความสุขที่ไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุสิ่งเสพบริโภค เป็นต้น [๒๙]

ส่วนการพัฒนาของฆาตกร โดยใช้สติสัมปชัญญะและหิริโอตตัปปะและการพัฒนาทางกาย ทางศีล และทางจิต ระดับโลกิยะเป็นฐานในการพัฒนาทางปัญญา เพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ในระดับโลกุตตระ [๓๐] ดังนี้

๑. การพัฒนาปัญญา หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ความคิดและเข้าใจในการแก้ปัญหาด้วยปัญญาอันบริสุทธิ์ จนความรู้และความเข้าใจหยั่งเห็นความเป็นจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะความเป็นจริง บรรลุถึงความบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความทุกข์สิ้นเชิง มีจิตสุขเกษมไร้ทุกข์ทั้งมวล ด้วยการปฏิบัติตามหลักภาวนา ๒ ประการ คือ (๑).สมถภาวนา คือ การเจริญสมถะ หมายถึง หลักสำหรับฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้สงบ โดยใช้อารมณ์เป็นเครื่องยึด (๒) วิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญวิปัสสนา หมายถึง หลักสำหรับฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตให้เห็นแจ้ง โดยพิจารณาเห็นในความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นอนัตตาของสังขารทั้งหลาย เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งผู้ที่จะพัฒนาปัญญาถึงระดับสูงได้นั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติธรรม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ปัญญาวุฑฒิสูตรว่า “ธรรมที่เป็นไปเพื่อพัฒนาปัญญามี ๔ อย่าง คือ (๑) สัปปุริสสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ (๒) สัทธัมมัสสวนะ การฟังสัทธรรม (๓) โยนิโส

---

[๒๗] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

[๒๘] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

[๒๙] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

[๓๐] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

มนสิการ การมนสิการโดยแยบคาย (๔) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม”[๓๑] ซึ่งธรรมหมวดนี้เรียกอีกอย่างว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อประจักษ์แจ้งโสดา-ปัตติผลจนถึงอรหัตตผล

๒. เมื่อพัฒนาปัญญาจนถึงระดับสูงสุดแล้วก็จะได้ความรู้พิเศษ ๓ ประการ คือ (๑) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความหยั่งรู้ที่ให้การระลึกชาติได้ (๒) จุตูปปาตญาณ ความหยั่งรู้การจุติ (ตาย)และการอุบัติ(เกิด)ของสัตว์ทั้งหลาย (๓) อาสวักขยญาณ ความหยั่งรู้นธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะหลาย[๓๒] หรือจะได้ความรู้พิเศษ ๘ ประการ คือ (๑) วิปัสสนาญาณ ญาณที่เป็นวิปัสสนา (๒) มโนมยิทธิ มีฤทธิ์ทางใจ (๓) อิทธิวิธิ แสดงฤทธิ์ได้ต่างๆ (๔) ทิพพโสต หูทิพย์ (๕) เจโตปริยญาณ กำหนดรู้จิตผู้อื่นได้ (๖) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้ (๗) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้การระลึกชาติได้ (๘) จุตูปปาตญาณ ความรู้จุติ(ตาย)และอุบัติ(เกิด)ของสัตว์ (๙) อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ[๓๓]

หลักการตรวจสอบความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง พระพุทธองค์ตรัสไว้ในมหาศาลปุตตสูตร มี ๕ ประการ คือ

๑. สัทธา ความเจริญด้วยศรัทธา หมายถึง มีความเชื่อมั่นความมั่นใจในพระรัตนตรัย และในการที่จะทำความดี มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

๒. ศีล ความเจริญด้วยศีล หมายถึง มีความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัย และกิริยามารยาทดีงาม

๓. สุตะ ความเจริญด้วยสุตะ หมายถึง มีความรู้จากการเล่าเรียนสดับตรับฟัง โดยแนะนำหรือขวนขวายในการศึกษาหาความรู้ที่จะปรับปรุงชีวิตจิตใจ

๔. จาคะ ความเจริญด้วยจาคะ หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และพอใจทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

๕. ปัญญา ความเจริญด้วยปัญญา หมายถึง มีความรู้ มีความคิด เข้าใจเหตุผล รู้ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีวิจารณญาณ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหา และดำเนินการต่างๆ ได้ผลดี”[๓๔]

---

[๓๑] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๒๔๘/๓๖๗-๓๖๘.

[๓๒] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๐๕/๒๗๕.

[๓๓] ดูรายละเอียดใน ที.สี. (ไทย) ๙/๒๓๔-๒๔๘/๗๗-๘๔.

[๓๔] ดู องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๔๐/๖๒.

สรุปความว่า การพัฒนาการของฆาตกร เบื้องต้นนั้นจะต้องอาศัยสติสัมปชัญญะและหิริโอตตัปปะ จึงจะเลิกเป็นฆาตกรได้ จากให้การศึกษาตามหลักไตรสิกขาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา พร้อมทั้งให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ มีการไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ อันเป็นการพัฒนาฆาตกรให้มีความเชื่อถืออย่างมีเหตุผล มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบถูกต้องตามหลักศีลธรรม มีความรู้สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ มีความเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น และมีความรู้มีความเข้าใจในสภาวะของโลกและชีวิต เป็นคนดีมีคุณค่าต่อสังคมตลอดไป

๔.๒.๒. กรณีตัวอย่างในสังคมไทยปัจจุบัน

กรณีพระองคุลิมาลเถระกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น นับว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของฆาตกรในการกลับตัวกลับใจ แม้ในสังคมไทยปัจจุบันก็มีเรื่องพระแฝดเป็นตัวอย่าง ซึ่งตามประวัติในอดีตท่านเคยเป็นฆาตกรฆ่าคนตายจำนวนมาก แต่ภายหลังก็กลับตัวได้จึงปฏิบัติธรรมจนมีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุข แม้ยังมีภูมิธรรมไม่เสมอกับพระองคุลิมาลเถระ แต่ท่านก็มีเป้าหมายคือพระนิพพาน จึงขอสรุปเรื่องพระแฝดมาเป็นกรณีตัวอย่าง ดังนี้

ก. ชาติภูมิ

เด็กชายคล้าย และเด็กชายแคล้ว เป็นคู่แฝดกัน เกิดที่บ้านหัวถิน ตำบลพังยาง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ แต่ไปเติบโตที่บ้านคูวาตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ชีวิตทั้งสองในช่วงแรกต่างกันราวฟ้ากับดิน โดยเด็กชายคล้ายได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดพังยาง มีท่านพระครูคลิ้ง พุทฺธสโร เป็นพระอุปัชฌาย์ แต่เด็กชายแคล้วกลายเป็นฆาตกรฆ่าคน ตั้งแต่อายุเพียง ๑๒ ขวบเท่านั้น

ข. ฆาตกรเด็ก

สาเหตุที่เด็กชายแคล้วต้องกลายเป็นฆาตกร ก็เพราะบิดาของเขายิงโจรที่เป็นสายมาปล้นบ้านตาย จากนั้นก็ต่อสู้กับผู้มีอิทธิพลผู้เป็นศัตรูอยู่หลายไป เด็กชายแคล้วเห็นบิดา ฆ่าคนอยู่เป็นนิตย์ และในที่สุดบิดาของเขาก็ถูกฆ่าตาย เขาจึงได้เข้าไปอยู่กับโจรกลุ่มหนึ่ง ด้วยตั้งใจจะหาทางฆ่าโจรเหล่านั้น เพื่อล้างแค้นที่ปล้นบ้านของตน เมื่อไปเป็นโจรก็ได้ร่ำเรียนวิชาโจรบ้าง วิชาไสยศาสตร์บ้าง เพื่อป้องกันในที่สุดกลายเป็นโจรชื่อดังภาคใต้นามว่า “เสือทิม” ฆ่าคนตายจำนวนมาก ตำรวจจับไม่ได้จนเกิดคำร่ำลือกันว่า เขาหายตัวได้บ้าง หนังเหนียวบ้าง ยิงไม่ออกบ้าง ฟันไม่เข้าบ้าง เป็นต้น โดยเป็นโจรอยู่ประมาณ ๘ ปี ต่อมาเมื่อหลวงพ่อพุ่ม และพระมหาคล้าย ตลอดจน

ญาติพี่น้องเกลี้ยกล่อมให้เข้ามอบตัวสู้คดี จึงได้เข้ามอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และสู้คดีจนพ้นความผิดในข้อหาฆ่าคนหมดทุกคดี ทั้งนี้เพราะไม่มีใครกล้าเป็นพยาน

ค. ฆาตกรกลับใจ

เมื่อชนะคดีทั้งหมดแล้ว นายแคล้วได้เข้าอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาตามคำแนะนำของหลวงพ่อพุ่มและพระมหาคล้ายผู้เป็นพี่ชาย ซึ่งบรรพชาเป็นสามเณรอยู่ก่อนแล้ว ทั้งสองรูปได้ตั้งใจศึกษาพระปริยัติธรรมจนสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค จึงมุ่งหน้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง โดยพระมหาคล้ายไปปฏิบัติที่ถ้ำโพธิสัตว์ มีพระอาจารย์คำตัน โกวิท เป็นอาจารย์สอนกรรมฐาน เมื่อมีความเข้าใจและชำนาญพอสมควรแล้ว ก็ได้แยกไปตั้งสำนักชื่อว่าสำนักสงฆ์น้ำตกธรรมรส ตั้งอยู่ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ส่วนพระมหาแคล้วไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพ เมื่อมีความเข้าใจและชำนาญพอสมควรแล้ว ก็ได้ไปตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ที่วัดเขาค้อพัฒนาราม ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ช่วยเหลือคนยากจนและชาวบ้านชาวเขาในบริเวณนั้นและใกล้เคียง จนเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างมาก พระมหาแคล้วเคยถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ บรรดานักศึกษาที่ถูกกวาดจับหลบหนีเข้าป่าพบท่านที่สำนักสงฆ์น้ำตกธรรมรส เกิดความเลื่อมใสในคำสั่งสอนของท่านที่คอยเตือนสติกล่อมเกลาจิตใจที่เร่าร้อนให้สงบเย็นลง มีนิสิตนักศึกษาจำนวนมากที่ลี้ภัยอยู่กับท่าน และได้ฟังคำสั่งสอนให้รู้จักธรรมะของพระพุทธองค์ ทั้งปฏิบัติธรรมจนจิตใจสงบเยือกเย็นใช้ชีวิตอย่างมีความสุข[๓๕]

ง. วิเคราะห์กรณีตัวอย่างในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการวิจัยประวัติพระมหาแคล้ว ฐานิสฺสโร พบว่า ในวัยเด็กท่านมีความโกรธที่บ้านถูกโจรปล้นและบิดาของถูกฆ่าตายจึงไปใช้ชีวิตเป็นฆาตกรฆ่าคนอยู่หลายปี ภายหลังได้รับโอกาสมีกัลยาณมิตร ๒ ท่าน คือ หลวงพ่อพุ่ม และมีพระมหาคล้าย พร้อมทั้งญาติมิตรคอยชี้แนะสั่งสอน ได้สติกลับตัวกลับใจเลิกเป็นฆาตกรอย่างเด็ดขาด เข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาโดยยึดแบบอย่างพระองคุลิมาลเถระ ซึ่งเมื่อกลับใจแล้วก็คิดว่า ควรจะดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะเดียวกันก็ได้เล็งเห็นว่า พระพุทธศาสนาเปิดโอกาสให้

---

[๓๕] ดูรายละเอียดใน หลวงพ่อธรรมรส, **ประวัติเข้มสองมหาฝาแฝด,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โลกทิพย์, ๒๕๓๘), หน้า๕-๙.

โอกาสกับคนทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นฆาตกรมีจิตใจหยาบช้าเพียงใด ถ้าไม่ได้ทำอนันตริยกรรมและภิกษุณีทูสกกรรมแล้ว มีศรัทธาเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความเพียรในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมจะมีโอกาสในการบรรลุถึงประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประโยชน์สูงสุดคือมรรค ผล นิพพานอย่างแน่นอน จึงได้เข้าศึกษาพระปริยัติธรรมจนสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยคทั้งคู่ และปฏิบัติธรรมทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นแนวทางการดับทุกข์ แม้จะยังดับทุกข์ไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็ได้ดำเนินชีวิตอยู่ในสมณเพศอย่างมีความสุข ทั้งยังได้ทำหน้าที่ของตน และสงเคราะห์ตามสมควรแก่อัตภาพ

กรณีประวัติของพระองคุลิมาลเถระกับประวัติของพระมหาแคล้วนั้น มีประเด็นน่าสนใจศึกษาเปรียบเทียบ ดังนี้

๑. สาเหตุการเป็นฆาตกรขององคุลิมาล เกิดจากโลภมูลจิตมีความต้องการจะจบการศึกษา จึงฆ่าคนตามคำแนะนำของอาจารย์จนกลายเป็นฆาตกรและ การฆ่านั้นก็ทำไปด้วยความไม่รู้เพราะถูกโมหมูลจิตครอบงำเนื่องจากขาดปัญญาในการพิจารณา ส่วนสาเหตุการเป็นฆาตกรของเด็กชายแคล้ว เกิดจากโทสมูลจิตโกรธความแค้นที่บ้านถูกปล้นและบิดาถูกฆ่าตาย และการฆ่านั้นทำไปด้วยความแค้นเพราะถูกโทสมูลจิตครอบงำ ตามด้วยโมหมูลจิตขาดปัญญาในการพิจารณาเพราะไม่รู้เท่าทันอารมณ์ และติดตามมาด้วยโลภมูลจิตปล้นทรัพย์ ฉะนั้นฐานการเป็นฆาตกรขององคุลิมาลเกิดจากโลภมูลจิตเป็นอันดับแรก ส่วนฐานการเป็นฆาตกรของเด็กชายแคล้วเกิดจากโทสมูลจิตเป็นอันดับแรก ตามด้วยโมหมูลจิตความไม่รู้เท่าทันอารมณ์ตามความเป็นจริง ถูกกิเลสคืออวิชชาปิดบังจึงได้กลายเป็นฆาตกร

๒. ฆาตกรองคุลิมาลได้พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำสั่งสอน จึงได้สติสัมปชัญญะเลิกเป็นฆาตกรได้เด็ดขาด ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาจนบรรลุธรรมไปตามลำดับจนกระทั่งสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ส่วนฆาตกรแคล้วได้หลวงพ่อพุ่มและพระมหาคล้ายเป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำสั่งสอน จึงกลับตัวกลับใจเลิกเป็นฆาตกรได้เด็ดขาด และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ตั้งใจศึกษาและปฏิธรรมตามหลักไตรสิกขาเจริญรอยตามพระองคุลิมาลเถระ แม้ว่าจะยังไม่สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้ แต่ก็มีเป้าหมายคือนิพพานเช่นกัน ดำเนินชีวิตอยู่ในสมณเพศอย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ

๓. องคุลิมาลเป็นฆาตกรในสมัยพุทธกาล ที่ได้รับโอกาสจากพระพุทธศาสนาในการกลับตัวกลับใจ เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ ส่วนเด็กชายแคล้วเป็นฆาตกรในสมัยปัจจุบัน ที่ได้รับโอกาสจากพระพุทธศาสนาในการกลับตัวกลับใจเข้ามาศึกษาและ

ปฏิบัติธรรมแม้จะยังไม่ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ แต่ก็ได้รับความสุขในการดำเนินชีวิตสมณ-เพศตามสมควรแก่อัตภาพ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมได้โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน หรือแม้แต่ฆาตกรก็ได้รับโอกาสนี้เช่นกัน

๔.๓ สรุปวิเคราะห์

ฆาตกรในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้กระทำความผิดฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายผู้อื่นให้ถึงแก่ชีวิต ซึ่งโทษสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาที่ฆาตกรจะได้รับมี ๒ ระดับ คือ (๑) ระดับเบา (๒) ระดับหนัก คือ ห้ามมรรค ผล นิพพาน แก่ฆาตกรที่ฆ่าบุคคล ๓ ประเภท คือ (๑) ฆ่ามารดา (๒) ฆ่าบิดา (๓) ฆ่าพระอรหันต์ แม้ไม่ได้ฆ่าแต่ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน หรือประทุษร้ายภิกษุณี ก็ถือว่ามีโทษหนักห้ามมรรค ผล นิพพานเช่นกัน ถ้าฆาตกรไม่ได้ทำอกุศลกรรมเหล่านี้ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ฆาตกรนั้นยังมีโอกาสที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมจนสามารถบรรลุธรรมขั้นสูงสุดสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ กรณีฆาตกร องคุลิมาลนั้นนับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของฆาตกร หรือของผู้กระทำความผิดแล้วกลับตัวกลับใจในการกระทำความดีประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมจนประสบความสำเร็จในชีวิต

ฆาตกรองคุลิมาลแม้ฆ่าคนตายจำนวนมาก แต่ด้วยเหตุที่ไม่ได้ทำอกุศลกรรมที่มีโทษหนักถึงกับห้ามมรรค ผล นิพพานดังกล่าวแล้ว จึงได้รับโอกาสในการศึกษาและปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ซึ่งฆาตกรองคุลิมาลได้โอกาส ๓ ประเภท ดังนี้

๑. การได้รับโอกาส หมายถึง การได้เปิดโลกทัศน์ยอมรับฟังทัศนะความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางและแบบอย่างในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนิสัยและพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งฆาตกรองคุลิมาลได้กระทำมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตชาติ เมื่อคราวเกิดเป็นยักษ์กินมนุษย์ พระโพธิสัตว์ทรงเตือนและชี้นำให้คุณและโทษของการฆ่ามนุษย์ ให้เลิกเสีย ท่านก็เชื่อหลังจากคลายความสงสัยและละพฤติกรรมนั้น ก็หันกับมาสมาทานรักษาศีล ๕ นับว่าท่านเป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาดในการรู้จักที่จะรับโอกาสที่ผู้อื่นได้หยิบยื่นให้ แม้ในชาติต่อมาๆที่เกิดเป็นมนุษย์กินคน เมื่อได้รับโอกาสที่พระโพธิสัตว์ไปโปรดให้เข้าใจถึงคุณของการไม่ฆ่าสัตว์และโทษของการฆ่าสัตว์ ท่านก็ได้ยอมรับทัศนะนั้นและยอมเปลี่ยนแปลงนิสัยของตนหันมารักษาศีล ๕ เป็นการสั่งสมบารมีจนกระทั่งเกิดมาเป็นฆาตกรในชาติสุดท้าย ภายหลังที่ได้ฟังธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าแล้ว เกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงละความเชื่อถือที่ผิดๆ หันมาศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำ ฆาตกรองคุลิมาลจึงเป็นบุคคลตัวอย่างในพระพุทธศาสนาที่ได้รับโอกาสจาก

พระพุทธเจ้า และท่านนำโอกาสนั้นไปปฏิบัติธรรมอย่างตั้งใจ เต็มใจ สมัครใจ จนกระทั่งในที่สุดก็บังเกิดผลสำเร็จสูงสุดในชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา นั่นก็คือได้บรรลุเป็นพระอรหันต์

๒. การใช้โอกาส หมายถึง การรู้จักเลือกใช้โอกาสเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหนึ่งไปสู่พฤติกรรมสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมที่ไม่ปกติไปสู่พฤติกรรมที่ปกติ หรือพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับไปเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ รวมถึงเปลี่ยนแปลงนิสัยที่ไม่ดีไปสู่นิสัยที่ดีขึ้น การทำเช่นนี้เป็นการไม่ปฏิเสธโอกาส และนำทัศนะและคำชี้แนะมาทดลองปฏิบัติอย่างจริงจัง ฆาตกร องคุลิมาลใช้โอกาสในการรักษาศีลอย่างเคร่งครัดถึง ๓ ชาติ ได้ใช้โอกาสในการละความชั่วคืองดเว้นจากการฆ่ามนุษย์ถึง ๓ ชาติ และใช้โอกาสในการฟังพระธรรมเทศนาและปฏิบัติธรรมถึง ๓ ชาติ การรู้จักใช้โอกาสในชาติต่างๆ ส่งผลให้ในชาติที่เกิดเป็นฆาตกร ก็รู้จักที่จะหยุดฆ่าเพื่อใช้โอกาส เมื่อได้รับโอกาสจึงใช้โอกาสในการฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจนได้รู้ว่า พฤติกรรมการเป็นฆาตกรไม่เหมาะสม มีแต่ความเดือดร้อน จึงได้ใช้โอกาสนี้ในการลงมือทำการเปลี่ยนแปลงนิสัยแก้ไขพฤติกรรมตนเอง โดยการทูลขออุปสมบทในพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้มีเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา จนกระทั่งได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ อันเป็นพระอริยบุคคลขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ฆาตกรองคุลิมาล จึงเป็นผู้รู้จักใช้โอกาสตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๓. การได้รับประโยชน์จากโอกาส หมายถึง ผู้รับได้รับโอกาสและการใช้โอกาสจนได้รับประโยชน์จากโอกาสนั้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการศึกษาเล่าเรียน หรือประสบการณ์ใหม่ของชีวิต ฆาตกรองคุลิมาล เมื่อได้รับโอกาสก็ใช้โอกาสเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนจากฆาตกรให้กลายมาเป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตทีเดียว จากสภาพชีวิตฆาตกรที่มีแต่ความเสื่อมเสียและตกต่ำที่สุดในสังคม กลายมาเป็นสภาพชีวิตที่พึงประสงค์ของสังคมที่บรรดาพุทธศาสนิกชนพากันยกย่องกราบไหว้บูชา สาเหตุก็เพราะฆาตกรองคุลิมาลรู้จักที่จะรับโอกาสที่ได้มานำมาใช้ในการเปิดโลกทัศน์ของตน รับรู้สภาพความเป็นจริงของสิ่งที่ท่านกระทำอยู่ และได้รู้จักใช้โอกาสนั้นในการเรียนรู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนิสัยแก้ไขพฤติกรรมที่รุนแรงของความเป็นฆาตกรให้หมดไป ฆาตกรองคุลิมาลจึงเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโอกาสที่ตนเองได้รับอย่างบริบูรณ์

จากการที่ฆาตกรองคุลิมาลได้กลับใจมาปฏิบัติธรรมใช้โอกาส ๓ ประเภทนั้น ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตน ก่อให้เกิดคุณสมบัติของฆาตกรกลับใจ ๓ ประการ คือ

๑. ความกล้า คือ ฆาตกรจะกลับใจได้ต้องมีความกล้าหาญในการยอมรับความเป็นจริงในสิ่งที่ตนกระทำว่า เป็นความผิด เป็นความไม่ถูกต้อง เป็นการทำให้สังคมเดือดร้อน เป็นอาชญากร

แผ่นดิน มีความผิดทั้งตามกฎหมายและศีลธรรม สำคัญที่สุดคือต้องกล้าที่จะยอมรับความผิดนั้น หากฆาตกรได้รับโอกาสในการอภัยโทษ ดังเช่นฆาตกรองคุลิมาลได้รับการอภัยโทษจากพระเจ้าปเสนทิโกศล และฆาตกรได้ใช้โอกาสนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการกลับตัวกลับใจเป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของสังคม ฆาตกรนั้นต้องมีความกล้าหาญในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเป็นอย่างยิ่ง

๒. ความแกร่ง คือ ฆาตกรที่จะกลับใจได้ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งมาก เพราะว่าต้องอดทนต่อความผิดทางอาญาที่ตนจะได้รับ อดทนต่อความสำนึกผิดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตน และอดทนต่อผู้ที่ยังไม่ยอมอภัยให้แก่ตนที่เคยไปก่อความเดือดร้อนให้ เมื่อฆาตกรสามารถที่จะอดทนต่อสภาวะความกดดันเหล่านี้ได้ และสามารถที่จะประคองตัวผ่านพ้นไปได้ก็จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับชีวิตและจิตใจของตนได้ สามารถที่จะลุกขึ้นมาสร้างชีวิตใหม่ให้ตนได้ และเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่น ดังเช่นฆาตกรองคุลิมาลที่กลับตัวกลับใจจากการเป็นฆาตกรนั้นต้องอดทนอย่างสูง เพราะท่านเป็นที่หวาดกลัวของคนทั้งหลาย แม้เมื่อเป็นพระภิกษุแล้วก็ไม่ได้รับอาหารบิณฑบาตจากชาวบ้านมากนัก ต้องอดอาหารบ้าง ถูกทำร้ายร่างกายบ้าง แม้ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ยังต้องเสวยผลแห่งเศษกรรมที่ท่านได้เคยกระทำไว้ เวลาออกบิณฑบาต ก็ถูกเศษดิน เศษหิน เศษไม้ ที่ชาวบ้านขว้างไปทางอื่น แต่กลับมาตกลงที่ตัวท่าน จนศรีษะแตก บาตรแตก ผ้าสังฆาฏิก็ฉีกขาด แต่ท่านก็ได้ใช้ความอดกลั้นอดทนเป็นอย่างยิ่ง ภายหลังก็ชนะใจคนทั้งหลายได้ จนเป็นที่ยอมรับและเคารพนับถือมาถึงปัจจุบัน

๓. ความเก่ง คือ ฆาตกรที่จะกลับใจได้นั้นต้องมีความเก่ง เพราะต้องรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก หรืออะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่ใช่ประโยชน์ จากประสบการณ์ที่ตนได้เคยกระทำผ่านมาแล้ว ฉะนั้น ฆาตกรจะกลับใจจึงต้องมีความเก่งหรือรอบรู้ทั้งในด้านดีและไม่ดี ทำให้มีโอกาสมากกว่าคนปกติทั่วไป เมื่อฆาตกรกลับใจมาเป็นคนดีของสังคมได้แล้ว ก็จะได้กลายเป็นกำลังสำคัญของสังคมในการช่วยเหลือแก้ไข หรือบรรเทาปัญหาสังคมให้เบาลง เพราะฆาตกรย่อมรู้จักฆาตกรด้วยกันว่า กำลังคิดอะไร หรือกำลังทำอะไร เป็นต้น ฆาตกรกลับใจจึงเป็นประโยชน์แก่สังคมในการที่จะแนะนำผู้ที่คิดจะเป็นฆาตกร และฆาตกรที่คิดจะกลับใจว่า ชีวิตภายหลังจากกลับใจจะเป็นอย่างไร หรือจะสามารถดำเนินไปได้อย่างไร ทำให้ฆาตกรที่คิดจะกลับใจ มีความมั่นใจและมั่นคงในการกลับตัวกลับใจ ส่งผลให้เกิดฆาตกรน้อยลงและลดจำนวนฆาตกรที่อยู่แล้วให้น้อยลง ทำให้สังคมได้รับแต่ความสงบสุขตลอดไป

ดังนั้น ฆาตกรทั่วไปก็สามารถที่จะได้รับโอกาสจากพระพุทธศาสนาเช่นกับฆาตกรองคุลิมาลในการศึกษาและปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ถ้าฆาตกรผู้นั้นถึงพร้อมด้วย

คุณสมบัติ คือ ไม่ได้ทำอันตริยกรรมและภิกษุณีทูสกกรรม ก็สามารถที่จะได้รับโอกาสนั้น รู้จักนำโอกาสไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการกลับใจเป็นคนดีมีศีลธรรม มีความกล้า มีความแกร่ง และมีความเก่ง ที่จะดำเนินชีวิตให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นปกติสุข และหากตั้งใจบำเพ็ญเพียรตามหลักไตรสิกขา และมีวาสนาบารมีสั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตชาติก็สามารถจะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ดังเช่นฆาตกรองคุลิมาลแน่นอน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาประวัติของพระองคุลิมาลเถระตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน โดยศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของการเป็นฆาตกร สาเหตุของการเป็นฆาตกร และปัจจัยที่ทำให้ฆาตกรองคุลิมาลสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. การเป็นฆาตกรขององคุลิมาลตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันนั้น ล้วนแต่เกิดจากอกุศลมูลกล่าวคือจิตประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยในอดีตฆาตกรองคุลิมาลฆ่าหรือใช้ผู้อื่นฆ่ามนุษย์เพื่อเป็นอาหาร ส่วนในปัจจุบันฆ่ามนุษย์เพื่อการศึกษาทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นปาณาติบาต โดยมีโทสมูลจิตเป็นสมุฏฐาน และโมหมูลจิตเป็นตัวสนับสนุน เมื่อมีทั้งความโกรธและความหลง ประกอบกันหรือส่งเสริมกัน จึงเป็นเหตุทำให้ฆ่ามนุษย์หรือการเป็นฆาตกรโดยสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

๒. การบรรลุธรรมของฆาตกรองคุลิมาล เพราะผลสืบเนื่องมาจากบารมีธรรมที่สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตคือได้ฟังธรรมจากพระโพธิสัตว์ สมาทานศีล ๕ ตั้งความปรารถนาในอรหันตภูมิ และทำบุญกุศลในสำนักพระอริยเจ้ากว่า ๑๐๐,๐๐๐ กัป จนกระทั่งในชาติสุดท้ายเกิดเป็นฆาตกรองคุลิมาล ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระพุทธเจ้าที่เสด็จไปแสดงธรรมโปรด จนเลิกเป็นฆาตกรได้เด็ดขาด และเกิดจิตสำนึกระลึกถึงความผิดที่ตนได้กระทำลงไป ส่งใจไปตามกระแสพระธรรมจนได้บรรลุโสดาปัตตผล แล้วจึงทูลขออุปสมบทเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้สูงยิ่งขึ้นไป ในที่สุดก็ได้พบกับทางสว่างแห่งชีวิตบรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์

๓. การเป็นฆาตกรขององคุลิมาลในทุกชาตินั้น ถือได้ว่าเป็นฆาตกรที่มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับหนึ่ง เพราะไม่ได้กระทำอกุศลกรรมกับผู้มีพระคุณเลย คือ ไม่ได้ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนห้อพระโลหิต หรือทำสงฆ์ให้แตกกัน ซึ่งถือว่าเป็นอนันตริยกรรมมีโทษหนักห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณี ซึ่งถือว่าเป็น

กรรมหนักห้ามการบรรลุมรรค เพราะฉะนั้น ฆาตกรองคุลิมาลจึงสามารถปฏิบัติธรรมจนกระทั่งบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการเป็นฆาตกร และปัจจัยที่มีผลทำให้ฆาตกรสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ สรุปสาระสำคัญได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ฆาตกรที่ไม่สามารถบรรลุธรรมได้ โดยปรกติพระพุทธศาสนาได้เปิดโอกาสแก่บุคคลทุกประเภท แต่ก็มีกฎเกณฑ์หรือว่าเงื่อนไขบางประการสำหรับผู้ที่จะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ กล่าวคือเกณฑ์ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการประเมินการห้ามมรรค ผล และนิพพานในทางพระพุทธศาสนา คือ กฎเกณฑ์ของอนันตริยกรรม ๕ ประการ ได้แก่ (๑) ฆ่ามารดา (๒) ฆ่าบิดา (๓) ฆ่าพระอรหันต์ (๔) ทำร้ายพระพุทธเจ้าจึงให้ห้อพระโลหิต (๕) ทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน หรือประทุษร้ายภิกษุณี ก็มีโทษหนักเหมือนกันห้ามการบรรลุมรรค แต่กรรมเหล่านี้แม้จะมีโทษหนักแต่ถ้าพิจารณาดูความหนักเบาของแต่ละข้อ จะเห็นแตกต่างกันและเกณฑ์การวัดอนันตริยกรรมจะมองเห็นได้ชัดว่า บาปที่ไม่ใช่อนันตริยกรรมจะมีโทษเบากว่า คือ โทษของอนันตริยกรรม จะตัดทางสวรรค์ในโลกนี้และโลกหน้าหรือปัจจุบันและอนาคต ในปัจจุบันผู้นั้นจะได้รับความทุกข์ประสบความล่มจมถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวไร้อิสรภาพทางกายและทางใจ เช่นเดียวกับนักโทษในคุกหรือเรือนจำที่แบ่งออกเป็นแดน ๑ แดน ๒ ฯลฯ แต่ละแดนนั้นเป็นการจัดตามน้ำหนักของคดีเพราะคดีมีทั้งอย่างเบาและอย่างหนัก คดีที่หนักที่สุด คือ คดีฆาตกรรม มีเจตนาในการฆ่าหรือคดีฆ่าคนตายโดยเจตนานั้น โทษสูงสุดที่จะได้รับก็คือจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตเท่านั้น และในอนาคต เมื่อฆาตกรนั้นถึงแก่กรรมแล้วก็จะต้องได้เสวยทุกขเวทนาในทุคติภูมิทันที ซึ่งจะไม่มีการยกเว้นหรือรอลงอาญาแต่ประการใด

๒. ฆาตกรที่สามารถจะบรรลุธรรมได้ ต้องเป็นฆาตกรชั้นที่รองลงมาหรือฆาตกรที่มีความผิดลหุโทษในทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือไม่ได้กระทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ และไม่ได้ประทุษร้ายภิกษุณี แต่ก็มีเกณฑ์ในการพิจารณาด้วยเช่นกัน ดังนี้

ก. ใช้เกณฑ์การฆ่าบุคคลที่มีคุณมากคุณน้อย ซึ่งมีคุณมากหรือมีคุณน้อย จะสรุปเป็นเกณฑ์สำหรับพิจารณาไว้ในที่นี้ว่า บุคคลที่นับว่ามีคุณมาก ได้แก่ บุคคลที่เป็นอุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ ผู้ให้การอนุเคราะห์ ผู้ให้การบำรุงเลี้ยง ผู้ให้การช่วยเหลือในทุกๆ ด้านจะมากหรือน้อยก็ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณทั้งนั้น การฆ่าบุคคลเหล่านี้และทำด้วยความเป็นผู้มีกิเลสและความพยายามอย่างมากที่สุดหมายถึงวางแผนฆ่าเป็นเวลานานและมีความมุ่งมั่นอย่างที่สุด ดังนั้นฆาตกรที่ฆ่าบุคคลดังกล่าวจึงมีโทษมากกว่าการฆ่าบุคคลโดยทั่วไป นอกจากบุคคลดังที่ได้กล่าวแล้วก็ยังมีเงื่อนไขที่ว่า ความพยายามจะต้องมากด้วยเปรียบเสมือนกับนักโทษที่จะต้องถูกประหารชีวิต แต่ฆาตกรผู้นั้นยอมรับ

สารภาพ ฆาตกรนั้นจึงได้รับการลดโทษเพียงแต่ต้องถูกจองจำตลอดชีวิตบ้าง หรืออาจจะให้ชดใช้ค่าเสียหายบ้าง เป็นต้น

ข. ใช้เกณฑ์ขนาดของสัตว์เป็นตัววัดการฆ่า คือ ฆ่าสัตว์ที่มีนาดใหญ่หรือเล็ก การแยกขนาดของสัตว์ออกมาพิจารณาอย่างนี้ จะมีเกณฑ์การพิจารณาอยู่ว่า ขนาดของสัตว์ใหญ่ การที่จะฆ่าสัตว์ขนาดใหญ่ต้องใช้ความพยายามมาก ในการที่จะตระเตรียมอาวุธ การวางแผน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย สัตว์ขนาดนี้จำเป็นต้องใช้อาวุธขนาดใหญ่และกำลังคนมาก ในขณะที่ตระเตรียมหรือพยายามอยู่นั่นเอง จิตใจของผู้ฆ่าต้องประกอบด้วยอกุสลมูลหรือขุ่นมัว เป็นการแสดงความขัดแย้งกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า การทำจิตใจของตนให้ผ่องใส ปราศจากความโลภ ความโกรธ และความหลง อนึ่ง ความพยายามนั้นเป็นการแสดงออกของวธกเจตนาคือความตั้งใจในการฆ่า ดังนั้นถ้าฆาตกรมีเจตนาในการฆ่าก็เป็นจิตที่ประกอบด้วยความอาฆาตพยาบาทที่มีพลังมาก

ค. ใช้เกณฑ์คุณค่าของสัตว์ในกรณีที่สัตว์มีขนาดเท่ากัน แม้เป็นสัตว์ที่ต่างชนิดกันก็ตาม ย่อมมีโทษแตกต่างกันตามคุณค่าของสัตว์นั้นๆ ข้อนี้ใช้หลักตัดสินว่าคุณของสัตว์นั้นๆ จะมองกันได้ก็เพราะประโยชน์ที่มีต่อมนุษย์เท่านั้นล้วนชนิดเดียวกันและมีขนาดเท่ากันแต่มีคุณประโยชน์น้อยต่อมนุษย์ เช่น ช้างป่า สุนัขป่า วัวป่า ควายป่า ที่อยู่ตามป่าตามเขา เป็นต้นสรุปว่าสัตว์ใดก็ตามที่มนุษย์ได้รับประโยชน์จากสัตว์นั้นน้อย ก็ถือว่าสัตว์นั้นมีคุณประโยชน์น้อยต่อมนุษย์ และการฆ่าสัตว์ที่มีคุณประโยชน์น้อยนั้นมีโทษหรือบาปน้อยกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีคุณประโยชน์มาก

ง. ใช้เกณฑ์เป้าหมายของการฆ่า หมายถึง การฆ่าแต่ละครั้งจะต้องมีเป้าหมายที่แน่ชัดว่า ทำไปเพื่ออะไร ทำไปเพราะเห็นแก่ความสนุกหรือเพื่อประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างไร จริงอยู่การทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน คงไม่มีใครหรือสัตว์เหล่าใดต้องการให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น มนุษย์หรือสัตว์ทุกจำพวกล้วนแต่มีสัญชาตญาณในการป้องกันตัว และหนีเอาตัวรอดด้วยกันทั้งนั้น แต่ที่ทำการฆ่าก็เพื่อประโยชน์กับอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และเนื้อสัตว์อื่นๆ หลายชนิดเป็นอาหารของมนุษย์ เป็นประโยชน์แก่สุขภาพร่างกายมนุษย์ซึ่งมนุษย์ผู้ใดที่ทำงานหนักๆ ทางการแพทย์ว่าสุขภาพต้องการอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ถึง ๘๐ แคลอรี่ เพราะเนื้อสัตว์นั้นจะนำไปสร้างกล้ามเนื้อให้แข็งแรง แต่ถ้ามนุษย์ที่ทำงานหนักขาดสารอาหารพวกนี้ไปก็ทำงานหนักไม่ได้ เพราะจะเกิดความอ่อนแอ กลายเป็นคนเกียจคร้านไป ดังนั้นการฆ่าสัตว์ที่เป็นอาหารแม้จะเป็น บาปหรือเป็นการเบียดเบียนชีวิตกันและกันก็ตาม แต่เป็นไปเพื่อชีวิตและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การตัดสินหลักทางจริยธรรมที่ว่า เป็นสภาพที่เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ และสอดคล้องกับเกณฑ์ร่วมหรือเกณฑ์รองที่ว่าด้วย เป็นไปเพื่อความสุขหรือทุกข์แก่ตนเองและคนอื่นอย่างไร แต่การกระทำการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารทุกครั้งควรมีความสำนึกอยู่เสมอว่า ทำไปเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดประกอบสัมมา

อาชีพได้โดยสะดวก มีสุขภาพร่างกายที่ไร้โรคภัยไข้เจ็บ แม้จะชื่อว่าทำการฆ่า หรือหากจะมีความเสียหายอยู่บ้างก็ทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ ซึ่งในหลักพระพุทธ-ศาสนามีลักษณะยืดหยุ่นไปตามสภาพแวดล้อม และสังคมที่มีความจำเป็นและมีเหตุผลอันชอบธรรม ดังนั้นเกณฑ์ในการตัดสินจริยธรรมทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางปฏิบัติมีลักษณะสัมพันธ์กัน

สรุปความว่า แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการเป็นฆาตกรและปัจจัยที่ทำให้ฆาตกรบรรลุเป็นพระอรหันต์ ในพระพุทธศาสนาแยกออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ฆาตกรที่สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ และฆาตกรที่ไม่สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการฆ่าบุคคลที่มีคุณธรรมหรือไม่มีคุณธรรม ด้วยความพยายามคือมีเจตนา และการกระทำนั้นก็สำเร็จประโยชน์ตามที่มุ่งหมาย

ส่วนการศึกษาวิเคราะห์ฆาตกรองคุลิมาลกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ เพื่อปรับใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน สรุปได้ ดังนี้

๑. การศึกษาวิจัยประวัติของพระองคุลิมาลเถระนั้น สามารถนำมาเป็นแบบอย่างสำหรับฆาตกรในปัจจุบัน โดยการปรับหรือประยุกต์วิธีการพัฒนาฆาตกรทางด้านพฤติกรรม จิต และปัญญาให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ โดยใช้แนวทางในการศึกษาปริยัติธรรมธรรมในพระพุทธศาสนาตามหลักมงคลสูตร ข้อที่ ๑ อเสวนา จ พาลานัง ปฏิบัติขัดเกลาพฤติกรรมให้เกิดการปรับเปลี่ยนนิสัยแก้ไขพฤติกรรม พัฒนากาย ใจ และปัญญา จนกระทั่งฆาตกรนั้นเกิดปฏิเวธตั้งอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม ทั้งเป็นที่ยอมรับของสังคมและอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

๒. ฆาตกรสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ ด้วยการปฏิบัติตามหลักมงคลสูตร ข้อที่ ๒ ปัญฑิตานัญจ เสวนา ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เปลี่ยนสถานภาพจากฆาตกรที่สังคมไม่ยอมรับ กลับมาเป็นกัลยาณชนที่มีความมุ่งมั่นทำคุณงามความดี อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชน ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีงามของอนุชนคนรุ่นหลัง หรือถ้าจะเข้ามาบวชเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ก็พึงประพฤติตนเป็นสมณะที่ดีควรแก่การเคารพบูชาของพุทธศาสนิกชน อันเป็นการเปิดโอกาสให้ฆาตกรได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๓. ฆาตกรเมื่อได้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาอย่างถูกต้อง ก็สามารถที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้ และเมื่อได้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ก็จะทำให้กลายเป็นคนดีมีศีลธรรมจริยธรรม หรือในที่สุดอาจจะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาก็ได้

๔. ฆาตกรเมื่อได้รับการอภัยโทษจากบ้านเมืองแล้ว ก็มีโอกาสที่จะได้รับการแก้ไขพฤติกรรมหรือเปลี่ยนแปลงนิสัยได้ ถ้าผู้นั้นไม่ได้เป็นฆาตกรโดยสันดาน แต่เป็นเพียงฆาตกรที่มี

ความจำเป็นบางประการเท่านั้น เพราะฆาตกรบางคนอาจไม่มีความโหดร้ายโดยสันดาน เช่นกับกรณีฆาตกรองคุลิมาลเป็นตัวอย่าง เพราะเดิมนั้นท่านเป็นคนฉลาด มีอุปนิสัยอ่อนโยน เป็นฆาตกรด้วยความจำเป็นที่เกิดจากความหลงผิด เชื่อและไว้ใจอาจารย์มากเกินไป ท่านไม่ได้เป็นฆาตกรที่ฆ่าคนเพราะความโกรธแค้น แต่ฆ่าเพื่อต้องการที่จะจบการศึกษาดังที่ได้สัญญาไว้กับอาจารย์เท่านั้น ข้อนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ฆาตกรองคุลิมาลจัดอยู่ในประเภทที่ไม่ได้เป็นฆาตกรโดยสันดาน เพราะถ้าท่านเป็นฆาตกรโดยสันดานแล้วก็จะไม่สามารถปฏิบัติธรรมจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้

ดังนั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาล สามารถให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในประวัติของพระองคุลิมาลเถระ สาเหตุทำให้องคุลิมาลกลายเป็นฆาตกร และปัจจัยที่มีผลทำให้ฆาตกรองคุลิมาลบรรลุเป็นพระอรหันต์ และความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนั้นสามารถที่จะนำมาเป็นกรณีศึกษา หรือนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพฤติกรรม หรือสร้างเสริมพฤติกรรมของฆาตกรในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้กลับตัวกลับใจได้ แก้ไขพฤติกรรมและอุปนิสัย ดำเนินชีวิตด้วยการเป็นคนดีมีศีลธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตใหม่ให้มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและสังคม อันจะเป็นการพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลการจากศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรกับการบรรลุเป็นพระอรหันต์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระองคุลิมาลเถระนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยเพื่อการ ศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๒.๑ ศึกษากระบวนทัศน์ใหม่ของฆาตกรกับการประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนา ในการแก้ไขพฤติกรรม

๕.๒.๒ ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมฆาตกร ตามแนวทางในพระพุทธศาสนา

๕.๒.๓ ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมฆาตกรโดยสันดาน กับฆาตกรทั่วไปตามแนวในทางพระพุทธศาสนา

๕.๒.๔ ศึกษาวิธีบูรณาการฆาตกรที่ได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้ว กลับสู่สังคมตามแนวทางในพระพุทธศาสนา

๕.๒.๕ ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการพัฒนาคุณธรรมสำหรับฆาตกร เพื่อปรับใช้ในทัณฑสถานทั่วประเทศ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

________. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

________. **อรรถกถาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา ๒๕๓๒-๒๕๓๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๒-๒๕๓๙.

________. **ฎีกาภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาฎีกา ๒๕๓๙-๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙-๒๕๔๒.

________. **ปกรณวิเสสภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส ๒๕๓๙-๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙-๒๕๔๒.

________. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

________. **ธมฺมปทฏฺฐกถาภาษาบาลี ชุด ๘ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

________. **พระธัมมปทัฏฐกถาภาษาไทย ชุด ๘ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

________. **มงฺคลตฺถทีปนีภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

________. **มังคลัตถทีปนี ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

________. **สมนฺตปาสาทิกา นาม วินยฏฺฐกถา ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

________. **สมันตปาสาทิกา ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

________. **วิสุทฺธิมคฺคปกรณวิเสโส ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

________. **วิสุทธิมรรค ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

________. **อภิธมฺมตฺถสงฺคห ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

________. **อภิธัมมัตถสังคหะ ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

________. **อภิธมฺมตฺถวิภาวินี ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

________. **อภิธัมมัตถวิภาวินี ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑. หนังสือ :

กรมศิลปากร. **มิลินทปัญหา ฉบับพิศดาร.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๑.

ชาย เสวิกุล. **อาชญาวิทยาและฑัณฑวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙.

บรรจบ บรรณรุจิ. **อสีติมหาสาวก.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ประสาท หลักศิลา. **ปัญหาสังคม**. พระนคร : โรงพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๑๕.

พร รัตนสุวรรณ. **พระราชปุจฉา เรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายบรรลุอรหันต์ได้**. กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๘.

พระคันธสาราภิวงศ์. **โพธิปักขิยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙.

พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ). **กรรม-การให้ผล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗.

________. **ปรมัตถธรรม ๔ (จิต เจตสิก รูป นิพพาน)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙). **วรรณกรรมไทย เรื่องกรรมทีปนี**. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๗.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมกับการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

พระเทพสิทธิมุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ.๙).**วิปัสสนาญาณโสภณ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙ ราชบัณฑิต) และคณะ. **คลังธรรม** ชุด ๓ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๖.

________. **คำวัด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ช่อระกา, ๒๕๔๘.

พระธัมมปาลมหาเถระ. **ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมัคคมหาฎีกา** ชุด ๓ เล่ม, แปลโดยอาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ.๙, กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพลส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ.๙). **หลักปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

________. **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท ธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระพุทธโฆสะ. **คัมภีร์พระวิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ประยูรวงศ์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗.

พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจโน ป.ธ.๕). **เก็บเล็กผสมน้อย ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : ไม่ปรากฏโรงพิมพ์, ๒๕๔๘.

พระภัททันตะ อาสภมหาเถร. **วิธีปฏิบัติวิปัสสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๔๓.

พระมหาโสภณมหาเถระ (มหาสีสะยาดอ). **วิปัสสนานัย** เล่ม ๑. นครปฐม : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พระพุทธศาสนากับปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, ๒๕๓๓.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘.

________. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘.

พระศรีรัตนโมลี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ ป.ธ.๙) **กรรมบถ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ๒๕๔๖.

พระอัคควังสเถระ. **สัททนีติธาตุมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์.** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๖.

พุทธทาส ภิกฺขุ. **ธรรมโฆษณ์อรรถานุกรม**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). **คัมภีร์พระวิสุทธิมรรค**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. **เบญจศีลและเบญจธรรม**. กรุงเทพ-มหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์. **วิธีปฏิบัติตนให้ถูกต้องทางธรรมและศีล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๒.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียงธรรมประทีป, ๒๕๒๒.

หลวงพ่อธรรมรส. **ประวัติเข้มสองมหาฝาแฝด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โลกทิพย์, ๒๕๓๘.

อรรถสิทธิ์ ชื่นสงวน ผศ.. **ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ อาญา.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์,๒๕๔๘.

อัณณพ ชูบำรุง. **อาชญาวิทยาแนวพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐.

Walpola Sri Rahula. **พระพุทธเจ้าสอนอะไร**. แปลโดย ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

๒. วิทยานิพนธ์

พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย. **“การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม.**“การศึกษาบทบาทของพระอานนท์ ในการเผยแผ่พระพุทธ-ศาสนา”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๗.

พระมหาทวี ฐานวโร. **“ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๔.

พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวํโส. **“การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๔.

พระมหาสุทธิพงศ์ ธรรมพิทักษ์. **“การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธจริยธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพระเจ้าพิมพิสารกับพระเจ้าปเสนทิโกศล”** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

เทิดศักดิ์ ลิ้มชาวฟ้า **“ การศึกษาศาสนภาพของผู้ต้องขังชายไทย และการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ศึกษากรณีเรือนจำกลางบางขวางจังหวัดนนทบุรี”** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

พรรษพร ยกเชื้อ **“พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย : ศึกษาความคำนึงเรื่องศีล ๕ ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลางคลองเปรม”** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

นายปรีชา คุณาวุฒิ **“พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม”** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

นายสันติ เมืองแสง **“การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวธรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นางสาวศิริกาญจน์ ทัศนีย์ไตรเทพ

เกิด : วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓

สถานที่เกิด : จังหวัดสมุทรสาคร

การศึกษา : ประถมศึกษา - โรงเรียนวัดป้อมวิเชียรโชติการาม

: มัธยมศึกษา - โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย

- ธรรมศึกษาเอก (๒๕๒๖)
- แพทย์แผนโบราณ สาขาเภสัชกรรม (๒๕๓๘) กระทรวงสาธารณสุข
- แพทย์แผนโบราณ สาขาเวชกรรม (๒๕๓๙) กระทรวงสาธารณสุข
- แพทย์อายุรเวชแผนไทยประยุกต์ (๒๕๓๙) สมาคมแพทย์อายุรเวชแผนไทยประยุกต์แห่งประเทศไทย

: ปริญญาตรี - อภิธรรมบัณฑิต (๒๕๓๒) มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๔๑ แพทย์แผนไทยประจำสถานพยาบาลชัยศิริเวชการ

พ.ศ. ๒๕๔๔ กรรมการผู้จัดการ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซิลเวอร์ สแตนเลส
ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ที่อยู่ปัจจุบัน : ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร